

О. Б. Залюбівська

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет**

О. Б. Залюбівська

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ
У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Електронний практикум

**Вінниця
ВНТУ
2026**

Рекомендовано до видання Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства науки та освіти України (протокол № 14 від 26.06.2025 р.)

Рецензенти:

О. В. Гречановська, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету

В. А. Петрук, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету

О. М. Слободянюк, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу дослідницької діяльності університетів Інституту вищої освіти НАПН України

Фото на обкладинці – С. Марков.

Залюбівська, О. Б.

3 22 Академічна доброчесність у закладі вищої освіти : практикум [Електронний ресурс] / Залюбівська О. Б. – Вінниця : ВНТУ, 2026. – (PDF, 158 с.)

Практикум відповідає програмі дисципліни «Інноваційні та психологічні аспекти сучасної освіти» для здобувачів II (магістерського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей ВНТУ, а також може бути використаний в позанавчальній просвітницькій роботі як ресурс для забезпечення та підтримки академічної доброчесності в освітньому процесі у ЗВО. Видання буде корисним викладачам, кураторам академічних груп, фахівцям центрів забезпечення якості освіти ЗВО.

У виданні систематизовано відповідну нормативно-правову та методичну базу міжнародного та національного рівнів. Інституційний рівень забезпечення академічної доброчесності описано на прикладі Вінницького національного технічного університету. Описано етичні принципи та цінності академічної доброчесності, систему та структурно-функціональну модель забезпечення академічної доброчесності у ЗВО. До поданих витягів з документів та теоретичних положень розроблені авторські завдання (проблемні запитання для навчальних дискусій, вправи, дидактичні ігри, кейси для аналізу). Практикум спрямований на формування культури академічної доброчесності, ціннісного ставлення до освіти, а також розвитку актуальних загальних компетентностей (системного, критичного, креативного мислення; здатності аргументовано висловлюватися та публічно презентувати власні ідеї, взаємодіяти в команді).

УДК 378.14:316.723

ЗМІСТ

Вступ. Актуальність забезпечення академічної доброчесності у ЗВО.....	4
1 Нормативна база забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті: міжнародний контекст	6
2 Нормативно-законодавча база забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті: національний рівень.....	32
3 Академічна доброчесність у ВНТУ: нормативні документи.....	48
4 Академічна доброчесність у ВНТУ: практика забезпечення	62
5 Окремі завдання, кейси, дидактичні ігри для проведення заходів з академічної доброчесності.....	86
Додатки.....	117
Перелік використаної та рекомендованої літератури	147

ВСТУП

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗВО

Вимогу модернізації вищої освіти України насамперед диктують посилення міжнародної освітньої й наукової співпраці та необхідність визнання українських дипломів і кваліфікацій у світі. А головне, це важливо для ефективної і швидкої відбудови й розвитку країни в умовах війни і в прийдешній повоєнний період. Серед ключових умов цієї модернізації є забезпечення академічної доброчесності в освітніх середовищах закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Актуалізує питання академічної доброчесності, окрім іншого, бурхливий розвиток інформаційних технологій, він все більше позначається на культурі вищої освіти. Це виклик для освіти глобалізованого світу.

На сучасному етапі ще доводиться погодитися з авторами монографії «Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених» [1] щодо поширеного сприйняття принципів академічної доброчесності в сучасному українському просторі вищої освіти як чогось абстрактного, модного, «про що часто згадують, але не застосовують, або, у кращому випадку, як підставу заборонити студентам і викладачам безконтрольно і безвідповідально використовувати чужі думки, видаючи їх за свої, і визначити порядок покарання за плагіат і списування. У цьому розумінні академічна доброчесність зводиться до правил роботи з інформацією» [1, С. 19]. Таке розуміння академічної доброчесності виносить за дужки питання етичних цінностей, культури якості та відповідного світогляду.

Досвід педагогічної діяльності, результати аналізу джерельної бази вказують на проблеми в забезпеченні академічної доброчесності у ЗВО, що потребують розв'язання. Серед них виділимо три ключових.

Недостатня поінформованість учасників освітнього процесу щодо суті, цінності та практичного значення принципів академічної доброчесності, як наслідок індиферентне / формальне ставлення до її дотримання.

Проблеми з інтеграцією академічної доброчесності в освітній процес / програми навчальних дисциплін. Як правило, академічна доброчесність сприймається як окрема проблема, яку покликані розв'язувати відповідні організаційні структури закладу освіти, чи окрема навчальна дисципліна, а не як органічна частина освітнього процесу, інтегрована в усі навчальні дисципліни.

Виклики регулювання та формування культури академічної доброчесності в цифрову добу. Інформаційні технології створюють нові можливості як для порушень академічної доброчесності, так і для впровадження сучасних методів моніторингу. Проте швидкість цих змін

значно випереджає нормативно-правове забезпечене. Ще більш повільним є процес формування стійких ціннісних орієнтирів та усвідомлених ставлень до академічної доброчесності всіх учасників освітнього процесу.

Існує небезпека зведення академічної доброчесності лише до боротьби з плагіатом і списуванням та ігнорування її етичної, культурної світоглядної складової. Але саме сприйняття академічної доброчесності як власної цінності формує стійку відповідальність учасників освітнього процесу за його результати і дає власне якісні результати, формує мотивацію не лише дотримуватися стандартів якості освіти, а й підвищувати їх на рівні всіх учасників освітнього процесу, забезпечувати їх сталість і тяглість.

Об'єднати здобувачів, викладачів і адміністрацію ЗВО для створення освітнього середовища взаємної довіри й підтримки може лише спільне розуміння і прийняття академічної доброчесності як цінності. Лише усвідомлене доброчесне надання і здобуття освіти забезпечує учасникам цього процесу самовдосконалення, розвиток особистісно і суспільно важливих якостей, таких як критичне мислення, відповідальність, самодисципліна, лідерство. Утвердження академічної доброчесності як цінності веде до глибоких довгострокових трансформаційних змін не лише в самій системі освіти (роблячи її більш етичною, якісною та соціально орієнтованою), а й загалом в суспільстві, де ця система освіти функціонує.

У цьому виданні, розрахованому на здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та адміністративний склад ЗВО, подано системно витяги з документів, які становлять нормативну базу забезпечення академічної доброчесності міжнародного, європейського та національного рівнів; описано етичні принципи і цінності академічної доброчесності; подано систему та структурно-функціональну модель забезпечення академічної доброчесності у Вінницькому національному технічному університеті (далі – ВНТУ) відповідно до методичних рекомендацій Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти; до всіх документів та тем розроблено методично-дидактичні матеріали (комплекси запитань для навчальних бесід та дискусій, практичні завдання для інтеграції їх в освітній процес та проведення кураторських годин в академічних групах). Також розроблено педагогічні кейси, дидактичні ігри для окремих заходів в межах просвітницької роботи у ЗВО для всіх згаданих цільових груп. Методично-дидактичний комплекс спрямований на розв'язання основного просвітницького завдання – формування культури академічної доброчесності, ціннісного ставлення до освіти. Разом з цим, виконання пропонованих завдань сприятимуть розвитку актуальних загальних компетентностей: системного, критичного, креативного мислення; здатності аргументовано висловлюватися та публічно презентувати власні ідеї, взаємодіяти в команді.

1 НОРМАТИВНА БАЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ

Орієнтирами для розробки нормативної документації Міністерство освіти і науки України (далі – МОН), Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО) та інших національних інституцій, а відтак – українських ЗВО, є документи міжнародного рівня, зокрема Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (далі – UNESCO), Європейського простору вищої освіти (далі – ЄПВО) та інших. У створенні політик академічної доброчесності ЗВО України та розбудові процесів їх імплементації в освітнє середовище, а також в освітньому процесі та самоосвіті здобувачів та науково-педагогічного складу ЗВО потрібно використовувати такі документи:

- Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні (2004) / The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region (2004) [55];
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG-2015) / Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG-2015) [52];
- Етичні принципи, Платформа Ради Європи з питань етики, прозорості та цілісності в освіті (2016) / Ethical principles (Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education of Council of Europe, ETINED, 2016) [57];
- Паризьке комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2018) / Paris Ministerial Communiqué (2018) [58];
- Римське комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2020) / Rome Ministerial Communiqué (2020) [59];
- Тіранське комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2024) / Tirana Ministerial Communiqué (2024) [60];

У цьому розділі будуть запропоновані витяги із зазначених документів у розрізі питань якості освіти та академічної доброчесності як ключового чинника формування культури якості та авторські методично-дидактичні матеріали до них.

Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні / The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region (2004)

Цей документ був напрацьований і прийнятий на Міжнародній конференції з етичних та моральних вимірів вищої освіти і науки в Європі (Бухарест, 2004 р.) під егідою UNESCO. Прийнята на ній Декларація утверджує основні етичні цінності та принципи, якими мають керуватися ЗВО у Європейському регіоні. Документ покликаний сприяти формуванню культури доброчесності та відповідальності у сфері вищої освіти. Він став основою для формування політик та ініціатив, спрямованих на підвищення якості вищої освіти в Європі. В ньому зацентровано на «вирішальному значенні для ефективного навчання та якісних досліджень» академічної доброчесності.

Витяги з Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні (2004)

«Університети не можна розглядати як інституції, позбавлені цінностей. Цінності та етичні стандарти, яких вони дотримуються, не лише мають вирішальний вплив на академічний, культурний і політичний розвиток їхніх викладачів, студентів і співробітників, але й сприяють формуванню моральних контурів суспільства загалом. Таким чином, вони мають узяти на себе чітку відповідальність і вживати заходів для просування найвищих можливих етичних стандартів».

II. Цінності та принципи

1. Академічний етос, культура та спільнота

«1.1. Академічна культура будь-якого закладу вищої освіти повинна активно й цілеспрямовано сприяти через заяви про місії, інституційні статuti та кодекси академічної поведінки тим цінностям, нормам, практикам, переконанням і припущенням, які спрямовують всю інституційну спільноту на утвердження етосу, заснованого на принципах поваги до гідності та фізичної й психічної цілісності людей, навчання впродовж життя, підвищення рівня знань і покращення якості, інклюзивної освіти, демократії участі, активного громадянства й недискримінації».

2. Академічна доброчесність у процесах викладання та навчання

«2.2. Ключовими цінностями доброчесної академічної спільноти є чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і підзвітність. Ці цінності не тільки важливі самі по собі, але вони також мають вирішальне значення для забезпечення ефективного викладання та якісних досліджень».

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Чи хотіли б ви здобувати освіту в ЗВО, відмежованому від цінностей, етичних стандартів? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Чи може взагалі існувати ЗВО без цінностей? Опишіть його.
3. Опишіть, що таке «академічний етос».
4. Сформулюйте ваш «ідеальний» перелік цінностей університетської спільноти, частиною якої ви хотіли б бути. Наскільки ціннісна палітра вашого «ідеального» університету відрізняється від того, в якому ви навчаєтеся чи навчалися?
5. Які виклики виникають під час впровадження етичних стандартів в освітньому процесі?
6. Як забезпечити баланс між чесністю та відповідальністю здобувачів і викладачів?
7. Як ви розумієте поняття «демократія участі» в контексті вищої освіти? Як демократія участі може покращити якість навчання?
8. Як заяви про місії та кодекси поведінки можуть сприяти утвердженню академічної культури?
9. Яким чином принципи поваги до гідності, фізичної та психічної цілісності можуть бути інтегровані в університетське життя (опишіть механізми їх впровадження)?
10. Як на вас як члена університетської спільноти впливає атмосфера довіри/недовіри та справедливості/несправедливості в університеті? Наведіть приклади.
11. Чи є зв'язок між цінностями/етичними стандартами університету та громади/суспільства/країни, в якому він функціонує?
12. ЗВО віддзеркалює суспільство, в якому функціонує, а чи може і яким чином він може впливати на формування моральних контурів суспільства?

Фундаментальні цінності академічної доброчесності (1999, 2014, 2018) The Fundamental Values of Academic Integrity (1999, 2014, 2018)

Документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» був розроблений Міжнародним центром академічної доброчесності¹ (Університет Клемсон (Clemson University); Інститут етики Рутланда (Rutland Institute for Ethics), США). Перше видання (1999 р.) містило 5 цінностей. У другій переглянутій версії (2014 р.) було додано ще одну. У дизайні обкладинки українського видання (Рис. 1.) чітко вказано на взаємозв'язок усіх цінностей, а

«нову», «додану» цінність взагалі покладено в основу. Ось що сказано у передмові до другого видання (тут і далі цитовано за українським виданням [54]): «З нагоди двадцятої річниці заснування Міжнародного центру академічної доброчесності члени дорадчої ради зустрілись, аби «оновити та оживити» «Фундаментальні цінності» з надією не лише розширити межі корисності цієї праці, але й знову звернути увагу спільноти на те, що академічна доброчесність та її цінності відіграють ключову роль у розвитку освіти...

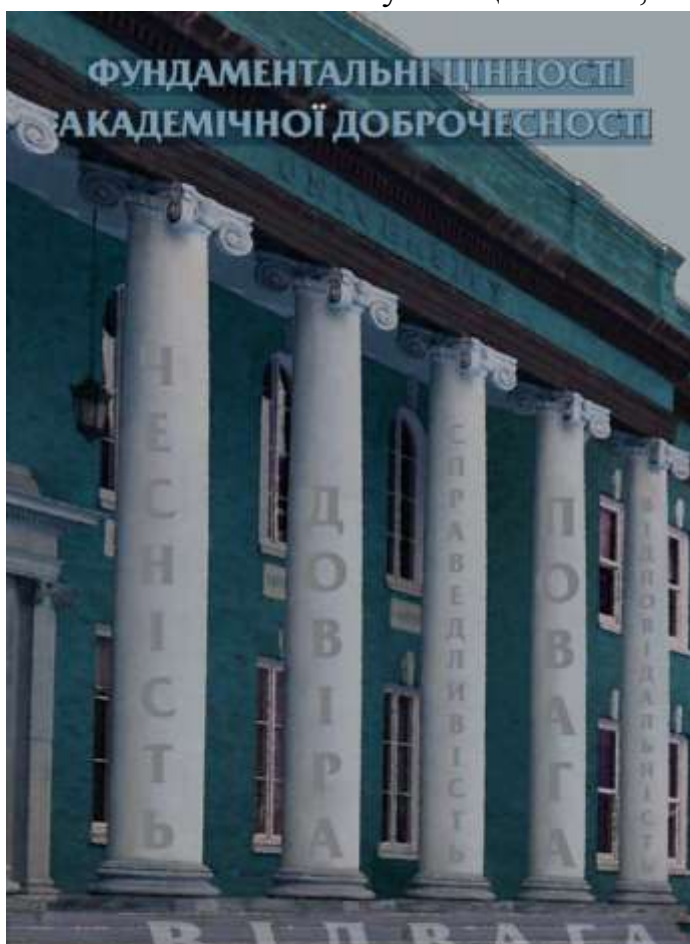

Рисунок 1 – Скриншот титульного аркуша видання [54]

¹ Засновником Міжнародного центру академічної доброчесності (International Center for Academic Integrity, ICAI) став Дон Маккейб (Don McCabe), якого називають «батьком-засновником» сфери академічної доброчесності. У 1993 році Маккейб провів перше академічне дослідження шахрайства на рівні коледжу. Його висновки та подальша робота привели до потужного поля наукових досліджень. ICAI продовжив і розширив його роботу. У 2021 році ICAI проводить опитування студентів щодо академічної доброчесності ICAI-McCabe, яке названо на честь Маккейба [<https://academicintegrity.org/resources/Fundamental-Values>].

У другій, переглянутій версії, представлено п'ять цінностей: чесність, довіру, справедливість, повагу та відповідальність, а також додано новий елемент – таку якість, як відвага. З досвіду роботи у сфері академічної доброчесності ми зрозуміли, що відвага є обов'язковою в процесі ухвалення фундаментальних цінностей, особливо, коли стикаєшся із тиском чинити всупереч тому, що є правильним» [54, С. 6]. Далі в таблиці 1 подано витяги з цього документу.

Таблиця 1 – **Фундаментальні цінності академічної доброчесності (1999, 2014, 2018)**

Цінності	Тлумачення
Чесність	«Академічні спільноти доброчесності підсилюють роль інтелектуальної та особистої чесності під час пошуку істини та здобуття знань, навчання, викладання, проведення досліджень та виконання професійних обов'язків. Чесність – обов'язкова основа викладання, навчання, дослідження і роботи, та необхідна передумова повноцінної реалізації довіри, справедливості, поваги та відповідальності. ...Фальсифікація даних, брехня, списування, обман та інші прояви нечесної поведінки є неприйнятними» [54, С.18].
Довіра	«Академічні спільноти доброчесності плекають довіру як цінність та прагнуть сформувати атмосферу взаємної довіри. Атмосфера довіри заохочує та сприяє вільному обміну ідеями... Коли чесність інституціоналізована як цінність, вона уможлиблює розвиток довіри» [54, С. 20].
Справедливість	«Академічні спільноти доброчесності встановлюють чіткі та прозорі очікування, норми та практики, які підтримують справедливість під час співпраці студентів, викладачів та адміністрації. Справедливе ставлення є ключовим фактором, якій слід враховувати при формуванні етичних комісій. Правильна та об'єктивна реакція на нечесну поведінку чи порушення академічної доброчесності є також елементом справедливості. Чесне, відповідне та неупереджене оцінювання відіграє важливу роль в освітньому процесі, а справедливість тут є обов'язковою для встановлення довіри між викладачами та студентами» [54, С. 22].
Повага	«Академічні спільноти доброчесності цінують інтерактивний, кооперативний та колегіальний характер навчання. Вони шанують, поважають думку інших та зважають на різні точки зору чи ідеї. Найбільш динамічними та продуктивними навчальними середовищами є ті, які сприяють активному залученню в освітній процес... Студенти демонструють повагу, коли вони цінують та використовують можливість отримати нові знання, будучи активними у процесі здобування своєї освіти» [54, С. 24-25].

Продовження таблиці 1

Цінності	Тлумачення
Відповідальність	«Академічні спільноти доброчесності опираються на засади особистої відповідальності, поєднаної із бажанням кожної особи та груп осіб бути гідним зразком для наслідування, дотримуватися взаємно обумовлених стандартів роботи та вчасно реагувати на випадки порушень академічної доброчесності. Відповідальність за дотримання принципів доброчесності є як особистим обов'язком, так і спільною справою» [54, С. 26].
Відвага	«Для сталого розвитку спільнот доброчесності замало лише вірити у фундаментальні цінності. Трансформувати розмови про цінності в активну дію та відстоювати їх, зіткнувшись із тиском з боку інших чи їх відмінними від власних поглядами, вимагає цілеспрямованості, відданості та відваги. Відвага відрізняється від інших цінностей академічної доброчесності тим, що це радше якість чи здатність, аніж цінність як така. У людях рису «сміливість» часто плутають із «безстрашністю». В реальному житті, під сміливістю розуміють здатність діяти згідно з власними цінностями всупереч страху» [54, С. 28]

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Чому визначені 6 цінностей називають фундаментальними цінностями академічної доброчесності? Як їх дотримання впливає на якість навчання та досліджень? Як вони пов'язані з поняттям «культура якості»?
2. Чому чесність поставлено на перше місце серед інших рівних цінностей?
3. Якими ви бачите причини і наслідки академічної нечесності здобувачів і викладачів?
4. Проаналізуйте цитату-ілюстрацію до поняття «довіра», наведену у виданні: «Цього семестру професор дозволив мені не здавати екзамен у призначений час, проте обрати день та годину, які були б зручними для мене. Наша взаємна довіра почала формуватися з першого ж дня семестру та вплинула на моє ставлення до цього навчального курсу. Я відчуваю, що скласти цей іспит на високу оцінку – моя велика відповідальність перед викладачем, і це зумовлено нашою взаємною повагою один до одного. «Права, правила, обов'язки», Принстонський університет, 1995» [54, С. 21]. Чому у здобувача виникло почуття відповідальності перед професором? Проілюструйте іншими прикладами взаємозв'язок довіри і відповідальності.

За яких умов цього взаємозв'язку не виникає?

5. Як довіра між здобувачами, викладачами та адміністрацією ЗВО сприяє створенню ефективного академічного середовища? Чи можна таке середовище визначити комфортним?
6. Що означає справедливість як цінність академічної доброчесності у контексті ставлення здобувача до викладача / викладача до здобувача? Як її можна забезпечити в університеті?
7. Як можна виражати повагу до думок і досягнень інших? У чому спільне та відмінне понять «повага» і «толерантність»?
8. Чи можна визначити відповідальність учасників освітнього процесу ключовою умовою для розвитку академічного етосу? Яким чином здобувачі і викладачі можуть проявляти відповідальність в освітньому процесі?
9. Чому згодом до 5-ти етичних цінностей академічної доброчесності було додано 6-ту – відвагу? Чому 5-ти перших виявилось недостатньо для формування доброчесного середовища? Чи можливо досягти академічної доброчесності без відваги?
10. Яке значення шоста цінність має в українському академічному контексті? Підготуйте мікровиступ на тему: «Чому відвага невід'ємна умова і ознака академічної доброчесності в сучасній українській вищій освіті?»
11. Уявімо ситуацію: здобувачка А. написала статтю для наукової конференції під науковим керівництвом викладачів Б. і В. Згодом вона з'ясувала, що один із наукових керівників використав значну частину її роботи у своїй публікації, не зробивши покликання. Здобувачка вирішила не залишати ситуацію без уваги і звернулася до комісії з академічної доброчесності університету, надала докази та наполягала на захисті своїх авторських прав. Опишіть цю здобувачку, її особистісні якості, рівень знань тощо, що дозволило їй проявити академічну мужність. Чи типовою є така поведінка здобувача в українському ЗВО? Обґрунтуйте відповідь.
12. Які управлінські рішення / механізми можна застосувати в освітньому середовищі, щоб унеможливити (чи мінімізувати) ситуації, подібні до описаної у попередньому пункті?
13. Підготуйте мікровиступ на одну з тем: «Чи легко бути відважним у дотриманні академічної доброчесності?» або «Чому важко бути відважним студентом / викладачем?»
14. Під час іспиту студент побачив, як його одногрупник використовує шпаргалки. Він повідомив про це викладача. Інші одногрупники поставилися до цього по-різному. Опишіть усі можливі мотиви

студента, який повідомив викладача про порушення академічної доброчесності. Опишіть можливі реакції до цього вчинку інших студентів академічної групи, чим вони обґрунтовані? Як цей вчинок вплине на атмосферу в групі? Чи краще було проігнорувати списування? Як має діяти викладач щодо порушника академічної доброчесності, який вдався до списування?

15. Зверніться до «Положення про академічну доброчесність у ВНТУ» (2024) [72]. З'ясуйте, яке покарання може загрожувати здобувачу за списування на контрольних заходах.

Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти / Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG-2015)

Цей документ був ухвалений на Міністерській конференції в Єревані, 14-15 травня 2015 р. Узгоджені пропозиції, що містяться у ньому, підготували: Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA), Європейський союз студентів (ESU), Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE) та Європейська асоціація університетів (EUA). Тут відзначено студентоцентроване навчання й оцінювання як стандарт якості вищої освіти; «це засвідчує важливість ініціатив «знизу», в тому числі в реалізації комплексного підходу до забезпечення АДЧ як шляху з двостороннім рухом: лідерство управлінської спільноти та ініціативність усіх учасників освітнього процесу» [85, С. 3].

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Поясніть, як ви розумієте вимогу «публічної» політики ЗВО щодо забезпечення якості. Як це пов'язано з репутацією університету?
2. Хто є зовнішніми і внутрішніми стейкхолдерами ЗВО? Як залучення зовнішніх стейкхолдерів до розробки політики забезпечення якості освіти може сприяти її ефективності?
3. Яким чином академічна свобода пов'язана із забезпеченням якості освіти?
4. Командне завдання: змодельуйте 2–3 умовні (чи пригадайте реальні) кейси нетолерантності чи дискримінації щодо здобувачів вищої освіти / викладачів. Проаналізуйте їх причини і наслідки та опишіть механізми запобігання таким проявам в освітньому процесі. Кейси різних команд були схожими чи різнилися? Про що це може свідчити?
5. Поясніть «своїми словами», як ви розумієте студентоцентрованість. Вкажіть маркери студентоцентрованості освітнього процесу.

Таблиця 2 – Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG-2015)

Витяги з документа

1.1 Політика щодо забезпечення якості	
<p>Стандарт: Заклади повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів.</p>	<p>Рекомендації: ... політика підтримує:</p> <ul style="list-style-type: none"> • академічну добросесність і свободу та застерігає проти академічного шахрайства (плагіату); • запобігання нетолерантності будь-якого типу або дискримінації щодо студентів чи працівників;
1.3 Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання	
<p>Стандарт: Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід</p>	<p>Рекомендації: Запровадження студентоцентрованого навчання і викладання є таким, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поважає і враховує різноманітність студентів та їхні потреби, уможливаючи гнучкі навчальні траєкторії; • гнучко використовує різноманітні педагогічні методи; • регулярно оцінює та коригує способи надання освітніх послуг і педагогічні методи; • підтримує відчуття автономності у того, хто навчається, водночас забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача; • сприяє взаємній повазі у стосунках «студент–викладач»; • має належні процедури для розгляду скарг студентів. <p>...процедури забезпечення якості для оцінювання передбачають таке:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювачі ознайомлені з існуючими методами проведення тестування та екзаменування і отримують підтримку для розвитку власних навичок у цій сфері; • критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь; • оцінювання дозволяє студентам продемонструвати міру, в якій було досягнуто запланованих результатів навчання. Студенти отримують відгук, який, за необхідності, супроводжується порадами щодо освітнього процесу; • де, можливо, оцінювання проводиться більше як одним екзаменатором; • інструкції з оцінювання враховують пом'якшувальні обставини; • оцінювання є послідовним і чесно застосовується до всіх студентів та проводиться відповідно до встановлених процедур; • визначено офіційну процедуру розгляду звернень студентів.

Продовження таблиці 2

1.4 Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання	
<p>Стандарт: Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід</p>	<p>Рекомендації: Запровадження студентоцентрованого навчання і викладання є таким, що:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поважає і враховує різноманітність студентів та їхні потреби, уможливаючи гнучкі навчальні траєкторії; • гнучко використовує різноманітні педагогічні методи; • регулярно оцінює та коригує способи надання освітніх послуг і педагогічні методи; • підтримує відчуття автономності у того, хто навчається, водночас забезпечуючи йому відповідний супровід і підтримку з боку викладача; • сприяє взаємній повазі у стосунках «студент-викладач»; • має належні процедури для розгляду скарг студентів. <p>...процедури забезпечення якості для оцінювання передбачають таке:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювачі ознайомлені з існуючими методами проведення тестування та екзаменування і отримують підтримку для розвитку власних навичок у цій сфері; • критерії та методи оцінювання, а також критерії виставлення оцінок оприлюднюються заздалегідь; • оцінювання дозволяє студентам продемонструвати міру, в якій було досягнуто запланованих результатів навчання. Студенти отримують відгук, який, за необхідності, супроводжується порадами щодо освітнього процесу; • де можливо, оцінювання проводиться більше як одним екзаменатором; • інструкції з оцінювання враховують пом'якшувальні обставини; • оцінювання є послідовним і чесно застосовується до всіх студентів та проводиться відповідно до встановлених процедур; • визначено офіційну процедуру розгляду звернень студентів.

6. Як університет може враховувати «різноманітність студентів» у своїх освітніх програмах? Наведіть приклади.
7. Як ви розумієте поняття «індивідуальна освітня траєкторія» / «гнучка навчальна траєкторія»?
8. Чому важливо забезпечувати «гнучкі навчальні траєкторії» для здобувачів вищої освіти? Які виклики можуть виникнути в цьому процесі?
9. За умов реалізації індивідуальних освітніх траєкторій в межах освітньої програми ЗВО чи змінюється розподіл відповідальності за освітні результати здобувачів між ними та викладацьким складом? Як ви гадаєте, у чий бік зміщується ця відповідальність?
10. Як ви розумієте «автономність студентів у навчанні»? Чи сприяє вона їхньому академічному та професійному розвитку?

11. Як ви розумієте повагу, як вона проявляється? Назвіть її чіткі маркери.
12. Чому взаємоповага у відносинах «здобувач–викладач» є ключовим фактором успішного здобуття освіти?
13. Що означає «студентоцентроване оцінювання»? Назвіть його чіткі маркери.
14. З'ясуйте, що таке «формувальне оцінювання». Чи / як корелюють поняття «студентоцентроване оцінювання» і «формувальне оцінювання»?
15. Як забезпечити справедливе оцінювання для всіх здобувачів, якщо «враховувати пом'якшувальні обставини»?
16. Чому прозорість критеріїв оцінювання є важливою умовою студентоцентрованого підходу?
17. Чи часто ви ініціюєте зворотний зв'язок від викладачів? Поясніть таку вашу академічну поведінку.
18. Яку роль відіграє зворотний зв'язок від викладачів у формуванні навчальної траєкторії здобувача?
19. Заповніть опитувальник (таблиця 3). Про що свідчать результати? Більшою мірою вони «підсвічують» вас чи ваш університет?

Таблиця 3 – Опитувальник «Ознаки студентоцентрованого освітнього процесу»

Ознаки студентоцентрованого освітнього процесу	Відповідь «так»	Відповідь «ні»
Ви завжди відчуваєте повагу викладачів та адміністрації до вас.		
Ви завжди проявляєте повагу до викладачів та адміністрації.		
Ви відчуваєте автономність у навчанні.		
Ви навчаєтесь за «гнучкою навчальною траєкторією».		
Викладачі враховують ваші потреби та різноманітність.		
Ви завжди знаєте критерії, за якими вас оцінюють (вони є у відкритому доступі).		
Викладачі надають вам зворотний зв'язок і підтримку.		

Етичні принципи (Платформа Ради Європи з питань етики, прозорості та цілісності в освіті, ETINED, 2016) / Ethical principles (Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education of Council of Europe, ETINED, 2016)

Платформа Ради Європи з питань етики, прозорості та цілісності в освіті (The Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education, ETINED) розробила й опублікувала в 2016 р. документ «Етичні принципи» [57], який містить 14 етичних принципів, що покликані сприяти прозорості та доброчесності у сфері освіти в Європі:

1. Доброчесність (Integrity).
2. Чесність (Honesty).
3. Істина (Truth).
4. Прозорість (Transparency).
5. Повага до інших (Respect for others).
6. Довіра (Trust).
7. Підзвітність (Accountability).
8. Неупередженість (Fairness).
9. Рівність, справедливість і соціальна справедливість (Equity, justice and social justice).
10. Демократичне та етичне управління освітньою системою та освітніми установами (Democratic and ethical governance and management of the education system and educational institutions).
11. Якість освіти (Quality education).
12. Особисті та системні поліпшення (Personal and systems improvement).
13. Інституційна автономія/інституційна незалежність (Institutional autonomy/institutional independence).
14. Міжнародна співпраця (International cooperation).

Звертаємо увагу на два сутнісних положення цього документа:

- принцип доброчесності подано як «зв'язок між позитивними етичними принципами та якістю освіти»;
- «доброчесність» (integrity) і чесність (honesty) є окремими принципами (що важливо для україномовного освітнього дискурсу) [57, С. 5–9].

Витяги з цього документа подано двома мовами: англійською (мова офіційного видання) та українською (переклад авторський).

Етичні принципи
(Платформа Ради Європи з питань етики, прозорості та цілісності в освіті, ETINED, 2016)

Витяги з документа

The Council of Europe should state that: all actors involved in education should show an unwavering personal commitment to the following ethical principles.

1. Integrity. ...behaviours and actions consistent with a set of moral and ethical principles and standards, embraced by individuals as well as institutions, that create a barrier to corruption. ...the more specific term «academic integrity» can be used ...in the context of higher education (HE) [57, P. 5-6].

2. Honesty. ...being honest and trustworthy ...systematically avoiding any form of cheating, lying, fraud, theft, extortion or other dishonest behaviours.

3. Truth. This principle involves the «unfettered pursuit of truth» and associated with this is the «free and open dissemination of knowledge» and «knowledge advancement» ... «critical analysis and respect for reasoned opinions» and respect for «free exchange of ideas and freedom of expression». In the context of HE, the principle of «truth» also relates to research, specifically the ethical conduct of research.

4. Transparency. The principle of “transparency” can be defined as the characteristic of governments, companies, organisations and individuals of being open in the clear disclosure of information, rules, plans, processes and actions [57, P. 6].

5. Respect for others ... with an

Рада Європи має заявити, що всі учасники освітнього процесу мають виявляти непохитну особисту відданість таким етичним принципам.

1. Добросовісність. ...поведінка та дії, що відповідають набору моральних та етичних принципів і стандартів, прийнятих як окремими особами, так і установами, що створює бар'єр для корупції. ... більш конкретний термін «академічна добросовісність» можна використовувати... в контексті вищої освіти (ВО).

2. Чесність. ...бути чесним і надійним ...систематично уникати будь-яких форм шахрайства, брехні, підробки, крадіжки, вимагання або іншої нечесної поведінки.

3. Істина. Цей принцип передбачає «необмежений пошук істини» та пов'язане з ним «вільне і відкрите поширення знань» й «розширення знань» ... «критичний аналіз і повагу до аргументованих думок» й повагу до «вільного обміну ідеями та свободи вираження». У контексті ВО принцип «істини» також стосується досліджень, зокрема етичної поведінки в дослідженнях.

4. Прозорість. Принцип «прозорості» можна визначити як характерну для урядів, компаній, організацій та окремих осіб відкритість у чіткому розкритті інформації, правил, планів, процесів і дій.

5. Повага до інших ... з акцентом

emphasis on respect for the dignity and for the physical and psychic integrity of human beings, and this relationship with others can include colleagues, students, parents and so forth. The principle of respect for others can be developed in HE to include the concept of academic freedom... to recognise the general rights of the teacher and commitment to teachers by the community [57, P. 6–7].

6. Trust.

... all actors in education can have a firm belief in the reliability of each other to be honest, truthful and act with integrity. Therefore, actors can trust others and expect to be trusted by others.

7. Accountability. When all actors in education show respect for others, and trust each other, the principle of «accountability» is much more securely based. ... individuals, agencies and organisations [public, private and civil society] are held responsible for executing their powers properly.

... the principle of accountability applies to all actors (at the level of individuals and institutions) in education.

8. Fairness is a basic principle which all actors in education must observe in their approach to others. This principle involves treating others with impartiality, free from discrimination or dishonesty [57, P. 7].

9. Equity, justice and social justice the equal treatment of all students in HE. ... the educational and social values of sustainability, equality and justice, recognising the rights and

на повазі до гідності та фізичної та психічної цілісності людини, і ці стосунки з іншими можуть охоплювати колег, студентів, батьків тощо. Принцип поваги до інших може бути розширений у ВО за рахунок концепції академічної свободи та визнання загальних прав викладачів і зобов'язань перед ними з боку спільноти.

6. Довіра. ... всі учасники освітнього процесу можуть мати тверду віру в надійність один одного бути чесними, правдивими та діяти сумлінно. Тому учасники можуть довіряти іншим і очікувати, що інші їм довірятимуть.

7. Підзвітність. Коли всі суб'єкти освітнього процесу демонструють повагу до інших і довіряють один одному, принцип «підзвітності» стає набагато надійнішим. ... особи, установи та організації [державні, приватні та громадянське суспільство] несуть відповідальність за належне виконання своїх повноважень. ... принцип підзвітності поширюється на всіх учасників (на рівні окремих осіб та установ) в освіті.

8. Неупередженість є основним принципом, якого всі учасники освіти повинні дотримуватися в ставленні до інших. Цей принцип передбачає неупереджене ставлення до інших, без дискримінації чи нечесності.

9. Рівність, справедливість і соціальна справедливість Однакове ставлення до всіх студентів у ВО. ... освітні та соціальні цінності стійкості, рівності та справедливості,

responsibilities of future as well as current generations, ... fair, transparent, inclusive and sustainable policies and practices in relation to: age, disability, gender and gender identity, race, ethnicity, religion and belief and sexual orientation. ... a particular emphasis on non-discrimination, and the combating of racism, bias and discrimination. ... the concept of inclusion, access. ... responsibility for the stewardship of assets, resources and the environment [57, P. 7–8].

10. Democratic and ethical governance and management of the education system and educational institutions. ... all actors in education recognising that the governance and management of the overall education system and individual educational institutions within it should be based on the democratic involvement of all relevant actors, and management by leaders who exercise their leadership in an ethical way.

11. Quality education. ... all actors in education recognising their unconditional commitment to achieving educational provision which is of the highest quality possible [57, P. 8].

12. Personal and systems improvement ... all actors in education recognising the importance of making the maximum contribution possible to the continuous improvement of the education system. ... commitment to personal improvement through professional development and the overall

визнання прав і обов'язків як майбутніх, так і сучасних поколінь, ... справедливі, прозорі, інклюзивні та стійкі політики й практики щодо: віку, інвалідності, статі та гендерної ідентичності, раси, етнічної належності, релігії й переконань та сексуальної орієнтації. ... особливий акцент на недискримінації та боротьбі з расизмом, упередженнями й дискримінацією. ... концепція інклюзії, доступу. ... відповідальність суб'єктів освіти за управління активами, ресурсами та довкіллям.

10. Демократичне й етичне врядування та управління освітньою системою і закладами освіти. ... всі учасники освіти визнають, що врядування та управління загальною освітньою системою та окремими закладами освіти в її складі мають ґрунтуватися на демократичному залученні всіх відповідних учасників і керівництві лідерів, які здійснюють своє керівництво етично.

11. Якість освіти. ... усі учасники освіти визнають свою безумовну відданість досягненню освіти найвищої якості.

12. Особисте та системне вдосконалення. ... усі учасники освіти визнають важливість максимального внеску в постійне вдосконалення системи освіти. ... відданість особистісному вдосконаленню через професійний розвиток ... та загальне вдосконалення системи, якому, зі свого боку, сприяє особистий

improvement of the system which contributes to [57, P. 8–9].

13. Institutional autonomy / institutional independence.

...recognising the need to give appropriate autonomy and independence to individual institutions within a national education system, so that excessive centralised political control of education is avoided.

14. International co-operation

...all actors in education recognising the importance of positive international collaboration in education activities [57, P. 9].

розвиток.

13. Інституційна автономія / інституційна незалежність.

... визнання необхідності надання відповідної автономії та незалежності окремим закладам в рамках національної системи освіти, щоб уникнути надмірного централізованого політичного контролю за освітою.

14. Міжнародна співпраця

всі учасники освіти визнають важливість позитивної міжнародної співпраці в освітній діяльності.

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Чи завжди принцип чесності є універсальним, чи можуть бути випадки, коли «правда» може зашкодити?
2. Як ви розумієте вислів «необмежений пошук істини» у контексті сучасного суспільства?
3. У чому полягає важливість принципу істини для проведення досліджень?
4. Назвіть маркери прозорості освітнього процесу. Чому прозорість важлива для забезпечення якості освіти?
5. Чи можливо досягнути балансу між забезпеченням прозорості та конфіденційності освітнього процесу у ЗВО?
6. Що означає «повага до фізичної та психічної цілісності людини»? Як проявляється повага до фізичної та психічної цілісності здобувачів у ЗВО?
7. Чи завжди в освітньому середовищі ЗВО принцип поваги до інших узгоджується з принципом академічної свободи? Яким чином вони узгоджуються? Визначте механізми, які забезпечать їх гармонійне «співіснування». Наведіть приклади, які ілюструють «напруження» між цими принципами.
8. Як зміцнити довіру між студентами та викладачами? Визначте систему заходів, спрямовану на реалізацію принципу довіри в освітньому середовищі.

9. Чи не суперечать один одному принципи довіри і підзвітності? Як вони узгоджуються між собою?
10. Чому всі учасники освіти мають визнавати «свою безумовну відданість досягненню освіти найвищої якості»? Як ви це розумієте?
11. Як корелюють принципи справедливості в освітньому процесі та забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів?
12. Опишіть ваше розуміння поняття «соціальна справедливість». Чи завжди принцип соціальної справедливості реалізується в системі вищої освіти?
13. Сформулюйте сутнісні ознаки демократичного врядування й управління ЗВО.
14. Як принцип демократичного врядування та управління реалізується щодо здобувачів вищої освіти? Назвіть маркери залученості здобувачів до демократичного врядування та управління у ЗВО.
15. Чи вважаєте ви важливим залучення студентів та викладачів до управління ЗВО? Обґрунтуйте відповідь. Які виклики можуть постати перед ЗВО внаслідок демократичного управління? Які переваги такого управління?
16. Чи відчуваєте ви свою залученість до демократичного управління у вашому ЗВО? Від кого залежить ваша залученість чи незалученість до цього процесу?
17. Визначте умови реалізації принципу особистого та системного вдосконалення у ЗВО.
18. Визначте перелік ознак інституційної автономії ЗВО. Чи можлива повна інституційна автономія?
19. Централізований контроль над освітою з боку держави – це сила чи слабкість освітньої системи?
20. Чи важлива для українських ЗВО міжнародна співпраця в забезпеченні якості освіти? Які ви бачите труднощі / перспективи в реалізації принципу міжнародної співпраці? Чи бачите ви в цій сфері якісь небезпечні «підводні камені»?
21. Командне завдання. Студенти академічної групи об'єднуються у 2 команди. Викладач-фасилітатор пропонує представникам команд «витягнути» по 7 карток, на кожній з яких зазначений 1 з 14 етичних принципів освіти. Далі команди розробляють методом мозкового штурму механізми впровадження обраних етичних принципів в освітнє середовище ЗВО. На наступному етапі застосовується метод «світового кафе» («World cafe»): хтось з членів команди залишається «на базі» і презентує спільні напрацювання представникам інших

команд, які по колу підходять до кожної «бази», слухають презентації, роблять зауваження і доповнення. Після цього раунду уся команда знову збирається разом: слухає члена команди, який працював «на базі» (він презентує пропозиції і критичні зауваження від інших команд). Далі команди презентують свої напрацювання.

Паризьке комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2018) / Paris communiqué (2018)

У Паризькій конференції активну участь взяла українська команда на чолі з міністеркою освіти і науки України Лілією Гриневич. Про участь команди та доповідь міністерки можна прочитати тут [<https://erasmusplus.org.ua/news/materialy-konferencziyi-ministriv-osvity-yevropejskogo-prostoru-vyshhoyi-osvity-24-25-05-18-m-paryzh/>].

На цьому зібранні була відзначена важлива роль Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) як унікального утворення, «в якому цілі та політики узгоджуються на європейському рівні, а потім запроваджуються в національних освітніх системах і закладах вищої освіти»: «Через ЄПВО ми проторували шлях для широкомасштабної студентської мобільності та покращили не лише порівнюваність і прозорість наших систем вищої освіти, а й підвищили їх якість і привабливість» [58]. Були обговорені ключові актуальні концепти сучасної вищої освіти, які сприяють розвитку університетських середовищ на засадах академічної доброчесності та посилюються через неї. Вони винесені в перший стовпець *таблиці 4*

Таблиця 4 – Паризьке комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2018) / Paris communiqué (2018)

Витяги з документу

Положення комюніке	Концепти сучасної вищої освіти
Академічна свобода і доброчесність, інституційна автономія, участь студентів і працівників у врядуванні вищої освіти та громадська відповідальність вищої освіти й за вищу освіту становлять основу ЄПВО. Ми зобов'язуємося розвивати нові й інклюзивні підходи до постійного вдосконалення навчання та викладання в усьому ЄПВО і ми можемо досягти успіху лише якщо робитимемо це в тісній співпраці з Європейською спільнотою вищої освіти та у повній відповідності до академічної свободи та інституційної автономії.	<i>академічна свобода</i> <i>академічна доброчесність</i> <i>інклюзивні підходи</i> <i>інституційна автономія</i> <i>врядування вищої освіти</i> <i>студентоцентроване навчання</i>

Продовження таблиці 4

Положення комюніке	Концепти сучасної вищої освіти
<p>Це охопить подальший розвиток і повне запровадження студентоцентрованого навчання та відкритої освіти в контексті навчання впродовж життя.</p> <p>Ми заохочуємо заклади вищої освіти пропонувати міждисциплінарні програми, а також поєднувати академічне навчання та навчання на робочому місці.</p> <p>Студенти повинні мати справу з дослідженнями або діяльністю, пов'язаною з дослідженнями й інноваціями, на всіх рівнях вищої освіти, щоб розвинути критичний та творчий образ мислення, який дозволить їм віднаходити інноваційні рішення щодо викликів, що виникають. У цьому відношенні ми зобов'язуємося покращувати синергію між освітою, дослідженнями й інноваціями.</p> <p>Ми закликаємо наші заклади вищої освіти готувати їх студентів і підтримувати їх викладачів так, щоб вони діяли творчо у цифровому середовищі.</p> <p>Оскільки високоякісне викладання має суттєве значення для сприяння високоякісній освіті, то просування в академічній кар'єрі має будуватися на підставі успішних досліджень та якості викладання. Слід також ураховувати ширший внесок в суспільство.</p> <p>Ми будемо сприяти та підтримувати інституційні, національні та європейські ініціативи з педагогічної підготовки, безперервного професійного розвитку викладачів і шукати шляхи кращого визнання високої якості та інноваційного викладання в їх кар'єрах.</p> <p>Ми визнаємо, що подальші зусилля необхідні, щоб зміцнити соціальний вимір вищої освіти [58].</p>	<p><i>навчання впродовж життя</i></p> <p><i>міждисциплінарні програми</i></p> <p><i>громадська відповідальність вищої освіти</i></p> <p><i>критичний та творчий образ мислення</i></p> <p><i>синергія між освітою, дослідженнями й інноваціями.</i></p> <p><i>цифрове середовище</i></p> <p><i>високоякісна освіта</i></p> <p><i>відкрита освіта</i></p> <p><i>інноваційне викладання</i></p> <p><i>соціальний вимір вищої освіти</i></p>

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Знайдіть у відкритих офіційних джерелах інформацію про Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) [<https://ehea.info/>; <https://www.tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces/ogljad/87-2009-05-19-21-13-19.html>; <https://erasmusplus.org.ua/news/yevropejskyj-prostir-vyshhoyi-osvity-u-2024-roczy-zvit-pro-implementacziyu-bolonskogo-proczesu/> та ін.]. Поясніть, як ви розумієте його місію, мету, завдання, інструменти врядування та значення для української системи вищої освіти.
2. Що означають терміни «академічна свобода» та «інституційна

- автономія»? Як вони корелюють з «єдиним простором» вищої освіти в Європі? Можливо, тут ви тут бачите суперечності?
3. Як «академічна свобода» корелює з «академічною доброчесністю»?
 4. Чи можливий баланс між академічною свободою та академічною відповідальністю викладачів і здобувачів?
 5. Як академічна свобода впливає на ефективність врядування у вищій освіті?
 6. Згідно з Паризьким комюніке, що визначає «високоякісна вища освіта»?
 7. Що таке інклюзивний підхід у вищій освіті?
 8. У формулюванні цілей ЄПВО використано три таких концепти: «повне запровадження (1) *студентоцентрованого навчання* та (2) *відкритої освіти* в контексті (3) *навчання впродовж життя*». Поясніть, як ви їх розумієте?
 9. В чому важливість міждисциплінарного підходу, міждисциплінарних освітніх програм у вищій освіті на сучасному етапі її розвитку?
 10. Серед ключових концептів вищої освіти в розрізі її завдань є її «громадська відповідальність». Як ви розумієте громадянську відповідальність вищої освіти? За що відповідальні ЗВО перед суспільством, в якому функціонують (на рівні громади, регіону, країни)? Чому про відповідальність перед суспільством нині говорять більш гучно і наполегливо, ніж у минулі століття?
 11. Що означає «синергія»? Що означає «синергія між освітою, дослідженнями й інноваціями»?
 12. Чому інтеграція навчання і досліджень є необхідною умовою здобуття якісної вищої освіти? Які при цьому можуть виникати виклики?
 13. Наведіть приклади інтеграції навчання і досліджень в межах навчальних дисциплін вашої освітньої програми, у яких ви брали участь.
 14. Чи впливає цифрове середовище на взаємодію викладачів і студентів та яким чином?
 15. Чи готові ви як здобувач (-ка) до цифрової трансформації вашого ЗВО? Чи готовий ваш ЗВО до цифрової трансформації. Поясніть ваші відповіді.
 16. Чим відрізняється інноваційне викладання від «просто» викладання? Назвіть ознаки / маркери інноваційного викладання.

17. За якими критеріями ви б вимірювали якість викладання в університетах?
18. Чи є інституційна автономія достатньою умовою для розвитку інновацій у ЗВО, в українських реаліях зокрема?
19. Чи можлива синергія між традиційними академічними цінностями і новими підходами до викладання та навчання?
20. **Групове завдання «мозковий штурм».** Студенти академічної групи об'єднуються в кілька команд по 4–6 учасників і за певний час формулюють якомога більше управлінських механізмів, технологій навчання, які сприяють «синергії між освітою, дослідженнями й інноваціями» та формулюють виклики для ЗВО у забезпеченні цієї синергії?
21. **Групове завдання «мозковий штурм».** Студенти академічної групи об'єднуються у кілька команд по 4–6 учасників і за певний час формулюють якомога більше 1) позитивних і негативних наслідків «цифровізації» освітнього процесу та 2) управлінських механізмів, технологій навчання у ЗВО, спрямованих на підтримку здобувачів і викладачів «так, щоб вони діяли творчо у цифровому середовищі».

**Римське комюніке
міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2020) / Rome
Ministerial Communiqué (2020)**

У Римському комюніке (2020) щодо розвитку вищої освіти до 2030 року академічну доброчесність вкотре було визначено фундаментальною цінністю вищої освіти. У документі зазначено: «Якісна освіта залишатиметься стандартом ЄПВО. Стійку культуру академічної та наукової доброчесності, яка блокує всі форми академічного шахрайства, перекручення наукової істини, підтримуватимуть усі заклади вищої освіти й всі органи державної влади» [59], було підкреслено відданість сприянню в освіті та через освіту – етиці, прозорості та доброчесності в суспільстві.

У Римському комюніке було висунуто три ключові якості, яких до 2030 р. має досягнути ЄПВО (див. *таблицю 5*)

Таблиця 5 – Витяг з Римського комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2020)

Для досягнення нашого бачення (візії), ми зобов'язуємось до 2030 р., будуючи інклюзивний, інноваційний та взаємопов'язаний ЄПВО на підтримку стійкої, згуртованої та мирної Європи:

- Інклюзивний, оскільки кожен, хто навчається, матиме рівноправний доступ до вищої освіти й отримає повну підтримку у завершенні свого навчання й підготовки.
- Інноваційний, оскільки він запровадить нові й краще узгоджені методи й практики навчання, викладання та оцінювання, тісно поєднані з дослідженнями.
- Взаємопов'язаний, оскільки наші спільні рамки й інструменти продовжать сприяти та активізувати міжнародну співпрацю та реформування, обмін знаннями та мобільність працівників і студентів [59].

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Підготуйте мікровиступ на одну з тем:

1. «Інклюзивний ЄПВО»;
2. «Інноваційний ЄПВО»;
3. «Взаємопов'язаний ЄПВО».

У вашому виступі використайте означення ключового поняття, характерні ознаки, порівняння ключового поняття з іншими (суміжними та протилежними) поняттями, приклади-ілюстрації, значення та механізми запровадження. Також дайте роз'яснення, як в описуваному ЄПВО реалізуються принципи академічної доброчесності.

2. Як ви розумієте положення про «рівноправний доступ до вищої освіти» і «повну підтримку у завершенні» навчання? Як реалізувати в цьому процесі принцип справедливості?
3. Назвіть сутнісні ознаки інноваційних «методів й практик навчання, викладання та оцінювання». Що таке «традиційні» методи? Традиційні – це обов'язково застаріли? У чому відмінність інноваційних від традиційних методів? В чому значення інноваційних методів і практик навчання для формування фахівця з інноваційним мисленням? Чи існує ризик зниження / втрати якості освіти в процесі застосування інноваційних методів навчання?
4. З'ясуйте «спільні рамки й інструменти» ЄВПО, що дасть можливість визначити його «взаємопов'язаним».
5. Що означає мобільність здобувачів і викладачів? Як мобільність сприяє підвищенню якості освіти та академічної доброчесності? Сформулюйте інші важливі наслідки академічної мобільності. Чи

брали ви участь у програмах академічної мобільності?

6. Як забезпечити баланс між автономією університетів і міжнародною взаємопов'язаністю?
7. Чи можлива гармонізація освітніх стандартів вищої освіти ЄПВО без нівелювання національних особливостей і традицій освіти? Чи, можливо, таке згладжування неминуче і на користь здобувачам освіти?

Тіранське комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2024) / Tirana Communiqué (Tirana ENEA Ministerial conference 29 - 30 MAY 2024)

У цьому комюніке академічна доброчесність розуміється як «сукупність моделей поведінки та ставлення в академічній спільноті, що передбачає інтерналізацію та сприяння дотриманню етичних і професійних принципів і стандартів у навчанні, викладанні, дослідженнях, урядуванні, інформуванні та виконанні будь-яких інших завдань, пов'язаних із місіями вищої освіти» [60].

Аналіз матеріалів Тіранської конференції дає підстави акцентувати підвищення ролі академічної доброчесності. Адже її брак унеможливить реалізацію ключових цінностей / цілей / завдань вищої освіти, які були підтверджені на цій конференції. Ми виокремили їх у такий перелік:

- інноваційність, зокрема в забезпеченні зеленої (екологічної) і цифрової трансформації (green and digital transitions);
- збереження основних академічних цінностей та соціального виміру вищої освіти (the preservation of core academic values and the social dimension of higher education);
- інтернаціоналізація та мобільність (internationalization and mobility);
- безперешкодна мобільність студентів і співробітників (seamless mobility of students and staf);
- змішана мобільність і віртуальні обміни (blended mobility and virtual exchanges);
- безперешкодний і безпечний обмін даними (seamless and secure data exchange);

- поглиблення та інституціоналізація транскордонного співробітництва (deepening and institutionalising of transnational cooperation);
- автоматичне визнання кваліфікацій та періодів навчання за кордоном (automatic recognition of qualifications and learning periods abroad);
- участь студентів і персоналу в управлінні вищою освітою (participation of students and staff in higher education governance);
- навчання впродовж життя (lifelong learning);
- гнучкі траєкторії навчання (flexible learning paths);
- високоякісне інноваційне студентоцентроване навчання та викладання (high-quality, learner-centred and innovative learning and teaching);
- міждисциплінарні підходи до викладання (cross-disciplinary teaching approaches);
- розвиток міжнародних та міжкультурних компетентностей (international and intercultural competencies);
- компетентності для розв'язання глобальних викликів (competences needed to tackle global challenges);
- розвиток універсальних і перспективних навичок (transversal and future-proof skills);
- розвиток здатності до творчого та критичного мислення (capacity for creative and critical thinking);
- розвиток громадянських компетенцій (civic competencies) [60].

У Комюніке конференції було підтверджено «відданість захисту, просуванню та підтримці академічної свободи, визначеної в Римському комюніке» та зобов'язання «підтримувати, просувати та захищати цінності академічної доброчесності, інституційної автономії, участі студентів і персоналу в управлінні вищою освітою, а також громадської відповідальності за вищу освіту» [60]. Водночас зазначено, що фундаментальні цінності вищої освіти «тепер опинилися під загрозою більш, ніж десятиліття чи навіть чотири роки тому» [60].

Таблиця 6 – Витяг з Тіранського комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2024) щодо визначення академічної доброчесності

Ми розуміємо академічну доброчесність як сукупність моделей поведінки та ставлення в академічній спільноті, що передбачає інтерналізацію* (*зробити ставлення або поведінку частиною своєї природи шляхом навчання або несвідомого засвоєння – пояснення експертів НЕО) та сприяння дотриманню етичних і професійних принципів та стандартів у навчанні, викладанні, дослідженнях, урядуванні, інформуванні та виконанні будь-яких інших завдань, пов'язаних із місіями вищої освіти [60].

Також в останньому комюніке з'явилися окремі зауваження і застереження щодо штучного інтелекту у вищій освіті (*таблиця 7*).

Таблиця 7 – Витяг з Тіранського комюніке міністрів освіти держав-учасниць Болонського процесу (2024) щодо штучного інтелекту у вищій освіті

Штучний інтелект (ШІ) впливає на наші суспільства та економіки, а також на навчання, викладання, оцінювання та дослідження. Це вимагає адаптації існуючих і розроблення нових практик і політик на рівні закладів і систем з урахуванням можливостей, ризиків і викликів. Зокрема, етичні міркування при розробленні та ефективному застосуванні ШІ є обов'язковими. Його використання має бути вільним від упереджень, забезпечувати пріоритет прийняття рішень людиною, підтримувати етику і конфіденційність даних, а також захищати академічну доброчесність. Студентам і працівникам слід надавати підтримку в розумінні та відповідальному використанні ШІ. Ми зобов'язуємося підтримувати етичне, таке, що заслуговує на довіру, відповідальне і засноване на дотриманні прав людини використання ШІ в навчанні і викладанні, а також у дослідницькій практиці, щоб забезпечити прозорість, справедливість, участь і добробут студентів і працівників. Ми просимо ВФУГ урахувати у своїй роботі більш широкий і довгостроковий вплив цифрових трансформацій на вищу освіту в ЄПВО, включаючи ШІ, і, зокрема, щодо ключових зобов'язань і використання інструментів Болонського процесу [60].

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Поясніть визначення академічної доброчесності за Тіранським комюніке 2024 року.
2. Проаналізуйте пропонований перелік ключових цінностей / цілей / завдань вищої освіти, які були підтверджені на конференції міністрів освіти країн ЄПВО в Тірані. Поясніть, яким чином забезпечення академічної доброчесності сприятиме їх реалізації і навпаки, як їх реалізація посилить академічну доброчесність у ЗВО.
3. Що означає термін «інтерналізація» у контексті академічної доброчесності? Чи можливо поза процесом інтерналізації цінностей і принципів академічної доброчесності створити доброчесне академічне середовище університету? Чи можлива «повна інтерналізація» етичних принципів у великих академічних спільнотах?
4. Які ключові цінності вищої освіти були підтверджені в Тіранському комюніке (з тих, які подані в документах попередніх років)?
5. Про які загрози для фундаментальних цінностей вищої освіти було зазначено в Тіранському комюніке? Які ви бачите загрози для вищої освіти на сучасному етапі в Європейському регіоні та в Україні?
6. Поясніть актуальність формування загальних компетентностей як результатів вищої освіти, зазначених в комюніке, зокрема,

компетентності для розв'язання глобальних викликів, творче та критичне мислення, громадянські компетенції, міжкультурні компетенції.

7. В комюніке йдеться про вимогу врахувати ризики і виклики застосування штучного інтелекту в освітньому процесі в розробці «нових практик і політик» ЗВО. Як би ви визначили і систематизували ці ризики? Який, на ваш погляд, найбільший виклик постає перед вищою освітою з поширенням програм штучного інтелекту? І які нові перспективи у зв'язку з появою штучного інтелекту з'явилися в освіті?
8. У комюніке також йдеться про обов'язковість «етичних міркувань при розробленні та ефективному застосуванні ШІ». Сформулюйте власний перелік таких етичних міркувань.
9. Що означає поняття «вільне від упереджень використання штучного інтелекту»?
10. Яким чином використання штучного інтелекту сприятиме розвитку творчого і критичного мислення чи гальмуватиме цей розвиток?
11. Створіть рекомендації для ЗВО щодо етичного використання програм штучного інтелекту у викладанні та дослідженнях.
12. Застосовуючи метод мозкового штурму, укладіть перелік ризиків та переваг, які може нести автоматизація освітнього процесу, зокрема оцінювання за допомогою програм штучного інтелекту?

2 НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧА БАЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: НАЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Рисунок 2 – Скриншот з документа [76]

Політику АДЧ у сфері вищої освіти в Україні формують

Конституція України
Закон України «Про освіту»,
Закон України «Про вищу освіту»,
Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»,
Закон України «Про авторське право і суміжні права»,
Закон України «Про запобігання корупції».
Цивільний Кодекс України.
Етичний кодексу Вченого України.

Витяги з документів та запитання і завдання на їх опрацювання

Конституція України

Ознайомтеся зі статтею 53 Конституції України [65]. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання.

1. За Конституцією України, «повна загальна середня освіта є обов'язковою». Що це означає?

2. Поміркуйте, чому це обов'язок українських громадян, а не їхнє право?
3. Чому загальна освіта має бути обов'язковою в сучасному суспільстві? Це положення Конституції свідчить про захист чи обмеження свободи громадян?
4. За Конституцією України, «громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі». Що це означає?
5. Чи є «конкурсна основа» для безоплатної вищої освіти обмеженням права на освіту громадян?
6. Чи вважаєте, що безоплатна вища освіта має бути для всіх охочих її здобути? Чи може за такої умови вона бути якісною (поза питанням її фінансування)?
7. Уявімо, що вища освіта безоплатна для всіх громадян. Змоделюйте механізми забезпечення високої якості освіти у ЗВО за такої умови. Яку роль у цій ситуації відіграють принципи академічної доброчесності?
8. Чи можливо забезпечити баланс між доступністю вищої освіти та якістю навчання у ЗВО?
9. Дослідіть за відкритими джерелами механізми забезпечення доступності вищої освіти в одній з країн ЄПВО. Порівняйте їх з українськими.
10. Чи вважаєте ви вищу освіту в Україні доступною? Чи вважаєте, що вона має бути більш (чи менш) доступною? Як (чи) впливає доступність вищої освіти на забезпечення академічної доброчесності у ЗВО?
11. Групове завдання – моделювання. Здобувачі академічної групи об'єднуються в кілька команд по 4–6 учасників. Кожна команда методом мозкового штурму напрацьовує механізми, які збалансують доступність вищої освіти, якість навчання у ЗВО та забезпечення академічної доброчесності в освітньому процесі. Команди подають відповіді і розміщують їх на фліпчарті чи тренінговій тканині для картування. Далі фасилітатор проводить картування (згрупування) відповідей за критеріями, які визначають спільно за результатами командних напрацювань. Далі команди, використовуючи результати спільного картування, створюють модель збалансованого освітнього процесу.
12. *Командна гра – дебати.* Здобувачі об'єднуються в 3 команди. Перша команда готується відстоювати принцип загальної (для всіх)

доступності вищої освіти. Друга команда захищає принцип «елітарності» вищої освіти (скорочення доступності з метою забезпечення найвищої якості). Третя команда – члени журі.

Команди, що змагаються, формулюють тезу в одному автосемантичному реченні та 3 аргументи на її захист, а також 3 запитання, що передбачають спростування тези іншої команди.

Капітани команд за чергою, визначеною жеребкуванням, подають напрацьовані концепції. Після їхніх виступів представники команд почергово озвучують підготовлені запитання чи формулюють нові (відповідно до почутих аргументів).

Команда має 2 хвилини на підготовку відповіді та 1 хвилину на саму відповідь.

Команда журі, визначаючи переможця, має навести 3 аргументи на користь свого рішення.

Викладач-фасилітатор озвучує правила гри, проводить жеребкування, слідкує за дотриманням таймінгу.

Таймінг гри:

- підготовка аргументів та запитань – 20 хв;
- презентація напрацювання команд – до 5 хв на кожен виступ;
- відповіді на запитання – до 10 хв на кожную команду;
- виступ представника журі з оголошенням результатів – до 5 хв.

Закон України «Про освіту»

Концепцію академічної доброчесності подано у статті 42 закону України «Про освіту» [63]. Зокрема, у статті:

подано означення поняття академічної доброчесності – «це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів

навчання та/або наукових (творчих) досягнень»;

визначено ключові практики дотримання академічної доброчесності:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання;
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей) (для здобувачів);

визначено порушення академічної доброчесності (їх подано окремо у таблиці 8)

визначено види академічної відповідальності:

для педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників

- 1) відмова в присудженні ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня або присвоєнні вченого звання;
- 2) позбавлення присудженого ступеня освітньо-наукового чи освітньо-творчого рівня або присвоєного вченого звання;
- 3) відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- 4) позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

для здобувачів

- 1) повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- 2) повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- 3) відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- 4) позбавлення академічної стипендії;
- 5) позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання [63].

Таблиця 8 – Порушення академічної доброчесності, за Законом України «Про освіту», стаття 42

Вид порушення	Тлумачення порушення
академічний плагіат	оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
самоплагіат	оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
фабрикація	вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
фальсифікація	свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
списування	виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
обман	надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
хабарництво	надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі»;
необ'єктивне оцінювання	свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти; надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;
вплив	вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [63].

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. *Групова робота.* Всі члени групи (здобувачі і/чи викладачі) уважно вивчають означення академічної доброчесності, подане у Законі. Індивідуальне завдання до учасників: виділіть в означенні лише два слова (це може бути іменник, прикметник чи дієслово), які є

ключовими для розуміння суті академічної доброчесності. Якщо заняття/захід відбувається в дистанційному форматі, учасники записують вибрані два слова у чат, якщо в аудиторному форматі – можна використати фліпчарт і стікери. На другому етапі фасилітатор чи хтось із групи підбиває статистичні підсумки щодо найбільш частого вибору (за досвідом авторки, імовірно, «виграють» два слова: «етичні» і «довіра»). Відбувається обговорення: учасники аргументують свій вибір. Фасилітатор підводить підсумки. Ключове запитання підсумкового етапу: чи стала більш зрозумілою важливість академічної доброчесності у вищій освіті?

2. Визначте, за Законом, основні обов'язки викладачів і здобувачів щодо забезпечення / дотримання академічної доброчесності?
3. Яка з практик академічної доброчесності, на ваш погляд, є такою, яку найскладніше реалізувати (тобто перетворити на інтерналізовану практику і цінність)? Якщо це питання використати у заході змішаної групи учасників (викладачі і здобувачі), то можна порівняти їхні відповіді, а також перевірити, чи добре знають здобувачі викладачів, поставивши їм запитання: Яку відповідь на це запитання виберуть викладачі? І навпаки.
4. Які порушення академічної доброчесності є найчастотнішими в освітньому процесі у ЗВО, на вашу думку? (Проаналізувати відмінності у відповідях здобувачів та викладачів).
5. Чи були / є серед визначених Законом порушень такі, які ви не вважали / не вважаєте такими.
6. Як ви вважаєте, чи мають наступати академічні, адміністративні та юридичні наслідки для здобувачів і науково-педагогічних працівників за порушення академічної доброчесності?
7. *Командне завдання.* Здобувачі об'єднуються в кілька команд і методом мозкового штурму напрацьовують аргументи на підтвердження чи спростування такої тези: «Порушення академічної доброчесності – це відповідальність порушника лише перед собою».
8. Проаналізуйте наслідки за порушення академічної доброчесності. Як ви їх оцінюєте за такими бінарними опозиціями: м'які / суворі; результативні / безрезультатні; пропорційні / непропорційні; справедливі / несправедливі; мотивувальні / демотивувальні; виховні / каральні.
9. *Командна гра з використанням мозкового штурму та картування.* Здобувачі об'єднуються в 3 команди і методом мозкового штурму напрацьовують якомога більше варіантів відповіді на запитання: «Чому самоплагіат потрібно вважати порушенням академічної доброчесності?» Учасники команд записують кожну відповідь на

окремому стікері. Команди подають відповіді і розміщують їх на фліпчарті чи тренінговій тканині для картування. Далі фасилітатор проводить картування відповідей за такими групами наслідків самоплагіату: юридичні наслідки і фінансові збитки / маніпуляції; моральні та психологічні впливи; самовдосконалення; персональна професійна репутація та репутація ЗВО; взаємини в освітньому середовищі; потужність ЗВО; розвиток науки / інвестиції в науку / авторитет науки; економіка країни; міжнародне співробітництво.

Таблиця 9 – Практики порушень академічної доброчесності: самоплагіат

Що таке самоплагіат?	<p>Це коли автор:</p> <ul style="list-style-type: none"> - опубліковує повторно роботу кількарічної давнини, видаючи її за нову; - публікує одночасно одну і ту саму роботу або її переклад у кількох виданнях; - використовує наукові результати із раніше опублікованої власної роботи в новій роботі без посилання; - використовує одні і ті самі наукові результати у звітах за різними науковими проектами.
-------------------------------------	--

10. Це саме запитання («Чому самоплагіат потрібно вважати порушенням академічної доброчесності?») можна «розіграти» за методом «світового кафе». Фасилітатор об'єднує учасників у 4 команди з не менш як 5-ма учасниками. Кожна команда на першому етапі напрацьовує відповіді лише за одним з таких груп наслідків:

- 1) юридичні, фінансові, економічні наслідки;
- 2) моральні, психологічні наслідки;
- 3) соціальні наслідки;
- 4) інтелектуальні, наукові, освітні наслідки.

На другому етапі один чи кілька з членів команди залишає(ю)ться «на базі» для того, щоб розповісти членам інших команд напрацювання своєї команди і записати ідеї / поради / підказки «гостей» щодо їхнього завдання.

На третьому етапі всі команди повертаються на свої «базис» і допрацьовують свої презентації і подають їх.

Витяги з Закону України «Про вищу освіту»

Стаття 6. Атестація здобувачів вищої освіти

2. Рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації скасовується закладом вищої освіти у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, зокрема наявності у кваліфікаційній роботі академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 16. Система забезпечення якості вищої освіти

2. Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;

Стаття 32. Принципи діяльності, основні права та обов'язки закладу вищої освіти

3. Заклади вищої освіти зобов'язані:

2) мати внутрішню систему забезпечення якості вищої освіти, у тому числі затверджену політику забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності (кодекс академічної доброчесності) [62].

Запитання та завдання до тексту

1. Чи вважаєте ви, що наслідок за порушення академічної доброчесності, описаний у статті 6 Закону України «Про вищу освіту», є пропорційним до порушення, адже він перекреслює кілька років навчання? Обґрунтуйте відповідь.
2. Чому має існувати система внутрішнього забезпечення якості освіти у ЗВО? Наскільки вона важлива?
3. Чому ЗВО має бути зацікавлений у налагодженні ефективної системи внутрішнього забезпечення якості освіти? Які чинники можуть нівелювати таке зацікавлення?

4. Дослідіть офіційний сайт вашого університету. Опишіть в одному реченні, якою є система внутрішнього забезпечення якості освіти? Перерахуйте її складники. Яким чином ви «відчували» у своєму здобутті освіти в університеті дію цієї системи?
5. Поясніть слово «політика» у понятті «політика забезпечення дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності (кодекс академічної доброчесності)». Які, на вашу думку, першорядні складники політики академічної доброчесності у ЗВО?
6. Чи мають бути однаковими для здобувачів та викладачів санкції за порушення академічної доброчесності?
7. Як забезпечити справедливість у накладанні санкцій за порушення академічної доброчесності?
8. За яких умов санкції за порушення академічної доброчесності матимуть виховний вплив? Чи такі санкції безумовно не мають виховного впливу?

Витяги з Етичного кодексу вченого України

Належна практика у сфері науки сприяє довірі в середовищі наукового співтовариства та між ним і суспільством, що є необхідним для розвитку науки. Вчені мають бути впевненими в надійності результатів роботи своїх колег. Зі свого боку, суспільство має бути впевненим у чесності науковців та достовірності результатів їхніх досліджень.

1. Загальні принципи

1.4. Учений несе моральну відповідальність за наслідки своєї діяльності, що можуть впливати на розвиток людства або природи. Вчений має протидіяти отриманню результатів, що суперечать принципам гуманізму, шляхом

- відмови у співпраці;
- попередження суспільства про можливі негативні наслідки використання досягнень науки в антигуманному напрямку;
- інформування громадськості, зокрема наукового співтовариства, щодо можливих негативних наслідків застосування наукових досягнень і необхідності їх попередження.

1.5. Учений зобов'язаний протидіяти конформізму в науковому співтоваристві, брати активну участь у процесах атестації наукових кадрів, протидіяти присудженню наукових ступенів і звань за роботи, які не відповідають сучасним досягненням світової науки або виконані з порушенням норм етики, зокрема рішуче викривати факти плагіату й інших форм порушень авторського права.

1.7. Вчений має спрямовувати свої зусилля на подальше застосування отриманих знань задля блага людства, збереження навколишнього середовища та найекономічнішого використання природних ресурсів. Визнаючи суспільні потреби та обмеженість природних ресурсів, учений має активно протидіяти проведенню необґрунтованих досліджень.

2. Наукові дослідження

2.3. Учений має забезпечувати бездоганну чесність і прозорість на всіх стадіях наукового дослідження та вважати неприпустимим прояви шахрайства, зокрема фабрикування та фальшування даних, піратства і плагіату. Неприпустимим є намагання керівних осіб упереджено впливати на характер отримуваних в дослідженні даних і висновків. Учений служить лише об'єктивній істині.

3. Учений як автор

3.3. ... Поступатися авторством на наукову роботу іншій особі, приймати авторство або співавторство та, особливо, вимагати його є неприпустимим.

3.4. Учений не повинен повторювати свої наукові публікації з метою підвищення їх кількості...

5. Учений як викладач

5.1. Учений має з повагою ставитися до своїх учнів і до їхнього вільного й критичного мислення.

5.2. Учений у своїй викладацькій роботі повинен не лише доносити до аудиторії достовірну наукову інформацію, але й сприяти становленню громадянської позиції молодого покоління.

5.5. Учений має об'єктивно ставитися до учнів, утримуючись від неетичних форм оцінок.

5.9. Учений не приймає жодної оплати чи іншого доходу від своїх студентів. Не дозволяється проведення індивідуальних чи групових занять або консультацій, безпосередньо оплачуваних студентами.

7. Учений як громадянин

7.2. Учений сприяє розповсюдженню наукових знань і протидіє поширенню псевдонаукових теорій, хибних концепцій та уявлень [64].

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Уважно прочитайте витяги з Етичного кодексу вченого України. Випишіть слова, що відображають ціннісні орієнтири. Використовуючи їх, укладіть перелік принципів діяльності вченого (для прикладу: принцип довіри до наукових результатів, принцип розвитку науки). Сформулюйте до 10 принципів.
2. Поясніть, як ви розумієте етичну відповідальність ученого за наслідки своєї діяльності. Змодельуйте ситуації, де ця відповідальність може бути порушена.
3. Пригадайте шість фундаментальних цінностей академічної доброчесності. Яку з них має оприяти вчений у ситуації, якщо доведеться протидіяти упередженим керівним особам у їх бажанні вплинути на результати досліджень?
4. Опишіть механізм розподілу авторства в науковій роботі, який унеможливить етичні конфлікти?
5. Учений у своїй викладацькій діяльності має з повагою ставитися до вияву критичного мислення його студентів. Як у цій ситуації забезпечити об'єктивне оцінювання?
6. Висловіть своє ставлення до вимоги щодо педагогічної діяльності науковця «сприяти становленню громадянської позиції молодого покоління». Який смисл і значення закладено в цю норму? Як ви розумієте концепт «громадянська позиція»? Які можуть бути «підводні камені» у такому сприянні, наприклад, якщо громадянські позиції викладача і здобувачів різняться? Як викладачу етично реалізувати цю вимогу? Чи можливий зворотний процес: здобувачі сприяють становленню громадянської позиції викладача-науковця?
7. Які у здобувачів є важелі впливу на неетичну поведінку викладача?
8. Чи має учений активно коментувати наукові питання у медіа? Як це може впливати на його репутацію?
9. Перейдіть за посиланням на повний текст Етичного кодексу вченого України на офіційному порталі Верховної Ради України. Прочитайте його. Кодекс був затверджений у 2009 році. Чи є у кодексі положення, що можна визначити як застарілі? Вкажіть їх. Які положення кодексу будуть актуальні незалежно від часу? Якими новими положеннями варто доповнити кодекс, враховуючи зміни у світі від 2009 року?

Проект Закону України «Про академічну доброчесність»

06 червня 2024 року Верховна Рада України в першому читанні прийняла за основу проект Закону про академічну доброчесність (реєстр.

№ 10392 від 08.01.2024), реалізація якого спрямована на формування культури академічної доброчесності в закладах освіти. Закон сприятиме підвищенню якості освіти та довіри до результатів навчання здобувачів освіти, якості і чесності в наукових дослідженнях, як наслідок підвищення доброчесності громадян в суспільному житті.

Витяги з Проєкту Закону України «Про академічну доброчесність»

Стаття 1. Основні терміни та їх визначення

1. 2) академічна доброчесність – сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності;

Стаття 4. Цінності та принципи академічної доброчесності.

3. Принципами академічної доброчесності є:

- 1) пріоритет забезпечення дотримання академічної доброчесності здобувачів освіти методами навчання, виховання, стимулювання і заохочення;
- 2) публічність інформації про правила академічної доброчесності, види порушень академічної доброчесності та відповідальності за них;
- 3) нетерпимість (нульова толерантність) до будь-яких проявів порушень академічної доброчесності.
- 4) повага до результатів академічної діяльності (авторства) іншої людини та непорушність права інтелектуальної власності;
- 5) уникнення конфлікту інтересів.

Стаття 8. Академічна доброчесність у створенні та оприлюдненні академічних творів

6. Особа не може вважатися автором академічного твору (частини академічного твору), якщо він сформований (згенерований) за запитом особи комп'ютерною програмою в автоматичному режимі. При використанні в академічному творі частин, сформованих (згенерованих) комп'ютерними програмами, цей факт має бути зазначений автором (авторами) із зазначенням методики формування (генерування) або посиланням на відповідну комп'ютерну програму чи її опис.

Стаття 18. Види порушень академічної доброчесності

1. Основними видами порушень академічної доброчесності є:

- 1) відчуження авторства;
- 2) академічний плагіат;
- 3) приписування авторства;
- 4) самоплагіат;
- 5) фабрикація;
- 6) фальсифікація;
- 7) недоброчесне оцінювання результатів навчання;
- 8) несамотійне виконання завдання;
- 9) недозволена допомога;
- 10) академічний саботаж;
- 11) схиляння до порушення академічної доброчесності;
- 12) інституційні порушення академічної доброчесності.

Стаття 24. Академічний плагіат ... Академічним плагіатом також є оприлюднення як результатів власної академічної діяльності текстів та/або результатів, сформованих (згенерованих) комп'ютерною програмою в автоматичному режимі, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього [67].

Запитання для дискусії та завдання за текстом

1. Прочитайте витяги з Проекту. Порівняйте їх з відповідними пунктами Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Які відмінності чи доповнення ви помітили? Як ви пояснюєте, чому вони з'явилися?
2. Порівняйте означення академічної доброчесності за Законом України «Про освіту» та Проектом.
 - Які ключові поняття повторюються в обох означеннях, які – ні?
 - Яке з означень більш широке/вузьке, загальне / деталізоване?
 - Як у кожному означенні описується мета академічної доброчесності?
 - Чи є відмінності в суб'єктах, які мають керуватися цими принципами і правилами?
 - У першому означенні йдеться про «етичні принципи та визначені законом правила», у другому – про «цінності, принципи і правила». Чи це синонімічні поняття? Яке з них більш точно відображає академічну доброчесність? Чому ви так вважаєте?
 - У якому з означень чіткіше окреслено зв'язок між принципами, правилами та результатами діяльності?
3. Як вказує пункт 3 статті 4 Проекту, принципом академічної доброчесності є пріоритет методів навчання, виховання, стимулювання і заохочення, а не санкції / покарання. Як ви оцінюєте цю зміну в трактуванні академічної доброчесності?
4. Чи узгоджуються принципи нульової толерантності до проявів академічної доброчесності з принципом поваги до людської гідності?
5. Порівняйте переліки порушень академічної доброчесності, подані у Законі України «Про освіту» та Проекті. Поясніть відмінності.
6. Як ви оцінюєте внесення до переліку порушень академічної доброчесності присвоєння текстів «сформованих (згенерованих) за запитом особи комп'ютерною програмою в автоматичному режимі»?
7. Які етичні виклики створюють сучасні технології, такі як програми генеративного штучного інтелекту, для забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті?

Нормативні документи та рекомендації Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Ключовими для розробки внутрішньої системи забезпечення академічної доброчесності у ЗВО України є:

- Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (2018), надані Міністерством освіти і науки України (далі – МОН України) [66].
- Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (2019), розроблені Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО) [68].

За баченням НАЗЯВО, у ЗВО має бути створено «принципово нове доброчесне середовище, яке допомагає, по-перше, просвітити всю спільноту закладу вищої освіти стосовно значення академічної доброчесності, та, по-друге, переконати людей у її важливості для успішного розвитку закладу вищої освіти й забезпечення якості освіти в цілому» [68, С. 2]. Для розв'язання цього завдання в Рекомендаціях подано орієнтовну 5-компонентну систему. В таблиці 14 подано елементи цієї системи та її реалізацію в освітньому середовищі ВНТУ. Таблиця демонструє відповідність реального стану забезпечення АДЧ у ВНТУ методичним рекомендаціям МОНУ і НАЗЯВО.

Здобувачі, особливо здобувачі III (наукового) освітнього рівня вищої освіти, та науковці мають бути ознайомлені з такими настановними листами МОН України.

Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо). Лист МОН від 15.08.2018 р. № 1/11-8681 [69]. У цьому листі наведено роз'яснення щодо різновидів академічного плагіату, рекомендації щодо коректного цитування. Наприклад, плагіатом вважається наведення «п'яти або більше цитат з третіх джерел саме чи майже в такому ж обсязі, як вони наведені в іншому джерелі, без вказування на це інше джерело як на джерело, з якого запозичені відповідні цитати».

У листі МОН від 20 травня 2020 р. № 1/9-263 «До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності» [61] подано додаткові роз'яснення щодо того, які тексти потрібно / не потрібно вважати плагіатом чи самоплагіатом. Зазначено, що «академічний плагіат не зводиться до текстових збігів, а може стосуватися також некоректного запозичення фактів, гіпотез, числових даних, методик, ілюстрацій, формул, моделей, програмних кодів тощо. З іншого боку, текстові збіги можуть бути як академічним плагіатом, так і коректними цитуваннями, загальновідомою інформацією, посиланнями на літературні джерела й под. Під час перевірки наявності текстових збігів потрібно враховувати, що комп'ютерні програми не виявляють некоректні запозичення з неоцифрованих джерел. Тим більш, вони не виявляють переклади іншомовних текстів без належних посилань на джерела та інші форми академічного плагіату. Крім того, обсяг виявлених будь-якою комп'ютерною програмою текстових збігів залежить не лише від наявності чи відсутності таких збігів, але і від наповнення бази, що використовується для порівняння, алгоритмів і налаштувань програмного забезпечення та інших обставин... Тому висновок про наявність чи відсутність академічного плагіату мають робити кваліфіковані експерти» [61].

Щодо самоплагіату як «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів»:

- «поняття самоплагіату стосується саме наукових результатів, а не будь-яких текстових фрагментів»;
- «вимоги щодо переформулювання текстів при підготовці дисертацій, монографій, наукових статей, кваліфікаційних робіт студентів позбавлені сенсу, оскільки переформулювання не впливає на сутність наукового результату»;
- «самоплагіатом є використання без відповідних посилань оприлюднених раніше гіпотез, математичних теорем, моделей, алгоритмів, фотографій, таблиць, фактичних даних тощо, які містять наукові результати автора»;
- «не є самоплагіатом текстові збіги, що не містять наукових результатів автора, а стосуються опису стану предметної області та відомих результатів досліджень інших авторів, опису відомих методик досліджень тощо. Такі текстові збіги з власними попередніми результатами автора не потребують посилань на ці публікації чи оформлення відповідних текстових фрагментів як цитат»;

- «наявність в дисертації фрагментів раніше оприлюднених наукових робіт здобувача не містить ключової характеристичної ознаки і не відповідає поняттю «самоплагіат».
- «у статтях за результатами доповідей на наукових конференціях та інших заходах, які передбачали попереднє видання збірників тез або матеріалів цих заходів, текстові збіги з тезами чи текстами доповідей не є самоплагіатом, оскільки це варіанти однієї й тієї самої публікації, які не претендують на те, що кожний з них містить окремі наукові результати».
- «наявність посилання на попередню публікацію наукового результату повністю знімає питання про можливу наявність самоплагіату» [61].

Завдання до текстів

Підготуйте «Пам'ятку автору щодо плагіату та самоплагіату», що складатиметься з 4-х розділів:

1. «Академічним плагіатом вважається: 1)...; 2)...; 3)».
2. «Академічним плагіатом не вважається: 1)...; 2)...; 3)».
3. «Академічним самоплагіатом вважається: 1)...; 2)...; 3)».
4. «Академічним самоплагіатом не вважається: 1)...; 2)...; 3)».

З АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВНТУ: НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

З урахуванням приписів і рекомендацій, зазначених у документах, що становлять законодавчо-нормативну базу забезпечення академічної доброчесності у ЗВО України, було розроблено відповідну систему у Вінницькому національному технічному університеті. Йдеться про розробку обговорення і погодження внутрішніх положень; на їх основі створення відповідних структурних підрозділів, уповноважених комісій і груп та налагодження процесів.

Нормативну базу забезпечення академічної доброчесності освітнього процесу у ВНТУ становлять такі документи (їх подано з QR-кодами, за якими можна знайти повні тексти завірених документів, також посилання на них є у *таблиці 14*)

**Стратегія розвитку
ВНТУ 2023-2027**

**Положення про
організацію
освітнього процесу
в ВНТУ**

**Настанова з якості
ВНТУ**

**Кодекс етики
ВНТУ**

**Положення про
академічну
доброчесність
у ВНТУ**

**Положення про запобігання
академічному плагіату та
порядок його виявлення у
наукових, кваліфікаційних,
навчальних та науково-
методичних роботах у ВНТУ**

У всіх цих документах академічна доброчесність визначається цінністю, вимогою і нормою поведінки всіх учасників освітнього середовища університету.

Зокрема, у тексті видання (на рисунках 2–5) розміщено витяги зі Стратегії розвитку ВНТУ 2023–2027 [76], у яких йдеться про академічну доброчесність та інші цінності вищої освіти (місія, візія цінності університету).

У Положенні про організацію освітнього процесу у ВНТУ (2024) [74] зазначено обов'язки здобувачів та науково-педагогічних працівників ВНТУ, серед яких:

- здобувач вищої освіти зобов'язаний «дотримуватися законодавства України, моральних та етичних норм, а також принципів академічної доброчесності» (пункт 14.3.1) [74, С. 32];
- науково-педагогічні працівники ВНТУ зобов'язані «дотримуватися норм педагогічної етики та моралі, академічної доброчесності, поважати гідність осіб, які навчаються у закладах вищої освіти» (пункт 17.3) [74, С. 41].

У Настанові з якості ВНТУ (2020) [75] йдеться, зокрема, про

- *ризик*, пов'язані з «недостатнім залученням учасників освітнього процесу у формування культури академічної доброчесності» [75, С. 14];
- *соціальну діяльність* університету, де академічну доброчесність поставлено в один ряд з такими цінностями (що мають бути сформовані у здобувачів), як громадська відповідальність, патріотизм, корпоративна культура, здоровий спосіб життя [75, С. 41].

Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах у ВНТУ (2024), окрім опису технічних питань, містить

- «рекомендації щодо запобігання академічному плагіату» (пункт 8), де подано роз'яснення, що вважається плагіатом і як запобігти плагіюванню [73, С. 13];
- «заходи щодо формування культури «нульової толерантності» (пункт 9), перелік містить 13 заходів [73, С. 13–15].

Повний текст Положення про академічну доброчесність у ВНТУ (2024) подано у додатках у цьому виданні.

Запитання для дискусії та завдання до текстів внутрішніх документів ВНТУ

Стратегія розвитку ВНТУ 2023-2027

Ознайомтеся зі Стратегією розвитку ВНТУ 2023–2027 [76]. Прочитайте уважно місію університету. Місія – невід’ємна складова стратегії університету, у якій визначено його призначення в суспільстві, яка задає вектор розвитку, яка мотивує всіх членів освітнього середовища університету рухатися у заданому нею напрямку.

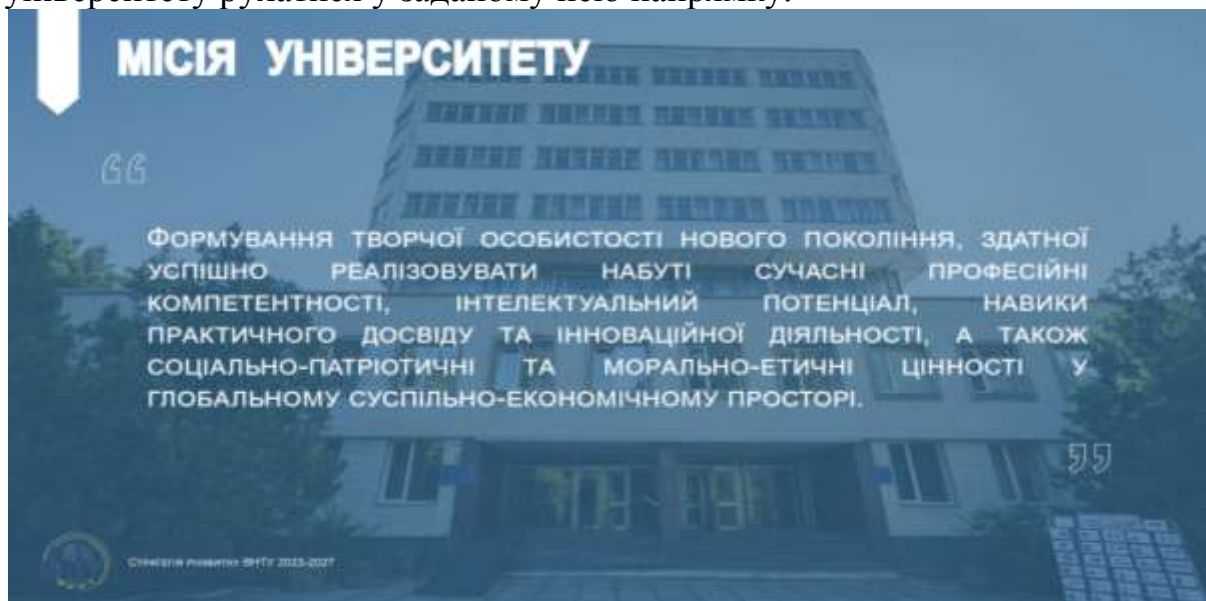

Рисунок 3 – Скриншот з документа [76]

Як правило, це вираз триєдиної ролі університету в суспільстві / у світі: давати освіту молодому поколінню на рівні найвищих стандартів якості (освітня місія); провадити дослідження та створювати інновації, «рухати прогрес» (наукова місія); сприяти суспільному прогресу, розвитку культури, формуванню моральних цінностей суспільства (соціальна місія, «третя місія університету»).

1. Підготуйте мікрОВиступ на тему «Яке значення має певна місія для успішного функціонування й розвитку університету?» У своєму виступі висвітліть ваше бачення розв’язання такого питання: як зробити місію «дієвою» в українських реаліях, щоб це не було безглуздим копіюванням західних традицій?
2. Сформууйте перелік понять місії ВНТУ, що мають ціннісну орієнтацію. Чи збігається цей перелік із вашими цінностями?

Таблиця 10 – Місія університету

№ SR	Університет	Mission statement	Заява про місію
1	Гарвардський університет / Harvard University	Harvard's mission is to advance new ideas and promote enduring knowledge	Місія Гарварду полягає у сприянні розвитку нових ідей та поширенні неминущих знань.
2	Стенфордський університет / Stanford University	From its founding in California in the late 19th century until today, Stanford has been infused with the American West's spirit of openness and possibility. We believe strongly in the mission of higher education – to create and share knowledge and to prepare students to be curious, to think critically, and to contribute to the world. With world-class scholars and seven schools located together on a single campus, Stanford offers academic excellence across the broadest array of disciplines. It also is an engine of innovation, blending theory and practice to move ideas and discoveries from labs and classrooms out into the world. We strive to foster a culture of expansive inquiry, fresh thinking, searching discussion, and freedom of thought – preparing students for leadership and engaged citizenship in the world.	З моменту свого заснування в Каліфорнії наприкінці 19 століття і до сьогодні Стенфорд був проїнятий духом відкритості та можливостей американського Заходу. Ми твердо віримо в місію вищої освіти – створювати знання та ділитися ними і готувати студентів бути допитливими, мислити критично і сприяти розвитку світу. Завдяки науковцям світового класу та семи школам, розташованим разом в одному кампусі, Стенфорд забезпечує академічну досконалість у найширшому спектрі дисциплін. Він також є рушійною силою інновацій, поєднуючи теорію та практику, щоб переносити ідеї та відкриття з лабораторій і аудиторій у світ. Ми прагнемо плекати культуру експансивного дослідження, свіжого мислення, пошукової дискусії та свободи думки, готуючи студентів до лідерства та активного громадянства у глобальному світі.

Продовження таблиці 10

№ SR	Університет	Mission statement	Заява про місію
3	Массачусетський інститут технологій / Massachusetts Institute of Technology	The mission of MIT is to advance knowledge and educate students in science, technology, and other areas of scholarship that will best serve the nation and the world in the 21st century. The Institute is committed to generating, disseminating, and preserving knowledge, and to working with others to bring this knowledge to bear on the world's great challenges. MIT is dedicated to providing its students with an education that combines rigorous academic study and the excitement of discovery with the support and intellectual stimulation of a diverse campus community. We seek to develop in each member of the MIT community the ability and passion to work wisely, creatively, and effectively for the betterment of humankind.	Місія Массачусетського технологічного інституту полягає в тому, щоб поширювати знання та викладати студентам науку, техніку та інші академічні дисципліни, які якнайкраще слугуватимуть нації та світу у 21 столітті. Інститут зосереджений на створенні, поширенні та збереженні знань, а також співпраці з іншими для використання цих знань для подолання великих світових викликів. Массачусетський технологічний інститут прагне надати своїм студентам освіту, що поєднує ґрунтовне академічне навчання та захоплення відкриттями з підтримкою та інтелектуальним стимулюванням різноманітної спільноти кампусу. Ми прагнемо розвинути в кожному члені спільноти Массачусетського технологічного інституту здатність і пристрасть працювати мудро, творчо та ефективно для покращення життя людства.
4	Кембриджський університет / University of Cambridge	The mission of the University of Cambridge is to contribute to society through the pursuit of education, learning and research at the highest international levels of excellence.	Місія Кембриджського університету полягає в тому, щоб сприяти суспільству через освіту, навчання та дослідження на найвищому міжнародному рівні досконалості.
11	Єльський університет / Yale University	Yale is committed to improving the world today and for future generations through outstanding research and scholarship, education, preservation, and practice. Yale educates aspiring leaders worldwide who serve all sectors of society. We carry out this mission through the free exchange of ideas in an ethical, interdependent, and diverse community of faculty, staff, students, and alumni.	Єль прагне покращити світ сьогодні та для майбутніх поколінь завдяки видатним дослідженням і академічним досягненням, освіті, збереженню та практиці. Єль навчає майбутніх лідерів у всьому світі, які служать усім секторам суспільства. Ми виконуємо цю місію через вільний обмін ідеями в етичній, взаємозалежній та різноманітній спільноті викладачів, співробітників, студентів і випускників.

Продовження таблиці 10

№ SR	Університет	Mission statement	Заява про місію
21	Швейцарський федеральний технологічний інститут Цюриха / Eidgenössische Technische Hochschule Zürich ETH Zurich	<p>(...) With our research, we create knowledge and develop technologies to meet the global challenges of our time. We project a sustainable, future-oriented, and innovative image of Switzerland to the world and connect with the global community. Together with our partners from science, business, politics, and society, we rely on the power of teamwork and strive for excellence in everything we do.</p> <p>A specific strategic planning environment has been developed to help ETH Zurich fulfil its mission and achieve its goals. This reflects its unique qualities as a knowledge institution which is publicly funded while competing globally for the best talent to continue to serve Swiss society.</p>	<p>(...) Завдяки нашим дослідженням ми створюємо знання та розробляємо технології, щоб відповідати глобальним викликам нашого часу. Ми представляємо світу стійкий, майбутньо-орієнтований та інноваційний образ Швейцарії та взаємодіємо зі світовою спільнотою. Разом із нашими партнерами з науки, бізнесу, політики та суспільства ми покладаємося на силу командної роботи та прагнемо досконалості у всьому, що робимо".</p> <p>Для виконання місії та досягнення цілей у ETH Zurich було створено спеціальне середовище стратегічного планування. Це відображає його унікальні якості як інституції знань, що фінансується державою, водночас конкуруючи у всьому світі за кращі таланти, щоб продовжувати служити швейцарському суспільству.</p>

У першому стовпці *таблиці 10* вказано цифру, що відповідає місцю університету в Академічному рейтингу світових університетів, ARWU / Шанхайському рейтингу (The Academic Ranking of World Universities (ARWU) / ShanghaiRanking [<https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2024>]. У другому стовпці подано інформацію, взяту з офіційних сайтів університетів:

- 1) <https://hr.harvard.edu/our-mission-and-culture>
- 2) <https://www.stanford.edu/>
- 3) <https://web.mit.edu/about/mission-statement/>
- 4) <https://www.cam.ac.uk/about-the-university/how-the-university-and-colleges-work/mission-and-core-values>
- 5) <https://www.yale.edu/about-yale/mission-statement>
- 6) <https://ethz.ch/en/the-eth-zurich/our-mission-and-strategy.html>

У третьому стовпці подано авторський переклад українською мовою.

3. Порівняйте місію ВНТУ з місіями кращих університетів світу (*таблиця 10*). У чому полягає різниця між ними. Що ефективно було б запозичити ВНТУ з місій університетів – світових лідерів? А що «не спрацює» у ВНТУ та загалом в Україні? Чому?
4. Проаналізуйте місію і візію ВНТУ та місії університетів, подані у *таблиці 10* крізь призму академічної доброчесності. Чи можливо реалізувати зазначені місії і візії, ігноруючи питання академічної доброчесності? Зверніть увагу, що саме США вважається центром формування концепції академічної доброчесності. Зокрема, Дональд Маккейб (Donald McCabe), професор Університету Рутгерса, своїми чисельними дослідженнями спричинив значні зрушення у формуванні концепції академічної доброчесності як невід’ємної складової освітнього процесу. У 1992 році він заснував Міжнародний центр академічної доброчесності (International Center for Academic Integrity, ICAI).

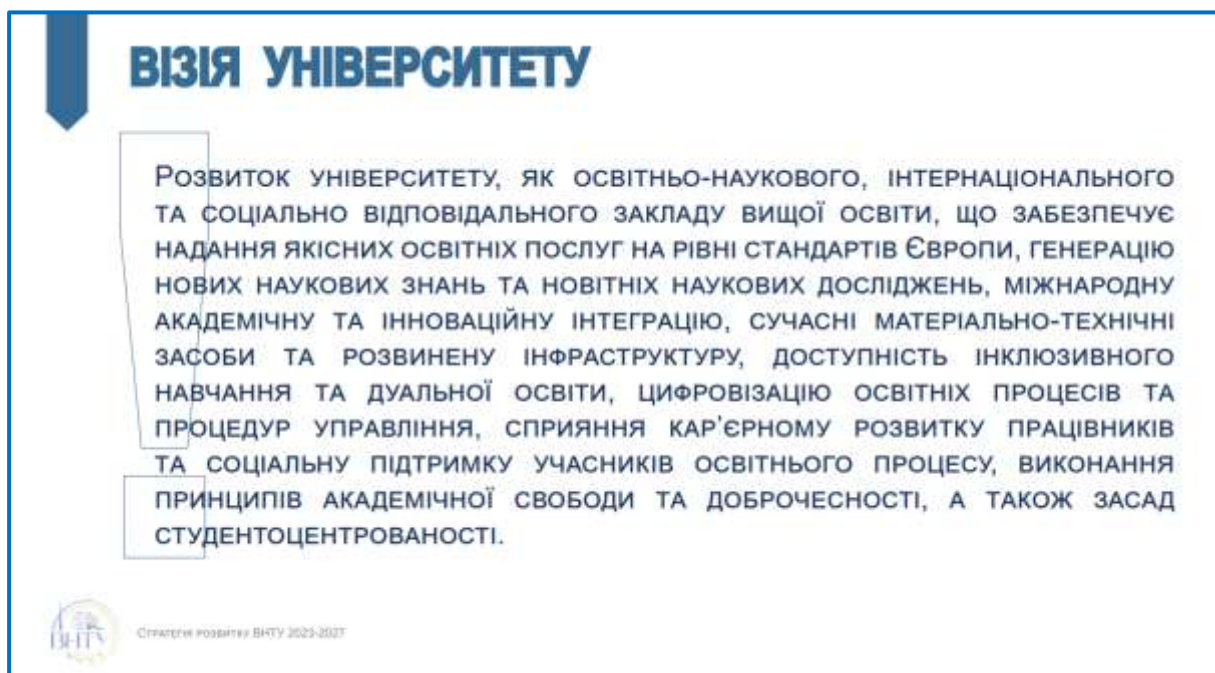

Рисунок 4 – Скриншот з документа [76]

5. Чи може університет ставити перед собою амбітну мету потрапити до числа найкращих університетів країни / Європейського регіону / світу, не розв'язавши питання академічної доброчесності? Чи може це питання бути розв'язане раз і назавжди? Чи, можливо, забезпечення академічної доброчесності у вищій освіті – це перманентна проблема, що потребує постійної уваги? Чи означає «перманентність» її нездоланність, чи, навпаки, постійну можливість для вдосконалення?
6. Командне завдання – змагання. Розробити варіант місії ВНТУ для майбутньої Стратегії розвитку ВНТУ (дія чинної Стратегії

завершується в 2027 році). Завдання складається з чіткого формулювання місії і візії та аналітичної записки, у якій акцентовано на особливостях нового бачення, аргументовано його переваги. Для цього потрібно:

- обґрунтувати ефективність запропонованих місії та візії, враховуючи їх дієвість у досягненні стратегічних цілей університету;
 - оцінити потенціал інтерналізації місії та візії – їх здатності бути прийнятими й усвідомленими здобувачами, викладачами, іншими членами академічної спільноти університету;
 - оцінити їх об'єднавчий потенціал для учасників освітнього середовища;
 - проаналізувати вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на їх реалізацію;
 - знайти баланс між реалістичністю запропонованих положень і їх ідеалістичними аспектами.
7. Які заходи / комплекс заходів ви запропонуєте підготувати Студентському самоврядуванню для посилення інтерналізації місії університету здобувачами.
8. Які заходи / комплекс заходів ви запропонуєте підготувати Центру забезпечення якості освіти чи Центру соціально-організаційної роботи університету для посилення інтерналізації місії університету усіма членами університетського середовища.

Настанова з якості ВНТУ (2020)

1. У Настанові з якості ВНТУ обґрунтовано віднесено до ризиків недостатнє залучення учасників освітнього процесу до формування культури академічної доброчесності. Сформулюйте його причини і змодельуйте наслідки для освітнього процесу, якості міжособистісної / професійної комунікації та іміджу університету.
2. Роботу з формування у студентів академічної доброчесності віднесено до соціальної діяльності. Прокоментуйте це положення. Чому формування академічної доброчесності набуває в університеті не лише академічної, але й соціальної ваги?

Рисунок 5 – Скриншот з документа [76]

Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах у ВНТУ (2024)

Уважно ознайомтеся з розділом 8 «Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату» і розділом 9 «Заходи щодо формування культури «нульової толерантності»» Положення та дайте відповіді на запитання:

1. Чи вважається плагіатом лише одне речення, «взяте» автором з чужої роботи у свою без зазначення цього факту?
2. Чи вважатиметеся ви плагіатором, якщо у своїй роботі переформатуєте чужу ідею: поміняєте місцями слова, замініте деякі слова синонімами, зробіте з одного складного речення два простих тощо?
3. Чи вважатимуться плагіатом фрази, які ви бачите в чужих роботах, і також хочете використати у своїй роботі, як наприклад, такі: «впровадження системи забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти потребує», «інноваційні педагогічні технології, що застосовуються в освітньому процесі у закладі вищої освіти» тощо? Чи треба у такому випадку використовувати лапки і робити посилання на джерело? Як називаються такі фрази? У якому випадку

посилання на речення з такою фразою, взятою з іншої роботи треба робити обов'язково?

4. Уявімо, що ви у своїй роботі довільно переказуєте текст іншого автора, посилаючись на нього. Чи треба такий текст брати у лапки?
5. Якщо ваш переказ чужого тексту займає кілька абзаців, як потрібно коректно робити посилання на автора?
6. Уявімо, ви, як автор (1), хочете у своїй роботі процитувати іншого автора (2), але цитату взяли не з першоджерела, бо, скажімо, це видання французькою мовою, ви нею не володієте, цього видання немає у відкритому доступі тощо. Ви знайшли цю цитату в роботі іншого автора (3). На кого ви будете посылатися: на першоджерело, взявши його в автора (3), чи на роботу самого автора (3)? Як коректно оформити в цьому випадку цитування.
7. Як ви будете оформлювати у вашій роботі науково-технічну інформацію? Як можна оформлювати «загальновідому інформацію, визнану всією спільнотою фахівців відповідного профілю»?
8. Як у науковій роботі потрібно оформлювати тексти нормативно-правових актів?
9. У розділі 9 Положення перераховано заходи щодо формування культури «нульової толерантності» до проявів академічної недоброчесності. Поясніть, як ви розумієте поняття «нульова толерантність»? Чи притаманна вона вам? Проаналізуйте колективну поведінку вашої академічної групи щодо цього. Чи є суперечність між толерантністю як цінністю (особи і спільноти) та «нульовою толерантністю» до порушень академічної доброчесності іншими?
10. Як ви вважаєте, в українському суспільстві поширене толерування проявів недоброчесності, в ЗВО України поширене толерування проявів академічної недоброчесності? Обґрунтуйте вашу відповідь.
11. Групове завдання. З-поміж 13-ти заходів щодо формування культури «нульової толерантності», поданих у Положенні, кожен учасник групового завдання вивчає їх та індивідуально записує на трьох стікерах окремо порядкові номери трьох заходів, які, на його думку, є найбільш ефективними в освітньому середовищі університету. Також можна на стікері поставити 0, якщо, наприклад, учасник завдання бачить лише 2 результативні заходи. Два чи три нулі ставити не можна, максимум один. Далі методом картування визначаються найефективніші заходи, на думку групи. Така «наочність» стане цінним зворотним зв'язком у комунікації науково-педагогічного складу та адміністрації зі студентством.
12. Командне завдання. Студенти групи об'єднуються в команди для напрацювання додаткових ефективних, на думку команд, заходів

щодо посилення політики засудження проявів академічної недоброчесності в університеті.

Положення про академічну доброчесність у ВНТУ (2024)

Положення про академічну доброчесність у ВНТУ було оновлене в 2024 році. Ключова причина оновлення: настав час внести в нього доповнення щодо врегулювання використання програм генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі. За результатами V Академічної асамблеї ВНТУ щодо використання програм генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі, а далі за рішенням Вченої ради ВНТУ в Положення, окрім інших, у розділ 8 «Порушення академічної доброчесності» були внесені такі доповнення:

- пункт 8.6 «присвоєння авторства» переформульовано так: «присвоєння авторства, в тому числі щодо текстів, згенерованих програмами штучного інтелекту»;
- підпункт 8.8 «Несамостійне виконання завдання» доповнено фразою «несанкціоноване використання програм генеративного штучного інтелекту для виконання завдань» [72, С. 10].

На засвоєння Положення запропоновано тест, що складається з 10 тестових завдань за його змістом. Цей тест варто подати в гугл-формі. Тестування можна проводити як для науково-педагогічних працівників, наприклад, в межах курсу підвищення педагогічної кваліфікації, так і для здобувачів, в межах будь-якої навчальної дисципліни. Під час тестування його учасники можуть вільно користуватися Положенням.

За результатами наукових досліджень [46, 47 та ін.], саме лише знання, що таке положення існує вже суттєво запобігає порушенням академічної доброчесності.

Тест на засвоєння Положення про академічну доброчесність у ВНТУ

1. Що належить до безумовних та основоположних принципів взаємовідносин учасників освітнього процесу. Виберіть усі можливі відповіді:
 - 1) *чесність;*
 - 2) *гідність;*
 - 3) *добросовісність і справедливість;*
 - 4) *повага і довіра;*
 - 5) *рівноправність і толерантність;*
 - 6) *відповідальність та культура поведінки;*
 - 7) *професійна компетентність та недискримінаційність.*

2. Чи є порушенням вимог щодо оцінювання відсутність реагування викладача на несамотійне виконання завдання здобувачем освіти:
 - 1) так;
 - 2) ні.
3. Що не належить до практик дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти (виберіть усі можливі варіанти):
 - 1) самотійне виконання навчальних завдань;
 - 2) посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
 - 3) створення академічного тексту на замовлення;
 - 4) надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності;
 - 5) несамотійне виконання завдання.
4. Чим відрізняється плагіат від самоплагіату?
 - 1) плагіат – це недоброчесність іншої людини, а самоплагіат – це моя власна недоброчесність;
 - 2) плагіат – це замовлена в когось робота, яка буде оприлюднена під моїм іменем, а самоплагіат – це я комусь пишу роботу на замовлення, яка буде оприлюднена під іменем замовника;
 - 3) плагіат – це оприлюднення чужих результатів як власних, а самоплагіат – це оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових;
 - 4) плагіат – це оприлюднення повністю чужого твору під іменем того (місі), хто не є автором. Самоплагіат – це використання окремих частин чужого твору у власному без посилання на автора.
5. Що є наслідком порушення академічної доброчесності здобувачами освіти, за відповідним Положенням ВНТУ (виберіть усі можливі відповіді):
 - 1) попередження;
 - 2) повторне виконання завдання та/або проходження оцінювання (включаючи підсумкове оцінювання або атестацію);
 - 3) повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
 - 4) позбавлення академічної стипендії на строк до одного навчального року;
 - 5) позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності за підтримки ВНТУ на строк до одного навчального року;
 - 6) позбавлення пільг з оплати в навчанні та/або інших пільг, наданих ВНТУ;
 - 7) відрахування із ВНТУ;
 - 8) відмова в присудженні наукового ступеня.

6. Встановіть відповідність між видами порушень академічної доброчесності, які подано далі в нумерованому переліку, та їх означеннями, які подано в *таблиці 11*. Заповніть таблицю позначками відповідності.

1. *Академічний плагіат.*
2. *Несанкціонована співпраця.*
3. *Самоплагіат.*
4. *Стисування.*
5. *Фабрикація.*
6. *Фальсифікація.*
7. *Хабарництво.*

Таблиця 11 – Тест на відповідність між видами порушень академічної доброчесності та їх означеннями

Визначення порушення	Порядковий номер видів порушень						
	1	2	3	4	5	6	7
надання навмисної чи усвідомленої допомоги (чи їх спроба), придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо)							
оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. Академічним плагіатом також є оприлюднення як результатів власної академічної діяльності текстів та/або результатів, сформованих (згенерованих) комп'ютерною програмою в автоматичному режимі, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього							
надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі							
виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання							
оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів							
вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях							
свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень							

7. Чи будь-який учасник освітнього процесу може звернутися до Комісії з академічної доброчесності з заявою про порушення норм Положення, внесення пропозицій або доповнень:
- 1) так;
 - 2) ні.
8. Яку відповідальність передбачено для викладача за необ'єктивне оцінювання здобувача, скоєне вдруге (оберіть усі можливі відповіді):
- 1) попередження;
 - 2) догана;
 - 3) позбавлення права на участь у певних органах управління закладу освіти строком до одного навчального року;
 - 4) позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності за підтримки закладу освіти на строк до одного навчального року;
 - 5) не передбачено відповідальності за таке порушення.
9. Яку відповідальність передбачено для здобувача за несамотійне виконання завдання, якщо це порушення скоєно вперше (виберіть усі можливі варіанти):
- 1) повторне виконання завдання;
 - 2) повторне проходження оцінювання (зокрема підсумкове оцінювання або атестацію);
 - 3) повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
 - 4) позбавлення академічної стипендії на строк до одного навчального року;
 - 5) за таке порушення санкції не передбачено.
10. Які права має учасник освітнього процесу, якого притягнули до відповідальності за порушення академічної доброчесності (виберіть усі можливі відповіді):
- 1) відмовитися від надання будь-яких пояснень;
 - 2) брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;
 - 3) оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду;
 - 4) очолити процес перевірки щодо встановлення факту порушення.

4 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВНТУ: ПРАКТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ідеї щодо забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ були апробовані в межах 2-х міжнародних проєктів, університетської платформи для обговорення актуальних питань вищої освіти «Академічна асамблея ВНТУ» та у ряді наукових досліджень.

Програма розвитку лідерського потенціалу університетів Україні (2018-2019)²

У 2018–2019 роках команда ВНТУ, яка складалася з представників адміністрації, викладацького складу та здобувачів, виборола право на участь у Програмі розвитку лідерського потенціалу університетів України. Програма охопила 40 університетів та підготувала близько 300 «агентів змін». Вона складалася з трьох етапів: 1) кілька навчальних модулів на формування персонального та розподіленого лідерства в Україні від провідних тренерів Фундації лідерства у вищій освіті (Велика Британія); 2) обмін досвідом з вибраної проблематики безпосередньо в одному з британських університетів; 3) практика розробки і реалізації інституційного проєкту змін. Команда ВНТУ працювала над проєктом «Формування культури академічної доброчесності в студентському середовищі», в межах роботи над ним вивчила досвід імплементації принципів академічної доброчесності безпосередньо в Нортумбрійському університеті (Northumbria University), Сполучене Королівство Великої Британії та Ірландії, місто Ньюкасл. Дослідження досвіду запровадження та підтримки етичних стандартів у вищій освіті Великобританії як одного зі світових лідерів у цій сфері стало важливим для розробки політики ВНТУ з академічної доброчесності та налагодження процесів її імплементації.

О. Слободянюк, що ініціювала участь команди університету в проєкті, зазначає, що одним із викликів для вищої освіти у Великій Британії виявилася «збільшувана загроза від послуг із написання письмових робіт на замовлення або «конвеєрів письмових есе» [88]. Якщо здобувач

² Докладніше про участь у проєкті за посиланнями

<https://vntu.edu.ua/uk/news/1031--british-council-ukraine-.html>

https://impuls.vntu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4711%3A2018-04-18-11-04-34&catid=4%3A2014-02-07-12-35-57&Itemid=2&lang=en

<https://ihed.org.ua/internationalization/proekt-progrmama-rozvytku-liderskogo-potentsialu-universytetiv-ukrayiny-2016-2019-roky/>

замовляє в третью сторону письмову роботу і подає її викладачу як свою – він вдається до недоброчесної практики – обману. Це «ставить під сумнів справедливність самого процесу оцінювання, обґрунтованість набутої кваліфікації – зокрема, через некоректність отриманих документів про знання, уміння і навички. Подібний стан речей ставить під загрозу репутацію вищої освіти у Великій Британії загалом» [88]. Ця проблема «кваліфікована як суспільна загроза». Систему заходів на її розв'язання становлять: «обмеження доступу до вебсайтів, які пропонують послуги з написання робіт на замовлення; підвищення рівня обізнаності науково-педагогічних працівників щодо запобігання випадків академічних порушень; удосконалення системи оцінювання та ефективного виявлення порушень; підтримка ефективнішого нормативно-правового забезпечення, включно з більш послідовними і чіткими підходами до визначення та покарання усіх форм шахрайства» [88]. Серед ключових напрямків роботи – просвітницька робота зі студентами «для формування усвідомленого відповідального ставлення до інтелектуальної праці», зокрема й через спеціально створені «консультативні центри підтримки» [88].

Командне завдання

Аналіз кейсу «EduBirdie. І не хвилюйся: жодного плагіату!»

Рисунок 6 – Скриншот з сайту EduBirdie

Компанія EduBirdie з офісами в Україні, яка спеціалізується на «послугах з написання есе А+» потрапила в гучний скандал після розслідування ВВС у 2018 році. Трохи про компанію (на 2018 рік): материнська компанія EduBirdie зареєстрована на Кіпрі, базується в Києві та Львові, керівники (СЕО) мають українські прізвища. Компанія активно наймає розробників в Україні (понад 200 фахівців). Обороти компанії кілька років тому становив \$1 млн. «Якщо ти не можеш написати реферат, то може EduBirdie. Вибери професіонала, повідом, коли дедлайн і заплати тільки тоді, коли результат тебе задовольнить. І не хвилюйся: жодного плагіату». Компанія поширювала через YouTube рекламу написання за гроші рефератів, курсових тощо студентам по всьому світу. EduBirdie платила за рекламу чималі гроші зіркам YouTube, деяким з яких було лише 12 років.

Розслідування ВВС виявило, що компанія розмістила понад 1400 рекламних роликів на 250 YouTube-каналах із загальним показником понад 700 мільйонів переглядів. Як правило, реклама звучала так: «Не витрачайте час на реферати, нехай ці хлопці напишуть їх за вас» [1 – у «Джерелах»]. Більше інформації – за посиланнями.

Джерела

1. Готові реферати: YouTube видаляє відео із рекламою шахрайства. BBC News Україна. 06.05.2018. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-44021353>
2. The YouTube stars being paid to sell cheating. Branwen Jeffreys and Edward Main. BBC Trending, 1 May 2018 . URL: <https://www.bbc.com/news/education-43956001>
3. YouTube stars' fury as videos promoting cheating removed. Edward Main. BBC Trending, 5 May 2018. URL: <https://www.bbc.com/news/education-44017266>
4. YouTube stars promote service that helps young students cheat. Nicola Woolcock. Education Correspondent. The Times, May 02 2018. <https://www.thetimes.com/article/youtube-stars-promote-service-that-helps-young-students-cheat-gvg525mdp>
5. YouTube stars are paid to convince millions of young followers to cheat at school by getting 'super smart nerds' in Ukraine to do their homework. Zoie O'brien. Mailonline, 1 May 2018 URL: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-5679837/Teen-YouTube-stars-paid-convince-millions-young-followers-cheat.html>

Завдання

Студенти академічної групи об'єднуються в кілька команд по 4–6 учасників. Досліджують кейс за пропонованими джерелами та власними.

Результати командної роботи:

- 1) сформулювати загальне бачення команди щодо поширеності / винятковості, важливості / незначущості, небезпеки / прийнятності проблеми у світі та в Україні;
- 2) укласти переліки (не менше 5 пунктів) чітко сформульованих причин ситуації; наслідків; шляхів/інструментів унеможливлення подібної ситуації в подальшому.

Допоміжні запитання, які фасилітатор може використати для групового обговорення кейсу

1. Як ви гадаєте, чи понесла компанія EduBirdie «репутаційні» втрати внаслідок розслідування ВВС? Обґрунтуйте відповідь.
2. Один з YouTube-блогерів, що рекламував компанію, у своєму коментарі виданню [5 – у «Джерелах»] заявив: «Якщо EduBirdie справді неприйнятний, тоді уряд має використати свою владу та вжити заходів і заборонити їхній вебсайт у країні». Чи погоджуєтеся ви з такою думкою?

3. Один з британських YouTube-блогерів у коментарі BBC сказав: «Буде учень шахраювати чи ні – це цілковито його вибір. Ви не можете звинувачувати EduBirdie або авторів, які їх рекламують, адже у кожного своя справа». Як би ви визначили таку позицію: цілком прийнятною (тут немає вини і відповідальності того, хто рекламував); неприйнятною, шкідливою, небезпечною. Обґрунтуйте свою відповідь.
4. Сем Джима, міністр у справах університетів Англії на момент розслідування BBC, заявив, що «маркетинг EduBirdie шокує та є шкідливим, оскільки він подає шахрайство як «вибір стилю життя», і що «YouTube несе моральну відповідальність і має діяти». Чи погоджуєтесь ви з такою позицією?
5. Дослідіть ситуацію з компанією EduBirdie на сьогодні. Чи продовжує вона свою діяльність? Якщо так, чи змінила компанія концепцію реклами своєї діяльності?
6. Щоб перевірити заявлену якість письмових робіт (A+), BBC замовила EduBirdie виконання двох рефератів – для загальноосвітньої школи та 1 курсу університету. Роботи були зроблені «під ключ», але вони здобули далеко не відмінні оцінки. Проаналізуйте цю ситуацію: сформулюйте перелік її причин та наслідків, зокрема крізь призму етичних цінностей.
7. Складіть свій прогноз: чи настане час, коли подібні компанії збанкрутують і такий вид «послуг» зникне? За яких причин це станеться / не станеться?
8. Змоделюймо ситуацію: у вашій академічній групі є студенти-відмінники, які легко встигнуть написати курсову роботу і собі, і ще комусь, хто захоче її замовити. І одногрупники користуються цією можливістю. Яке ставлення, як правило, буде в інших студентів групи до замовників і виконавців таких «послуг»? Аргументуйте відповідь. Чи близька до реальності описана уявна ситуація? Опишіть комплекс заходів, які унеможливлуватимуть таку ситуацію у вашому ЗВО.
9. Як ви думаєте, чому проблема академічної доброчесності постає як перед українськими ЗВО, які значно відстають від світових лідерів, так і перед найкращими університетами світу, зокрема Великої Британії (Кембриджський університет (University of Cambridge, 4-те місце у світовому рейтингу Academic Ranking of World Universities, 2024), Оксфордський університет (University of Oxford, 6-те місце у Academic Ranking of World Universities, 2024)? У чому ви бачите схожість проблеми та її відмінності для України та країн-лідерів світової економіки?

«Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (2020–2022)³.

У 2020–2022 рр. разом з 60-ма іншими українськими ЗВО ВНТУ взяв участь у проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative, далі – Academic IQ) упровадженого американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння Посольства США в Україні, МОН України та НАЗЯВО.

Місія проєкту: «Підсилення спроможностей освітньої системи на засадах і принципах академічної доброчесності та якості освіти в Україні». Одним з ключових завдань в межах проєкту стала розробка інструментарію для створення «моделі внутрішнього моніторингу якості освіти та впровадження принципів академічної доброчесності» [<https://academiq.org.ua/pro-proekt/>].

Відповідно, у ВНТУ з 2020 року запроваджено дослідження / звіт щодо забезпечення якості освіти та академічної доброчесності на основі опитування здобувачів і викладачів та анкети самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти.

Результати описані в ряді публікацій, зокрема О. Слободянюк, учасниця проєкту, зазначає: «Порівняння результатів Анкети самооцінювання інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти в ВНТУ за 2020 та 2021 навчальні роки засвідчують, що загальна кількість балів за усі блоки (компоненти) зростає з 74 (max 101 б.) до 92 (max 103 б.) балів. Зростання загальної кількості балів відбулось завдяки таким факторам, як:

- 1) запровадження системного підходу до актуалізації питання формування системи забезпечення академічної доброчесності в ВНТУ та її моніторингу, обговорення проблем порушення на засіданнях комісії академічної доброчесності, навчально-методичної ради та Вченої ради університету;
- 2) обговорення, ухвалення та запровадження офіційних документів, в яких задекларовано норми, правила, цінності та принципи, дотримання котрих є обов'язковим для усіх учасників освітнього процесу;

³ Докладніше про проєкт та участь ВНТУ за посиланнями

<https://academiq.org.ua/pro-proekt/>

<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/znanosv/znanosv2022/paper/viewFile/16413/13813>

https://eqa.vntu.edu.ua/index.php?id=340&id_news=1817&mode=full_news

<https://impuls.vntu.edu.ua/index.php?view=article&catid=9%3A2014-02-09-08-50-23&id=6992%3A2020-11-18-15-30-52&format=pdf&lang=en>

https://www.facebook.com/a.integrityVNTU/posts/pfbid0FLp7CQDMmoCykSDukBsaUQnvyxsSYqWP5ezga9n6tjYtYr45vbfERuWquvzRjXMQI?locale=ms_MY

- 3) наявність ресурсів (сектор розвитку персоналу та практик академічної доброчесності) і відповідальних осіб, які узгоджують та контролюють дотримання норм, правил, цінностей та принципів, задекларованих в офіційних документах;
- 4) удосконалено Положення академічної доброчесності в ВНТУ, а саме: прописано алгоритм процедури звернень викладачів та/або студентів у випадках порушення академічної доброчесності;
- 5) відкритості, прозорості та доступності критеріїв оцінювання навчальних студентських робіт;
- 6) запровадження модуля, присвяченого питанням академічної доброчесності в програмі підвищення кваліфікації викладачів ВНТУ;
- 7) щорічне заповнення Анкети самоаналізу інфраструктури забезпечення академічної доброчесності та якості освіти в ВНТУ з подальшим звітом керівника сектора розвитку персоналу та практик академічної доброчесності» [87].

Запитання для дискусії та завдання до теми

1. Студенти академічної групи знайомляться з *таблицею 12*, заповнюють її, виставляючи бали на основі свого індивідуального досвіду та поінформованості й підсумовують результати оцінювання.
2. Далі здобувачі об'єднуються в команди по 4–6 учасників для командного обговорення результатів і шукають відповіді на запитання та виконують завдання:
 - Якщо результати всіх учасників обговорення збігаються, то чому?
 - Якщо результати різняться, то чому?
 - Наскільки оцінка залежить від особистої вмотивованості здобувача здобувати освіту, бажання проявляти активну позицію чи хоча б допитливість щодо організації освітнього процесу?
 - Методом мозкового штурму команди розробляють перелік заходів для покращення стану сформованості академічної доброчесності та якості освіти у ЗВО (за вказаними компонентами та індикаторами).

3. В межах проєкту Academic IQ було розроблено ряд *інформаційних бюлетенів «Академічна доброчесність»* [94]. Ознайомтеся зі змістом пропонованих матеріалів. Знайдіть відповіді на запитання та виконайте завдання.

Таблиця 12 – Компоненти та індикатори оцінки стану сформованості академічної доброчесності та якості освіти в університеті⁴

Компоненти	Індикатори	Оцінка
норми академічної доброчесності	наявність норм	норми прописані і затверджені – 5 б; норми відсутні / «неписані» – 0 б;
	рівень обізнаності з нормами академічної доброчесності	не знаю норм – 0 б; знаю, що існують – 1 б; знаю достатньо добре – 2-4 б; знаю всі норми, часто до них звертаюся – 5 б;
	практика особистого підтвердження	я підтвердив(-ла) підписом ознайомлення із затвердженими нормами – 5 б; така практика відсутня – 0 б;
	реакція на порушення академічної доброчесності з боку викладачів	індиферентне / поблажливе ставлення – 0 б; викладачі лише озвучують підозри в порушенні, але без санкцій – 1 б; викладачі застосовують санкції відповідно до затверджених норм – 2-4 б; санкції застосовує комісія з академічної доброчесності – 5 б;
	реакція на порушення академічної доброчесності з боку студентів	індиферентне / поблажливе ставлення – 0 б; пасивно-негативне – 2-3 б; активно-негативне (повідомляють про порушення викладача/ комісію) – 5 б;
навчальний процес та система оцінювання	моніторинг задоволення навчальним процесом	наявний / регулярний – 5 б; відсутній / ніколи не брав(-ла) участі в такому опитуванні – 0 б;
	система повідомлень про незадоволеність навчальним процесом	наявна і я з нею обізнаний(а) – 5 б; відсутня – 0 б

⁴ Таблицю сформовано на основі «Інструментарію для інституційного аналізу академічної доброчесності та системи внутрішнього забезпечення якості закладів вищої освіти. Проект «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» / Academic Integrity and Quality Initiative. URL: https://academiq.org.ua/wp-content/uploads/2022/09/AC_2022_All_Instructions.pdf

Продовження таблиці 12

Компоненти	Індикатори	Оцінка	
оцінка студентської академічної роботи	чіткість критеріїв оцінювання	відсутні (я знаю це напевно) – 0 б; нечіткі / незрозумілі – 2-4 б; чіткі / зрозумілі – 5б;	
	пояснення критеріїв оцінювання	всі викладачі завжди нагадують про критерії і пояснюють їх – 5 б; більшість викладачів нагадують про критерії і пояснюють їх – 4 б; окремі викладачі нагадують про критерії і пояснюють їх – 2-3 б; переважна більшість викладачів не нагадують про критерії, не пояснюють їх – 1 б; такого не було у моїй практиці, щоб викладач нагадував про критерії і пояснив їх – 0 б;	
	студенти отримують відгуки на оцінене завдання	всі викладачі завжди дають такі відгуки з власної ініціативи – 5 б; будь-який викладач завжди дасть письмовий відгук на вимогу студента – 5 б; викладачі переважно дають усні відгуки на вимогу – 2-4 б; викладачі майже зовсім не дають відгуків, навіть на вимогу / мені не цікавлять відгуки – 1б; такого не було у моїй практиці, щоб викладач дав відгук на письмову роботу – 0 б;	
залучення студентів до навчальної роботи	залучення студентів до проходження курсів з академічної доброчесності / академічного письма	я не знаю, чи такий курс є / такого курсу немає – 0 б; такий курс є і до нього залучають студентів – 5 б;	
	доступ студентів до силабусів	доступ є до всіх силабусів – 5 б; доступ є не до всіх силабусів – 1-4 б; доступу немає – 0;	
	перелік вибірових дисциплін	перелік вибірових дисциплін мене влаштовує на – 0-5 б;	
	механізм вибору дисциплін	механізм вибору мене цілком влаштовує – 5 б; мене не влаштовує механізм вибору - 0 б.	
Разом			

За дослідженням «Вплив політик щодо плагіату у вищій освіті в Європі» (2016), причиною копіювання робіт з інтернету здобувачів є не стільки «свідоме прагнення обманути», скільки брак навичок академічного письма та знань дослідницьких методів. Чи погоджуєтеся ви з такими висновками? Виділіть перераховані в бюлетені причини цієї «невмирущої традиції» і ранжуйте їх, спираючись на власний досвід.

Також у цьому випуску названо умови щодо формулювання та виконання навчальних завдань, які провокують плагіат здобувачів. Проаналізуйте їх, також з огляду на власний досвід. Які з умов найбільше провокують плагіат?

Спробуйте спростувати аргумент «всі списують, то чому мені не можна?» Сформулюйте не менше 3-х контраргументів.

Чи завжди ви розумієте мотивацію викладачів: чому вам запропоновано те чи інше завдання? Чи важливо вам це знати?

Як часто викладачі пояснюють її: яку користь здобувачам принесе виконання того чи іншого завдання? Чи вважаєте ви, що на це потрібно обов'язково виділяти час на занятті?

Чи завжди ви отримуєте чіткий опис вимог щодо виконання завдань та критеріїв оцінювання? Чи важливо вам це знати?

Якщо викладач не надав вам чітких вимог і критеріїв оцінювання, чи запитаете ви його про них?

Чи впливає вага завдання в підсумковій оцінці за курс на вашу мотивацію його виконувати?

З появою програм генеративного штучного інтелекту викладачі вдаються до такої стратегії оцінювання: здобувачам пропонують до виконання письмові позааудиторні завдання, але не надають їм ваги в підсумковій оцінці. Натомість оцінюють лише аудиторні письмові роботи та усні відповіді. Чи будете ви приділяти увагу завданням, виконання яких не впливає на підсумкову кількість балів? Аргументуйте відповідь.

Чи були у вашому досвіді освіти ситуації, коли ви категорично не погоджувалися з викладачем щодо його оцінки вашої роботи? Чому так ставалося, на вашу думку: викладач свідомо занижив вам оцінку, завдання неможливо об'єктивно оцінити, незрозумілі критерії

Випуск № 6 «Студентський плагіат,
Частина 2. Що робити?» (2020)

Випуск № 7 «Як підвищити якість
оцінювання?» (2020)

оцінювання, завдання занадто складне, ви не мали досвіду самооцінювання? Як ви розв'язали цю ситуацію?

Мабуть, ви чули від викладачів про «інфляцію оцінок», коли здобувач (-ка) сьогодні одержує високу оцінку за таку роботу, за яку кілька років тому він/вона одержав(-ла) би значно нижчу оцінку. Як ви гадаєте, це вигадки викладачів чи дійсно тенденція, що має свої причини? Які причини ви можете назвати?

Частиною практики забезпечення академічної доброчесності та якості освіти є процедура підписання декларації про академічну доброчесність. Чи підписували ви таку декларацію? За яких умов? Чи вплинула на вас ця подія? Якщо так, то чому? Якщо ні, то чому? За яких умов підписання декларації про академічну доброчесність буде суттєвим запобіжником проти її порушень?

Випуск № 12 «Як посилити політику доброчесності ЗВО?» (2021)

Випуск № 15 «Як реагувати на порушення доброчесності?» (2021)

Національне агентство з забезпечення якості вищої освіти зауважує, що у переважній більшості відомостей про самооцінювання освітніх програм, які ЗВО готують для акредитації, не заявляється про порушення доброчесності. Очевидно, що це прикрашання ситуації. Така сама ситуація і в зарубіжних університетах. Тобто більшість порушень академічної доброчесності залишаються невидимими.

Ознайомтеся з переліком причин, чому викладачі мовчать, наведеним у випуску № 15. Проаналізуйте їх, доповніть їх своїми, відповідно до власного бачення ситуації.

Опишіть ваше ставлення до «мовчання викладачів».

Опис стану та обґрунтуванням системи забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ (за науковими публікаціями)

У січні 2023 року в межах роботи Сектора розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО ВНТУ було проведено дослідження з метою через непрямі відповіді виявити усвідомлення / неусвідомлення суті та значення академічної доброчесності та бажання / небажання артикулювати свою позицію щодо неї здобувачів II (магістерського) рівня вищої освіти. В опитуванні взяли участь 310 магістрантів усіх факультетів ВНТУ. Докладно результати дослідження описані в статті [80]. Тут подамо їх стисло.

На першому етапі магістранти ознайомилися з Положенням про академічну доброчесність у ВНТУ, виконали тест у гугл-формі на вияв репродуктивних знань за змістом Положення і показали високі результати (85,16% учасників набрали від 8 до 10 (max) балів. Отже було створено підґрунтя для другого етапу дослідження – мікровисловлювання щодо значення академічної доброчесності (далі – текст). До текстів був застосований якісно-кількісний аналіз за чотирма критеріями:

- 1) вияв позиції в питанні академічної доброчесності;
- 2) «Я»-позиція (самовиявлення, самоаналіз, самовикриття);
- 3) акцентуація текстів;
- 4) апеляція до моральних принципів АДЧ.

За першим критерієм – чітку позицію підтримки («за») щодо важливості й обов'язковості дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі виявлена в переважній кількості текстів (92,91%).

За другим критерієм – результати аналізу текстів показують, що респонденти не були схильні виявляти в питанні академічної доброчесності «Я»-позицію. Займенник «я» в усіх його формах був ужитий у 22,90% текстів, але водночас в 18,71% текстів це були вставні слова «я вважаю», «мені здається», «я думаю» у реченнях – перефразуваннях Положення чи інших документів. «Я»-позиція, маркована висловлюваннями на кшталт «я дотримуюся», «я порушую», «мені соромно», «це мене не стосується», також оприямлена в конкретних прикладах з власного досвіду, була виявлена в 4,19% текстів. З них, лише у 2,26% текстів автори прямо зазначили дотримання академічної доброчесності і лише в 1-му тексті (0,32%) було самовикриття («Змушений констатувати, що порушував академічну доброчесність»). В інших випадках автори відокремили себе від описуваного явища за допомогою безособових речень.

За третім критерієм досліджено акцентуацію текстів (на дотриманні академічної доброчесності чи на практиках її порушення) через частотність відповідних слововживань. Результати показали, що автори текстів сконцентрували увагу переважно на академічній доброчесності, оминаючи артикулювати тему недоброчесності.

За четвертим критерієм досліджено частотність звертання в текстах до фундаментальних принципів академічної доброчесності, що описані в Положенні. У *таблиці 13* у низхідному порядку подано принципи (з ними магістранти ознайомилися, вивчаючи Положення) та кількість текстів, у яких їх було вжито.

Таблиця 13 – Апеляція до моральних принципів академічної доброчесності

Слова на означення принципів	Кількість текстів, у яких ужито слово	Слова на означення принципів	Кількість текстів, у яких ужито слово
справедливість	33	гідність	5
відповідальність	29	толерантність	3
чесність	29	добросовісність	3
довіра	25	мужність	2
повага	14	рівноправність	1
професійна компетентність	5	культура поведінки	1

Запитання та завдання до теми

1. Більш як 90% магістрантів, учасників дослідження, підтримали тезу щодо важливості й обов'язковості дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі; лише 3 з 310 респондентів її не підтримали. Як ви поясните такі результати?
2. Як пояснити з огляду на цифри, подані в попередньому запитанні, те, що лише 2,26% учасників прямо заявили про своє дотримання академічної доброчесності?
3. Чому в переважній більшості випадків автори дистанціювались від проблеми академічної доброчесності: чому вказували «це важливо», а не «для мене це важливо»?
4. Як ви гадаєте, з чим пов'язане небажання учасників дослідження артикулювати тему академічної недоброчесності?
5. За вашими спостереженнями, чи має необхідне і достатнє подання в освітньому дискурсі університету тема порушень академічної доброчесності та відповідальності за ці порушення? Сформулюйте пояснення вашого бачення ситуації.
6. Як ви поясните загальну низьку частотність вживання «ціннісної» лексики (таблиця 13), враховуючи велику загальну кількість текстів (310)?
7. Найбільш частотними виявилися слова «справедливість» і «відповідальність». Водночас, як правило, слово «справедливість» вживалося в контексті «вимогливості викладача»: високий рівень вимог викладача як несправедливість, яка штовхає до порушень академічної доброчесності. Сформулюйте ваше пояснення виявленої тенденції.
8. Слово «вимогливість» у значенні вимогливість здобувача до себе

згадується лише в 1-му тексті з 310-ти. Слово «повага» в значенні «самоповага», «відповідальність» у значенні «моя відповідальність» не були виявлені. Також не було виявлено жодного оцінного слова (прикметника) на означення недоброчесної поведінки, як-от «ганебний», «негідний», «неприпустимий» тощо. Як ви інтерпретуєте такі результати дослідження?

9. Також аналіз результатів дослідження показав, що висловлювання магістрантів щодо академічної доброчесності мали явно декларативний, а не аргументований характер. Як це пояснити: як небажання розмірковувати на пропоновану тему чи як нездатність створити аргументоване висловлювання?

10. Командна робота.

1. Учасники обговорення (здобувачі і/або викладачі) об'єднуються в команди по 4–6 учасників і, застосовуючи метод мозкового штурму, напрацьовують якнайбільший перелік причин і наслідків такого стану у вищій освіті. За дослідженнями, в українських ЗВО переважно не набули системного характеру моніторинг задоволеності здобувачів освітнім процесом (не заради складання звітів, а з метою реагування на результати моніторингу внесенням відповідних змін в освітній процес), так само не стали системними пов'язані з цим процеси виявлення порушень академічної доброчесності, їх публічне обговорення та невідворотність застосування відповідних санкцій.

2. Учасники команд шукають відповідь на запитання та обґрунтовують її. Яка з двох практик краще позначається на освітніх результатах здобувачів та атмосфері і взаємостосунках в освітньому середовищі: 1) практика просвітницької роботи в університеті щодо суті і значення якісної освіти та академічної доброчесності як її обов'язкової умови чи 2) практика постійного вияву випадків порушень академічної доброчесності, винесення їх на обговорення відповідної комісії та загальне обговорення й невідворотності покарання за встановленими нормами?

3. В одному тексті магістранта, учасника описаного дослідження, є така теза: «Академічна доброчесність важлива, порушувати її не треба, але з різних причин студенти собі це дозволяють». Сформулюйте не менше 5-ти причин, чому студенти «собі це дозволяють» та шляхів усунення цих причин. Чи є серед визначених причин ті, які не можна усунути на інституційному рівні, але можна на загальнонаціональному?

4. Чи можливо максимально знизити рівень недоброчесних практик лише увагою до цієї проблеми з боку адміністрації ЗВО та викладацького складу за індіферентного ставлення до проблеми чи толерування порушень в середовищі самих здобувачів? Визначте шляхи формування університетського середовища з нульовою толерантністю

до порушень академічної доброчесності?

5. Чи віддзеркалює стан забезпечення академічної доброчесності у ЗВО загальний рівень доброчесності в суспільстві (дотримання норм моралі та законів і наслідки за їх порушення)? Які зміни мають відбутися в українському суспільстві, що позитивно вплинуть на стан дотримання академічної доброчесності у вищій освіті?

6. У виданні «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» (2016) згадується досвід університетів США щодо реакцій на порушення академічної доброчесності. Зокрема, в Університеті Джорджа Вашингтона (The George Washington University, GWU), «зазвичай щорічно фіксується понад 100 випадків порушення Кодексу (причому про переважну більшість з них інформують онлайн). Це приводить до 25–30 слухань». Серед санкцій: незарахування роботи, виставлення незадовільних оцінок, відсторонення від занять, відрахування. Але «занижувати оцінку за порушення, якщо вони не були офіційно зафіксовані, заборонено» [4, С. 68]. Досвід інших 10-ти університетів показує: «У середньому кожен заклад має справу приблизно з 50–70 випадками порушення етичних норм поведінки студентами на рік (приблизно на 10 тис. студентів, які навчаються)» з відповідними санкціями, переважно «виховного характеру» («відвідування спеціальних занять (тренінгів); підготовка есе на тему встановлених стандартів наукової (навчальної) роботи; призначення куратора та проведення обов'язкових регулярних зустрічей; повторне вивчення курсу з етики тощо»). Водночас «кількість випадків порушення академічних стандартів зменшується при переході до наступних етапів вищої освіти» [4, С. 154–166].

Підготуйте мікрОВиступ-порівняння описаних реакцій на порушення академічної доброчесності у закладах США з традиціями вашого ЗВО. У виступі дайте ваше бачення, чому в українських ЗВО, як правило, фіксується значно менше порушень академічної доброчесності та реакцій на них, ніж у згаданих університетах США.

Відповідність системи забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ методичним рекомендаціям НАЗЯВО

У дослідженні [85] було описано й обґрунтовано систему забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ крізь призму рекомендацій НАЗЯВО. У загальному вигляді вона подана в *таблиці 14*. Зверніть увагу, що в таблиці подано також посилання-підтвердження на всі компоненти системи. Опишемо та акцентуємо окремі з них. Перше, що варто відзначити, всі компоненти системи взаємозв'язані і залежні один від одного.

Таблиця 14 – Відповідність системи забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ методичним рекомендаціям НАЗЯВО

Ч.ч.	Компоненти системи забезпечення АДЧ, за рекомендаціями НАЗЯВО	Компоненти системи забезпечення АДЧ в освітньому середовищі ВНТУ
1	<p>Нормативні документи</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кодекс корпоративної культури; - Кодекс академічної доброчесності; - Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин; - Положення про Комісії з академічної доброчесності і університетську Комісію з етики та управління конфліктами; - Положення про групу сприяння академічній доброчесності; 	<p>Політику АДЧ у ВНТУ визначають</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Стратегія розвитку ВНТУ 2023–2027 [https://vntu.edu.ua/projects/development_strategy-2023.pdf]; Положення про організацію освітнього процесу в ВНТУ [https://vntu.edu.ua/uploads/2024/Pol_study_process.pdf]; ✓ Кодекс етики ВНТУ [https://vntu.edu.ua/images/etic.pdf]; ✓ Положення про академічну доброчесність у ВНТУ [https://vntu.edu.ua/uploads/2022/acad.pdf]; ✓ Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах у ВНТУ [https://vntu.edu.ua/uploads/2024/Stateofplag.pdf].
2	<p>Структурні підрозділи та уповноважені комісії, які забезпечують функції популяризації принципів академічної доброчесності, їх впровадження, нагляду і контролю</p> <ul style="list-style-type: none"> - група сприяння академічній доброчесності; - постійно діюча університетська комісія з етики та управлінням конфліктами - одноразово сформовані комісії з академічної доброчесності (за необхідності) 	<p>У ВНТУ на постійній основі функціонують:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ сектор розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО ВНТУ [https://vntu.edu.ua/uploads/2020/sector.pdf]. ✓ комісія з академічної доброчесності [https://iq.vntu.edu.ua/fm/fdb/682/nakaz/NKom_AD_20231229_376.pdf], група сприяння академічній доброчесності [https://iq.vntu.edu.ua/fm/fdb/682/nakaz/Ngrup_spr_AD_20231228_377.pdf] ✓ комісія з етики [https://soc.vntu.edu.ua/?id=332&mode=new_item&f=sites/332/etyka.html]
3	<p>Інформаційна база для популяризації принципів академічної доброчесності та підвищення рівня обізнаності всіх учасників освітньо-наукової діяльності в університеті:</p>	<p>Інформаційна база ВНТУ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ рубрика «Академічна доброчесність» сайті ЦЗЯО (де розміщується інформація щодо заходів, нормативна документація, просвітницькі матеріали, інфографіка [https://eqa.vntu.edu.ua/?id=340&mode=new_item&f=682/web/akaddobro.html]);

Продовження таблиці 14

Ч.ч.	Компоненти системи забезпечення АДЧ, за рекомендаціями НАЗЯВО	Компоненти системи забезпечення АДЧ в освітньому середовищі ВНТУ
3	<ul style="list-style-type: none"> ✓ сайт / рубрика сайту «Академічна доброчесність»; ✓ інформаційні та методичні матеріали, присвячені популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту (банери, інфографіка, роздаткові матеріали); 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ методичні матеріали для кураторських годин [https://iq.vntu.edu.ua/fm/fdb/754/SEKTOR_RP_i_AD_GUIDELINES_2023.html] ✓ Фейсбук-сторінка «Академічна доброчесність у ВНТУ» https://www.facebook.com/a.integrityVNTU/?ref=bookmarks
4	<p>Інструменти впровадження принципів академічної доброчесності в освітню і наукову діяльність університету, які несуть просвітницьку функцію:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційно-консультативний супровід (ресурси на сайті бібліотеки, друк буклетів та постерів, - масові відкриті онлайн-курси за тематикою академічної доброчесності та основ інформаційної грамотності; - програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, - цикли тренінгів для всіх учасників освітнього і наукового процесів 	<p>Інструменти впровадження політики академічної доброчесності ВНТУ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ рубрика «Академічна доброчесність» на сайті науково-технічної бібліотеки ВНТУ [https://lib.vntu.edu.ua/pages/427.html]. ✓ семінар підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників «Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів ВНТУ» [https://iq.vntu.edu.ua/fm/fdb/682/seminar/Plan_Pedmayst_2023_2024.pdf]. ✓ проведення тренінгів з академічної доброчесності для кураторів академічних груп, для здобувачів II (магістерського) рівня вищої освіти; для членів Студентського самоврядування [https://eqa.vntu.edu.ua/?id=340&mode=new_item&f=682/web/akaddobro.html]; ✓ заходи для аспірантів [https://lib.vntu.edu.ua/news/921.html]. ✓ щорічна «Академічна асамблея ВНТУ» [https://vntu.edu.ua/uk/news/v-akademichna-asambleya-vntu-vidbulasya-2803.html]
5	<p>Інструменти оцінки та моніторингу</p> <ul style="list-style-type: none"> - анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності; - перевірка наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних та навчальних робіт на наявність ознак академічного плагіату 	<p>Інструменти оцінки та моніторингу (ВНТУ)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Анкетування (сектор соціологічних досліджень ЦЗЯО) [https://socio-lab.vntu.edu.ua/ukr/arhivpoll/] ✓ Перевірка робіт на наявність ознак академічного плагіату (ЦЗЯО; онлайн-сервіс з виявлення текстових запозичень Turnitin) [https://vntu.edu.ua/uploads/2024/Stateofplag.pdf]

Так, наприклад, нормативні документи щодо забезпечення академічної доброчесності не «зависли» непомітно за своїми електронними адресами, а «дієво» функціонують – використовуються як дидактичний матеріал у лекціях, тренінгах та інших просвітницьких заходах з підтримки академічної доброчесності та якості освіти. У цьому виданні до кожного з наведених у *таблиці 14* документів розроблено дискусійні запитання та завдання для індивідуальної та командної роботи, як для студентської, так і викладацької аудиторій.

Згадану просвітницьку діяльність планує, розробляє і реалізує Сектор розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО. Найбільшою увагою охоплено здобувачів 1 курсу I (бакалаврського) та 1 року навчання II (магістерського) рівнів вищої освіти. Для першокурсників розроблено 2-етапний тренінговий цикл: на першому етапі учасники тренінгу – куратори академічних груп та представники студентського самоврядування здобувають досвід та отримують методичні матеріали і мультиплікують відповідні тренінги в групах першокурсників. За результатами заходів відбувається підписання Декларації академічної доброчесності ВНТУ (див. Додаток Б). Щороку зміст тренінгів доповнюється та поглиблюється. Як правило, ключовою частиною такого просвітницького заходу є командний аналіз реальних кейсів з академічної (не)доброчесності та інші завдання, приклади яких наведено у розділі «Окремі завдання, кейси, дидактичні ігри для проведення заходів з академічної доброчесності»

Нормативні документи доповнює інформаційне забезпечення академічної доброчесності: окрема вкладка на сайті ЦЗЯО, Фейсбук-сторінка «Академічна доброчесність у ВНТУ» – цифрові платформи для комунікації, як наслідок, усунення розбіжностей між політикою і практикою імплементації принципів академічної доброчесності.

Положення про застосування електронної системи підтримки освітнього процесу, методичної та наукової діяльності JetIQ у Вінницькому національному технічному університеті

Окремо варто зазначити, що ключовим елементом інформаційної бази є власна розробка ВНТУ – електронна система підтримки освітнього процесу JetIQ. Усі її інструменти «працюють» на забезпечення академічної доброчесності і якості освіти, насамперед це система комунікації в режимі 24/7 на принципах децентралізації та зворотного зв'язку і постійного моніторингу освітніх процесів.

Структурно-функціональна модель забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ

У межах дослідження [82] на засадах структурно-функціонального, системно-діяльнісного підходів було розроблено модель забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ (далі – Модель) як результат пошуку узгодження методологічних засад, управлінських рішень, педагогічних технологій реалізації процесу (рисунок 7).

Розгляд проблем забезпечення академічної доброчесності у ЗВО для цільової аудиторії здобувачів III (наукового) рівня вищої освіти та науково-педагогічних працівників (в межах навчальних дисциплін, просвітницьких заходів, семінарів / курсів підвищення педагогічної кваліфікації) доцільно будувати на аналізі таких моделей. Це дозволить системно дослідити академічну доброчесність як багатовимірне явище, а її забезпечення не як набір розрізнених норм і відокремлених заходів, а як складний цілісний процес, що охоплює нормативні, організаційні, діяльнісні та оцінні складники.

Аналіз моделі допоможе ключовим стейкхолдерам зрозуміти принципи забезпечення академічної доброчесності, обґрунтувати / оптимізувати управлінські рішення в цьому процесі, виявити сильні сторони організованого процесу та наявні чи потенційні прогалини, навчитися адаптувати модель до конкретних освітніх умов, долучитися до удосконалення моделі відповідно до сучасних викликів у вищій освіті.

Використання моделі як аналітичного інструмента дасть можливість системно оцінити реальний стан забезпечення академічної доброчесності в університеті та подивитися на проблему стратегічно.

Запитання та завдання до теми

1. Педагогічне моделювання покликане концептуалізувати досліджуваний процес: створити цілісне уявлення про нього, його засади, структуру, функціонування, розвиток; оптимізувати його: зменшити хаотичність дій, спроектувати умови і чинники ефективної реалізації; спрогнозувати результати, механізми адаптації до змін та удосконалення. Проаналізуйте Модель (рисунок 7) щодо того, наскільки вона виконує своє призначення.
2. Створення моделі було викликано вимогою практичної педагогічної доцільності. Проаналізуйте розроблену модель крізь призму доцільності організації процесу забезпечення академічної доброчесності в університеті. Наскільки модель справді сприяє цій організації? Чи «працює» на розв'язання практичних завдань?

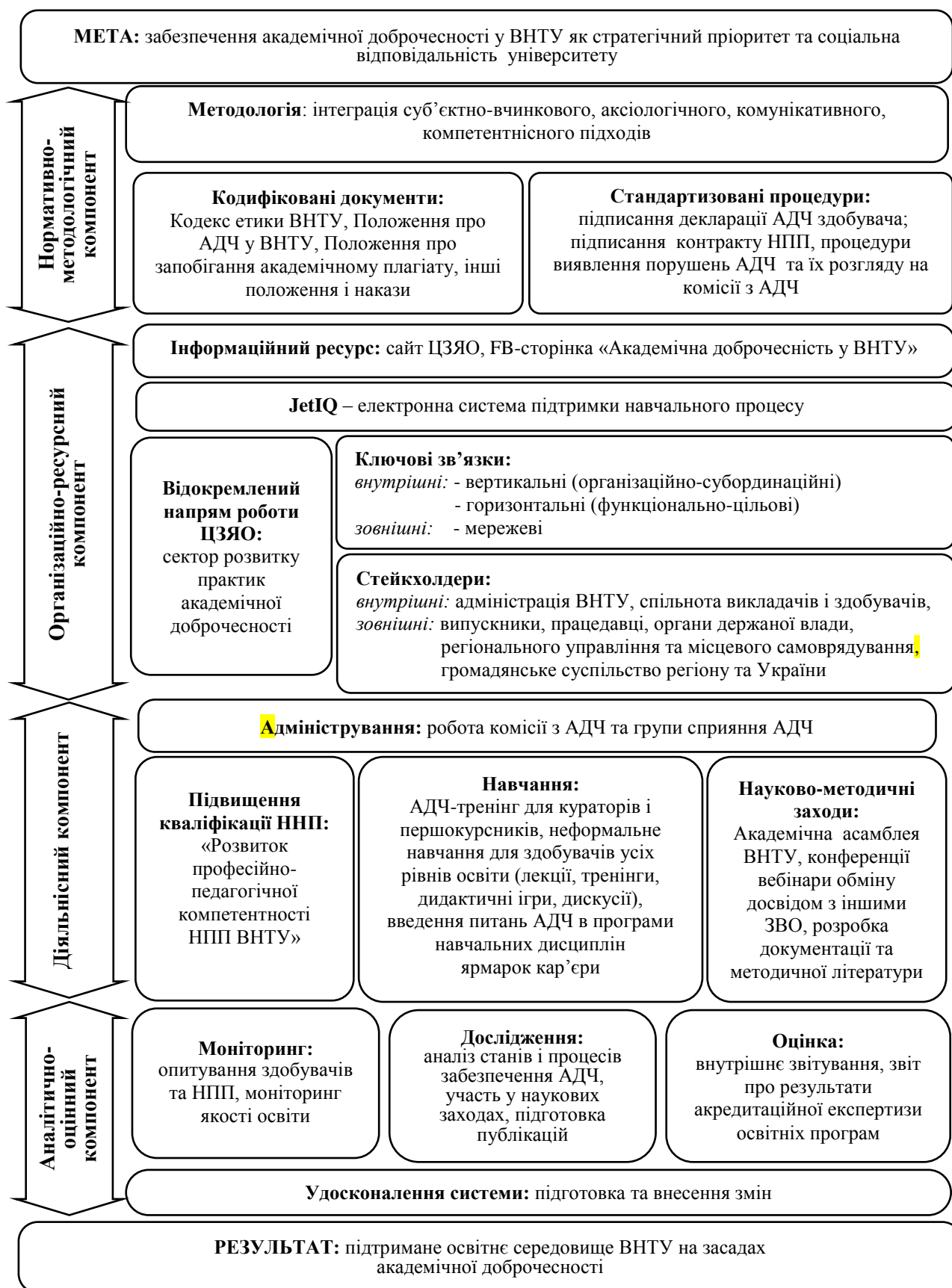

Рисунок 7 – Структурно-функціональна модель забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ

3. Оцініть модель за вимогами конкретності, цілісності, комплексності, інформаційної достатності.
4. Оцініть модель з погляду її функціональності, реалістичності і простоти імплементації.
5. У моделі запропоновано «систему методологічних підходів до організації процесу забезпечення академічної доброчесності»:
 - суб'єктно-вчинковий, у якому практика академічної доброчесності розглядається як вчинок суб'єкта освітнього процесу;
 - аксіологічний, у якому академічна доброчесність розглядається в пов'язаних системах цінностей (особистісній і суспільній);
 - комунікативний, у якому умовою дискурсу академічної доброчесності в освітньому середовищі виступає суб'єкт-суб'єктна горизонтальна педагогічна взаємодія, співробітництво, співтворчість здобувачів і викладачів;
 - компетентнісний, в якому академічна доброчесність розглядається як компетентність (знання про неї, уміння, зокрема, здатність до критичного мислення, академічного письма, уміння оформлювати літературні посилання тощо, практики її дотримання, як наслідок, ціннісне бачення академічної доброчесності).

Чи погоджуєтеся ви з такою методологією формування доброчесного освітнього середовища у ЗВО? Обґрунтуйте свою оцінку.

6. Висловіть свою обґрунтовану позицію щодо розгляду доброчесної поведінки у світлі суб'єктно-вчинкового підходу. Чи провокує такий підхід розглядати «акт» академічної доброчесності як виняток, як разову акцію, що потребує суспільного визнання й винагороди, в той час як вона має бути стійкою сталою поведінкою, «нормальною», а не винятковою?
7. Наскільки реалістично /досяжно, на вашу думку, сформульована в межах моделі мета?
8. Проаналізуйте, чи і яким чином усі компоненти моделі підпорядковані визначеній у ній меті.
9. Чи всі компоненти моделі (нормативно-методологічний, організаційно-ресурсний, діяльнісний, аналітично-оцінний) пов'язані та доповнюють один одного в досягненні мети? Чи наявна в моделі ієрархічна взаємозумовленість і узгодженість цих компонентів? Опишіть зв'язки між ними. Чи можна визначити серед них ключовий компонент для забезпечення академічної доброчесності? Чи можливий ефективний розвиток освітнього середовища на засадах академічної доброчесності без якогось з компонентів моделі?
10. Чи можна використати цю модель для організації забезпечення

академічної доброчесності в інших університетах? Що для цього потрібно?

11. Командна робота. Учасники заходу об'єднуються у команди для обговорення моделі і розробки зміни, доповнень для її удосконалення.

Навідні завдання і запитання

1. SWOT-аналіз моделі: визначте сильні і слабкі сторони моделі та обґрунтуйте, чому ви визначили ті чи інші сторони як сильні чи слабкі; визначте можливості вдосконалення та загрози у реалізації моделі.
2. Чи передбачено в моделі механізми для запобігання академічній недоброчесності, чи достатньо їх? Які ваші пропозиції щодо цього питання?
3. Які додаткові ресурси для посилення організаційно-ресурсного компонента моделі ви запропонуєте?
4. Які ваші пропозиції підвищити ефективність діяльнісного компонента моделі?
5. Чи забезпечує модель ефективний розподіл відповідальності між учасниками освітнього процесу?
6. Які ваші пропозиції, як у цій моделі передбачити впровадження сталих практик доброчесної освітньої діяльності?
7. Які ваші пропозиції щодо відображення в моделі процесів і методів оцінювання ефективності забезпечення академічної доброчесності?
8. Сформуйте перелік заходів із впровадження моделі в освітнє середовище університету.
9. Порівняйте модель забезпечення академічної доброчесності у ВНТУ з іншими моделями (рисунки 8–9). Визначте потенційні сильні та слабкі сторони кожної з моделей?
10. Логіка компетентнісного підходу визначає три напрями формування академічної доброчесності як особистісного утворення:
 - 1) знаннєвий (засвоїти суть і значення академічної доброчесності, її принципи і норми, види порушень академічної доброчесності та відповідальності на ці порушення);
 - 2) практично-діяльнісний (сформувати навички доброчесної поведінки, як-от коректне оформлення цитат і джерел, навички академічного письма тощо);
 - 3) ціннісний (сформувати цінності академічної доброчесності).

Чи пов'язані між собою ці напрями? Якщо так, поясніть їх взаємовплив. Який з цих напрямів найскладніше реалізувати в межах

освітнього процесу? Яка роль ключових стейкхолдерів (таблиця 15) в реалізації кожного з напрямів? Розробіть методичні комплекси для кожного з напрямів: методи навчання, види завдань, систему заходів, рівні реалізації тощо.

Рисунок 8 – Скриншот з тексту публікації Башкір О. (2023)⁵

⁵ Башкір О., Денисенко А. Забезпечення доброчесного освітнього середовища закладу вищої освіти. Вісник науки та освіти, №5 (11) 2023. С. 372-882. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/4961/4989>

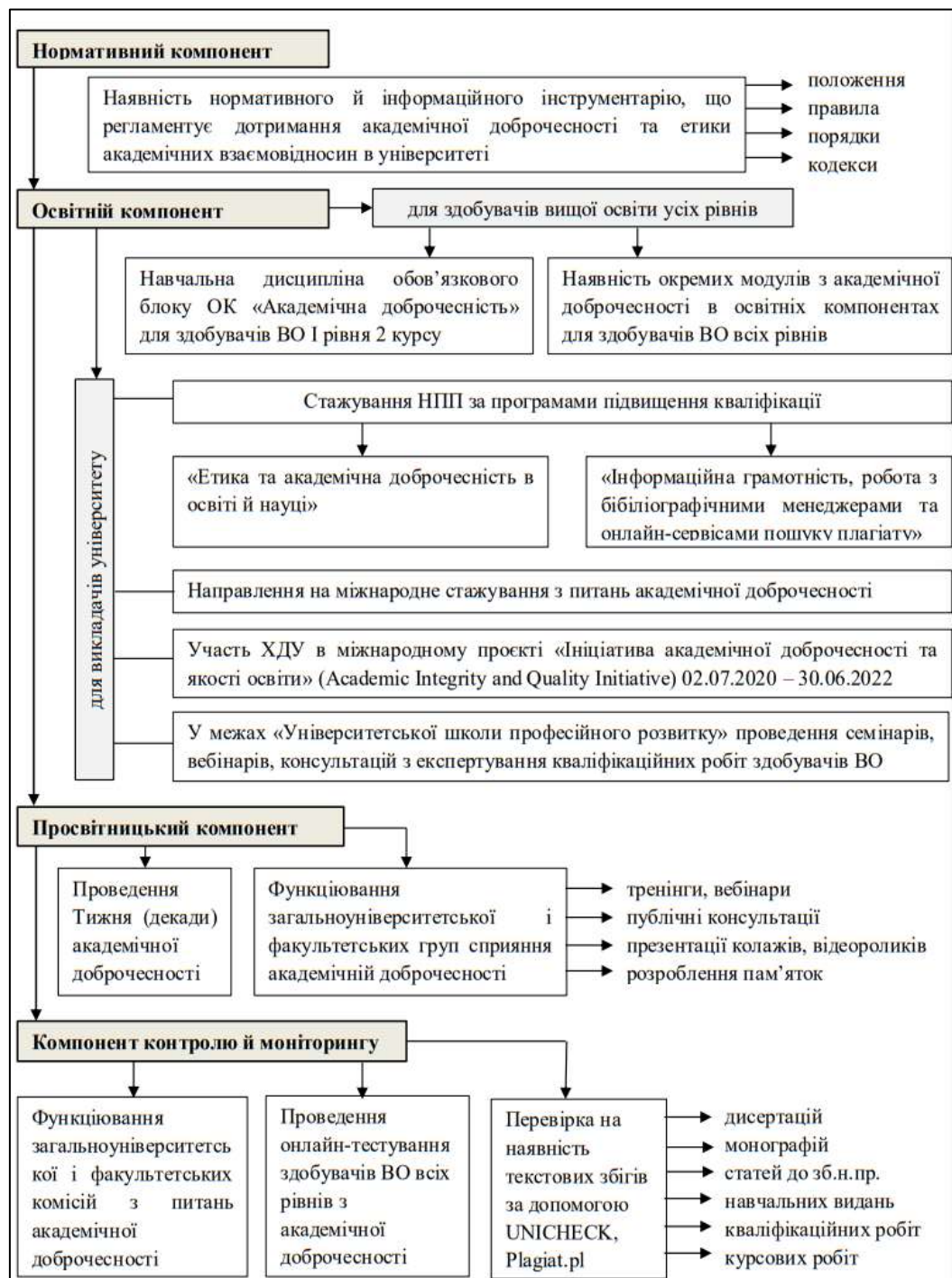

Рисунок 9 – Скриншот з тексту публікації Омельчук С. (2021)⁶

⁶ Омельчук С. А. Модель доброчесного академічного середовища закладу вищої освіти: 7 кроків від мети до результату. В кн.: Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 14-15 травня 2021 року) / за ред. О. М. Семенов. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А.Макаренка, 2021. С.7-16.

11.Визначте роль кожного з ключових стейкхолдерів у забезпеченні академічної доброчесності в освітньому середовищі ЗВО та зв'язки між ними (за таблицею 15 [82]).

Таблиця 15 – Ключові зв'язки для забезпечення академічної доброчесності в освітньому середовищі ЗВО

Внутрішні зв'язки		Зовнішні зв'язки
вертикальні організаційно-субординаційні	горизонтальні функціонально-цільові	мережеві
<ul style="list-style-type: none"> - ректор та адміністрація університету; - декани та адміністрації факультетів; - кафедри; - центр забезпечення якості освіти; - вчена рада; - рада з якості освіти; 	<p>відокремлені підрозділи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - науково-технічна бібліотека; - центр соціально-організаційної роботи; - лабораторія соціологічних досліджень; - центр розвитку кар'єри та неперервної освіти; - імідж-центр; - студентське самоврядування; 	<ul style="list-style-type: none"> - ЗВО-партнери, українські та зарубіжні; - стейкхолдери-працедавці; - громадські організації; - спільнота випускників.

5 ОКРЕМІ ЗАВДАННЯ, КЕЙСИ, ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ З АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Пропонований у цьому розділі методичний і дидактичний матеріал для 8-ми окремих занять / заходів може бути використаний в межах відповідних навчальних дисциплін (педагогічного, соціально-гуманітарного спрямування), під час кураторських годин, у позанавчальній просвітницькій роботі з формування академічної доброчесності:

1. Академічна доброчесність: визначення поняття.
2. Мозковий штурм «Фундаментальні цінності академічної доброчесності: умови, причини, наслідки, рішення».
3. Групова дискусія «Декларація академічної доброчесності: формальний папірець чи дієвий запобіжник проти порушень?»
4. Командна робота: аналіз резонансних (медійних) кейсів порушення академічної доброчесності.
5. «Я викручувалася, як могла»: аналіз кейсу навчальної практики.
6. «Шість капелюхів мислення»: аналіз й оцінка забезпечення академічної доброчесності в освітньому середовищі ЗВО.
7. «Дерево очікувань»: краще навчатися в університеті з нульовою толерантністю до академічної недоброчесності чи в тому, де її толерують?
8. Інтерактивне заняття «Розвінчуємо міфи про академічну доброчесність»

1. Академічна доброчесність: визначення поняття

Мета заняття: ознайомити учасників з поняттям академічної доброчесності, сприяти усвідомленню її суті і значення через групову взаємодію та обговорення; сприяти формуванню усвідомленого ставлення до академічної доброчесності як фундаментальної цінності освітнього середовища; розвинути навички командної роботи, критичного мислення, аргументованого висловлення.

Заняття має 5 етапів.

1. Створення групової хмари асоціативних слів-іменників до поняття «академічна доброчесність» за допомогою своїх смартфонів чи інших гаджетів та інтерактивного інструменту Mentimeter [<https://www.mentimeter.com/>]. Фасилітатор пропонує кожному учаснику внести до групової хмари не менше 3-х понять-асоціацій;

зорієнтовує учасників, що асоціації можуть бути пов'язані з процесами, результатами, стосунками, ставленнями, цінностями. Не завадить нагадати учасникам вносити в програму свої асоціації, а не запитувати їх у гугла чи ChatGPT. За кілька хвилин фасилітатор виводить створену учасниками хмару слів на екран через проектор для групового обговорення.

2. *Групове обговорення.* Учасники пояснюють свої асоціації та п'ятірку найчастотніших слів (Mentimeter дозволяє їх виділити). Фасилітатор визначає за результатами роботи в Mentimeter, чи є сенс, наприклад, ранжувати поняття хмари чи застосувати картування понять (об'єднання у групи за певними критеріями). Також, якщо є можливість, можна порівняти хмари слів різних груп. З досвіду авторки, цікаві результати може дати порівняльний аналіз хмар слів, створених здобувачами і викладачами (див. рисунки 10, 11). Так, у викладачів ключовим (найчастотнішим) поняттям в означенні академічної доброчесності поряд з чесністю виявилася відповідальність (у процесі обговорення було уточнено: «відповідальність здобувачів»), а в здобувачів поряд з чесністю – справедливість (а саме «справедливе ставлення викладачів до студентів»). Також фасилітатору не варто ігнорувати такі результати, як на рисунку 11, і прокоментувати, що якби певна кількість учасників знала, як пишеться слово чесність, то саме вона б і перемогла.

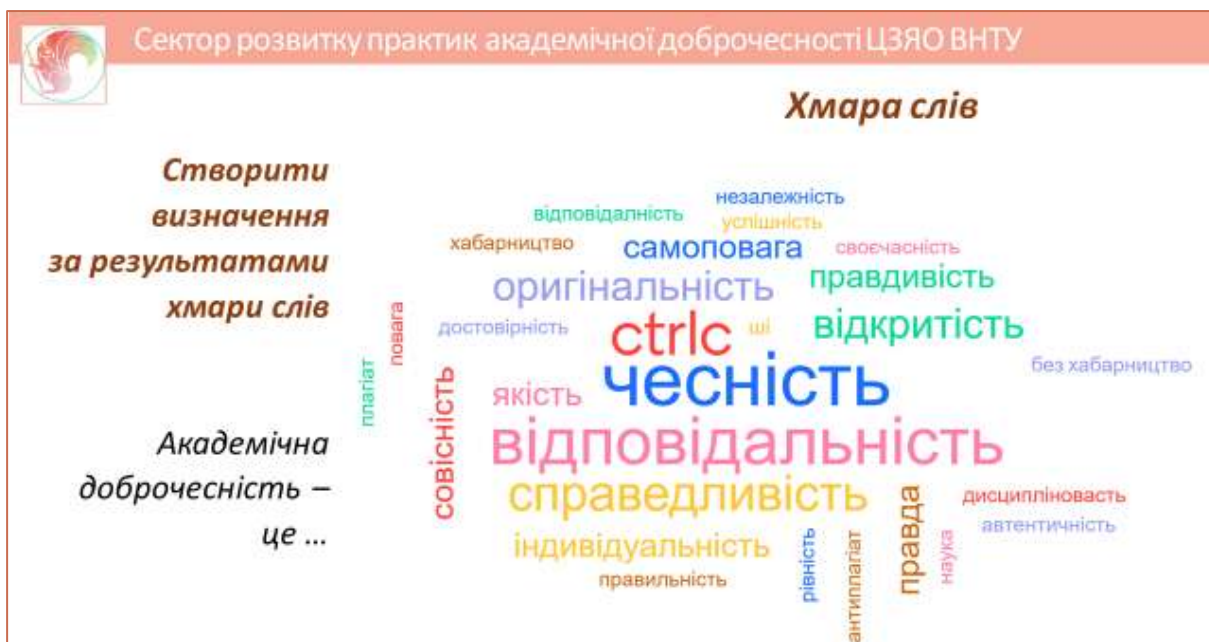

Рисунок 10 – Хмара слів «Академічна доброчесність», створена викладачами

- чи змінилося бачення щодо обговорюваної теми впродовж обговорення, якщо так, то які аргументи / приклади / висловлювання цьому посприяли, якщо ні, то чому;
- які комунікативні навички учасники розвинули впродовж обговорення і яким чином;
- чи і яким чином ця та подібні дискусії сприяють розвитку університетського середовища на засадах академічної доброчесності.

2. Мозковий штурм «Фундаментальні цінності академічної доброчесності: умови, причини, наслідки, рішення»

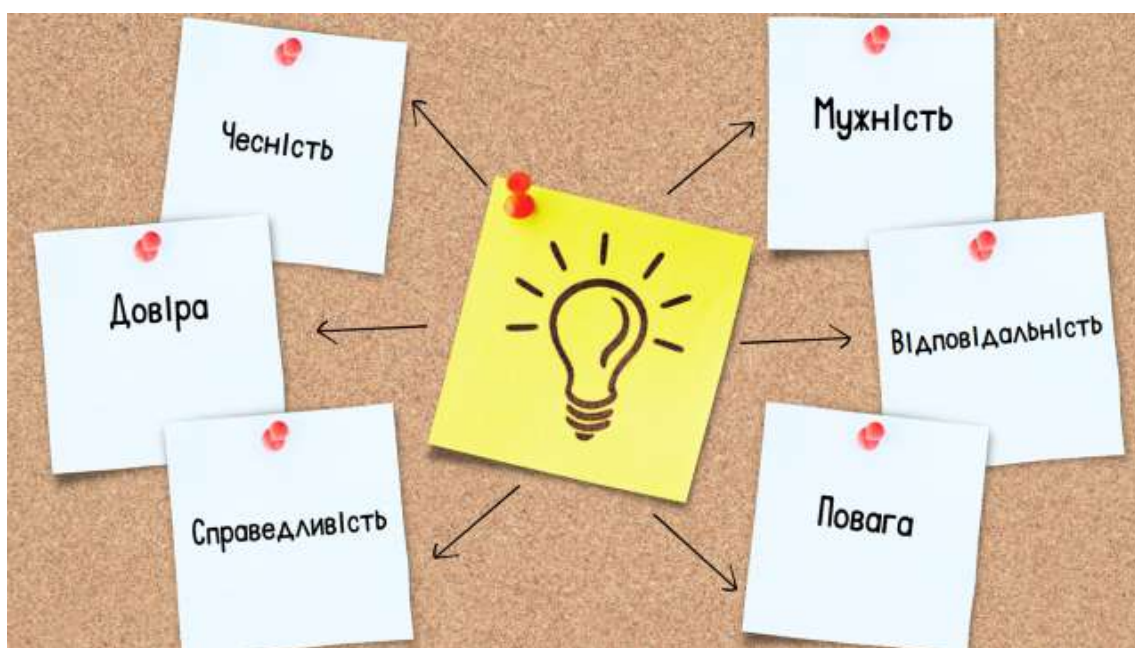

Рисунок 12 – Фундаментальні цінності академічної доброчесності

Мета заняття: дослідити цінності академічної доброчесності через взаємозв'язки між умовами, причинами та наслідками її дотримання / порушення; сформуванню усвідомлення важливості розвивати освітнє середовище на засадах чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності, мужності; сприяти розвитку критичного, креативного, прогностичного мислення.

Хід заняття

1. Інформаційно-мотиваційний вступ фасилітатора про історію формування, суть і значення фундаментальних цінностей академічної доброчесності, за джерелами Фундаментальні цінності академічної доброчесності (1999, 2014, 2018) [54] та обговорення теми за окремими запитаннями з переліку, поданого на сторінках 11–13.
2. Студенти академічної групи об'єднуються в 6 команд (за кількістю цінностей) по 3–4 учасники; методом жеребкування отримують

картку з одною з шести цінностей та завдання сформулювати самостійно (без допомоги словників, гугла чи програм генеративного штучного інтелекту) означення відповідного поняття. Фасилітатор пояснює значення практики формулювання означень понять як ефективного методу розвитку критичного мислення та пропонує виконати підготовчі завдання для з'ясування змісту, структури, функцій поняття: мапа асоціацій, денотатний граф, список запитань, як проілюстровано на рисунках 13–15.

Рисунок 13 – «Мапа асоціацій до поняття «справедливість»»

Рисунок 14 – Денотатний граф поняття «справедливість»»

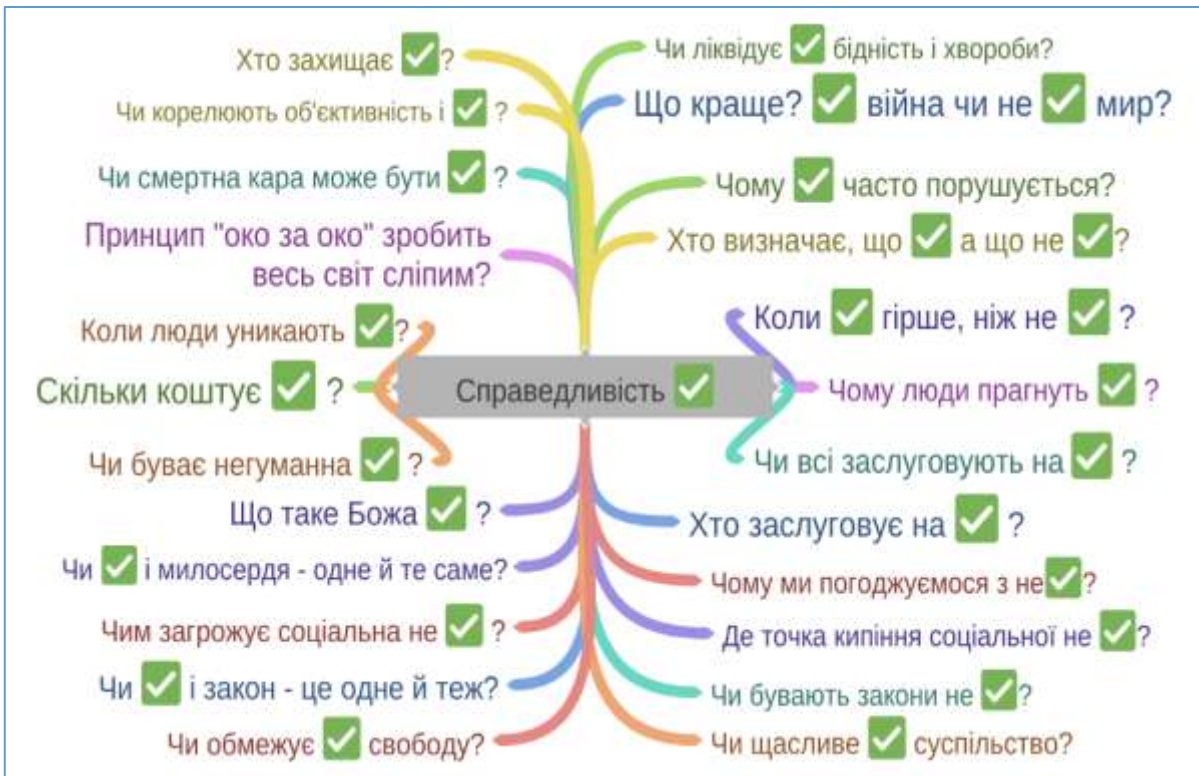

Рисунок 15 – Список запитань з поняттям «справедливість»

3. Далі команди представляють свої напрацювання та означення, порівнюють його з тлумаченням за словниками (рисунок 16), які викладач-фасилітатор демонструє на слайдах чи роздає командам на окремих аркушах, та означеннями понять як цінностей академічної доброчесності, тут вони подані у таблиці 1. Обмінюються враженнями від виконання завдання: чи легко було формулювати означення, які складності відчували.
4. На наступному етапі методом мозкового штурму команди напрацьовують якомога більше варіантів відповідей у таких завданнях:
 - 1) визначте причини поширених проявів нечесності (недовіри, несправедливості, неповаги, безвідповідальності, браку мужності) в освітньому середовищі ЗВО;
 - 2) визначте наслідки поширених проявів нечесності (недовіри, несправедливості, неповаги, безвідповідальності, браку мужності) в освітньому середовищі ЗВО;

Рисунок 16 – Лексичні означення понять (за тлумачними словниками)

- 3) визначте умови / управлінські рішення / механізми, за яких чесність (довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність) стає цінністю освітнього середовища, інтерналізованою більшістю його учасників;
- 4) опишіть ситуації-маркери в освітньому процесі, де дотримано чи не дотримано відповідної цінності.

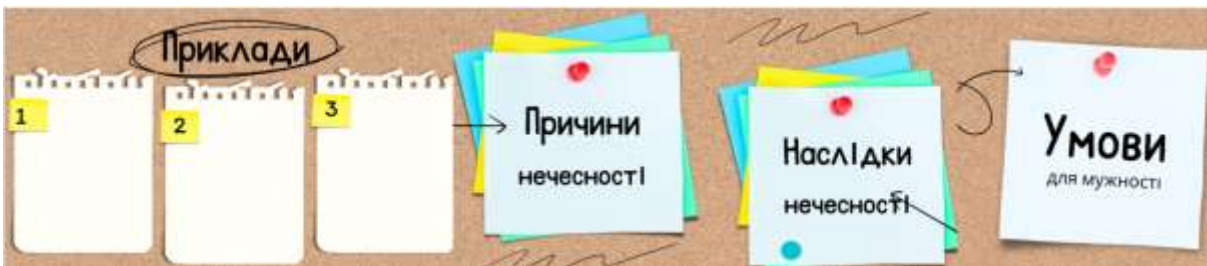

Рисунок 17 – Мапа аналізу понять

6. Підбиття підсумків.

7. Сесія зворотного зв'язку. Як навідні запитання для зворотного зв'язку в цьому та наступних завданнях можна використати ті, що подано у завданні № 1 цього розділу.

3. Дискусія

«Декларація академічної доброчесності: формальний папірець чи дієвий запобіжник проти порушень?»

Дидактичний матеріал для попереднього ознайомлення

1. Положення про академічну доброчесність ВНТУ (Додаток А).
2. Декларація академічної доброчесності першокурсника ВНТУ

- (Додаток Б).
3. Декларація академічної доброчесності здобувачів II (магістерського) ступеня вищої освіти ВНТУ (Додаток В).
 4. Декларація академічної доброчесності здобувачів III (наукового) ступеня вищої освіти ВНТУ (Додаток Г).

Учасники та ролі

Цільовою аудиторією заходу можуть бути:

- «підписанти»: здобувачі-першокурсники, магістранти і аспіранти першого року навчання (в цьому разі дискусія передуює їхньому підписанню Декларації);
- члени Студентського самоврядування та інших студентських організацій (у цьому разі мета заходу – формувати «агентів змін», які в ролі фасилітаторів зможуть провести подібні дискусії в студентських середовищах своїх факультетів);
- куратори академічних груп першокурсників, науково-педагогічні працівники – слухачі семінару підвищення педагогічної майстерності.

У ролі фасилітатора дискусії можуть виступити куратори академічних груп, викладачі курсів підвищення педагогічної кваліфікації, викладачі (в межах викладання навчальних дисциплін) представники ЦЗЯО, відповідальні за розвиток практик академічної доброчесності, представники Студентського самоврядування, які попередньо були учасниками такої дискусії і отримали методичні рекомендації.

Формати дискусії

Формат загального обговорення. За такого формату фасилітатор керує дискусією за допомогою проблемних запитань і завдань (див. Перелік орієнтовних запитань і завдань), учасники вільно висловлюють свої думки.

Дискусія може мати 5-етапну композицію: 1) мотиваційний вступ фасилітатора / окреслення проблеми; у вступі для «зав'язки» можна подати результати описаного нижче наукового дослідження; 2) організаційний етап: вироблення правил взаємодії, регламенту, розподілення ролей (за потреби) тощо; 3) власне обговорення, кероване фасилітатором; 4) підсумки; 5) сесія зворотного зв'язку.

Підсумувати дискусію може фасилітатор самостійно чи за допомогою його навідних запитань це роблять учасники. Також можна на організаційному етапі обрати з-поміж учасників 1–2 охочих взяти на себе ролі «спостерігачів» чи «аналітиків». Вони не беруть слово на 3-му етапі, а лише спостерігають, занотовують проміжні висновки щодо ходу дискусії, але є ключовими спікерами на 4-му етапі, підбиваючи підсумки: про хід дискусії / розвиток ідей, про активність учасників і змістовність їхніх

висловлювань, про спрямованість на пошук істини чи на відволікання від цього пошуку, етику комунікації.

Позиційна дискусія. Учасники вибирають одну з двох позицій («формальний папірець» і «дієвий запобіжник») і відповідно розташовуються в просторі аудиторії по різні боки та дискутують з вибраної позиції. Вибір позиції може відбуватися в такі способи:

- 1) на початку дискусії учасники вибирають її відповідно до свого бачення і переконань, а в процесі вони заявляють про її зміну, якщо їхнє бачення / переконання зазнало змін, та відповідно змінюють розташування в просторі аудиторії;
- 2) за допомогою жеребкування; у цьому випадку учасники захищають позицію до кінця обговорення, навіть якщо вони її не поділяють; на початку дискусії та під час сесії зворотного зв'язку фасилітатор приділяє особливу увагу тим учасникам, які захищали «не свою» позицію: чи було це важко робити і чому, який досвід комунікації здобули тощо;
- 3) позицій може бути більше, ніж дві, наприклад, додати третю «невизначену» позицію; учасники двох визначених позицій переважно захищають їх, а група «невизначених» не стільки захищається, скільки ставить під сумнів і спростовує почуті висловлювання / аргументи / результати досліджень; усі три позиції в процесі можна змінювати; на сесії зворотного зв'язку особливу увагу приділити учасникам, які на старті мали невизначену позицію, а в процесі її змінили: це спрямує до з'ясування суті і значення дискусії у формуванні критичного мислення і значення критичного мислення у формуванні позиції щодо будь-чого;
- 4) для активізації взаємодії учасників та створення інтриги можна впровадити деякі ролі для окремих учасників дискусії; фасилітатор запрошує охочих «приміряти» особливу роль витягнути картку з роллю та описом відповідних дій (див. *таблицю 16*).

Таблиця 16 – Картки з рольовими позиціями та їх описом

<p>«агресор» виявляє ворожість, демонстративну критичність до інших учасників, прагне до конфлікту, експресивно виражає негативні емоції</p>	<p>«конформіст» притосовується до думки більшості, не відстоює власну точку зору / не має її, уникає відповідальності за рішення</p>	<p>«практик-реаліст» спирається на факти, оцінює ситуацію з погляду її реалістичності, зосереджується на можливостях</p>
---	---	---

Продовження таблиці 16

<p>«маніпулятор» замаскований агресор, уникає відкритого протистояння, впливає на ситуацію приховано, через викривлення інформації, гру на емоціях, підрив довіри</p>	<p>«індивідуаліст» не підпорядковується загальноприйнятим нормам, має власне бачення і діє самостійно, не шукаючи підтримки в інших</p>	<p>«мрійник-ідеаліст» дивиться на ситуацію крізь призму високих ідей, вірить у можливість докорінних змін і прагне до їх втілення</p>
<p>«миротворець» шукає шляхи примирення, конструктивного залагодження конфліктів; знижує емоційне напруження, запобігає провокаціям</p>	<p>«реформатор» активно ініціює зміни, прагне змінити усталені порядки, пропонує нові підходи й рішення.</p>	<p>«скептик-песиміст» зосереджується на негативних аспектах і ставить під сумнів оптимістичні прогнози, акцентує на можливих ризиках</p>

Результати експериментального дослідження з академічної доброчесності Мазар Н. (Mazar N.) та ін. (2008)⁷

Існує багато досліджень, результати яких підтверджують зв'язок між знанням або пригадуванням моральних принципів та подальшими діями в розрізі цих принципів.

Зокрема, автори цього дослідження з'ясували зв'язок рівня шахрайства з нагадуваннями про етичні стандарти. В одному з експериментів дослідники припустили, що нагадування учасникам про їхні стандарти чесності зробить їх більш чесними порівняно з тими учасниками, яким такого нагадування не робили. Студенти, перш ніж розв'язувати тест, мали записати або назви десяти книг, які вони прочитали в школі (без морального нагадування), або Десять заповідей (моральне нагадування). «Ідея завдання на пригадування Десяти заповідей полягала в тому, що незалежно від релігії людей, чи вірили вони в Бога, чи знали вони будь-які з заповідей, знання того, що Десять заповідей стосуються моральних правил, буде достатнім для збільшення уваги до їх власних моральних стандартів і підвищення ймовірності поведінки, сумісної з цими стандартами».

Розв'язуючи далі тестове завдання, учасники мали можливість шахраювати щодо кількості правильних відповідей. У підсумку, ті, хто

⁷ Mazar, N., Amir, O., Ariely, D. (2008). The Dishonesty of Honest People: A Theory of Self-Concept Maintenance. *Journal of Marketing Research*, December. 45(6). URL: https://www.researchgate.net/publication/228263998_The_Dishonesty_of_Honest_People_A_Theory_of_Self-Concept_Maintenance Цитати подано в перекладі авторки.

пригадав Десять заповідей, показали результат, як і контрольна група, що не мала можливості шахраювати. Цікаво, що окрема група студентів, яка мала передбачити результати експериментальної групи, «правильно передбачила, що учасники обманюватимуть, коли матимуть таку можливість, але вони передбачили, що рівень обману буде вищим, ніж насправді був, і вони піддали сумніву, що нагадування учасникам про Десять заповідей суттєво зменшить обман».

Це наводить на думку, що люди «недооцінюють вплив самоусвідомлення на регулювання чесності».

Подібними до результатів згаданого вище експерименту виявилися результати наступного, де збільшення уваги до стандартів чесності відбулося через нагадування саме про зобов'язання. Частина учасників експериментальної групи мали поставити свій підпис під кодексом честі у верхній частині тестового аркуша («Я розумію, що це коротке опитування підпадає під систему честі MIT [Yale]»).

Услід за багатьма іншими дослідниками (Dickerson et al. (1992); McCabe and Trevino (1993, 1997), McCabe, Trevino, and Butterfield (2002)), автори підтвердили ефективність процедур підпису декларацій про відданість чесності перед виконанням завдання.

Більше того, в експериментах був задіяний ще й фінансовий чинник (гроші за правильні відповіді). Учасники експерименту, які підписали кодекс честі, «показали значно нижчий рівень нечесності порівняно з тими, хто цього не робив, незалежно від розміру фінансової винагороди» (у другому експерименті винагороду було збільшено вчетверо). А от учасники, які не підписували кодекс честі, показали підвищення рівня нечесності зі зростанням суми винагороди. «Це свідчить про те, що більші фінансові стимули можуть підвищувати схильність до нечесної поведінки, якщо немає додаткових нагадувань про моральні стандарти... Це підкреслює важливість внутрішніх моральних стандартів та зобов'язань у регулюванні поведінки».

В іншому експерименті учасники наперед прогнозувати, яку кількість правильних відповідей вони дадуть. Ті, хто знали, що матимуть можливість шахраювати (експериментальна група), «обігнали» у своїх прогнозах, тих, хто знав, що не матиме такої можливості (контрольна група).

Також здобувачам потрібно було визначити свій рівень чесності (в опитуванні). Отож учасники експериментальної групи усвідомлювали свій обман, при цьому, як показали результати, «незначний» обман під час тестування не вплинув на їхню «Я»-концепцію як чесною людини. За теорією авторів щодо підтримки «Я»-концепції, обмежений масштаб нечесності (усвідомленої) не спричиняє перегляд «Я»-концепції крізь призму чесності. А от група студентів, яка мала передбачити, чи вплине

обман на самоусвідомлення учасників, відповіла на запитання позитивно. Це підтверджує ідею, що індивідууми не точно передбачають механізм підтримки «Я»-концепції.

Перелік орієнтовних запитань і завдань для дискусії

1. Підписання декларації виконує, головним чином, функцію символічної «формалізації» відносин із ЗВО і пов'язаного з нею морального зобов'язання. Опишіть і поясніть ваші почуття, викликані тим, що вам доведеться підписати таку декларацію (байдужість, роздратування, занепокоєння, страх, сором, пригнічення, спокій, піднесення, відповідальність, гордість, ентузіазм). Як ви гадаєте, переважно які почуття ця ситуація викликає у ваших однокурсників? Чи тут не можна провести узагальнень?
2. Що підказують вам ваші почуття: декларація академічної доброчесності, яку ви маєте підписати (чи підписали) – це формальність, яка не має жодного сенсу чи ваш запобіжник проти порушень?
3. Чи помічали ви зміни у своїй поведінці, у взаємодії здобувачів у процесі навчання після підписання декларації?
4. Якщо декларування зобов'язань – лише формальність, то для чого практично повсюдно впроваджено таку процедуру?
5. Це справді легко дати слово і порушувати його? Чи згадували ви про підписану декларацію, коли / якщо порушували академічну доброчесність? Чи ви вважаєте, що це не те саме, що дати слово другу і не дотриматися його? Якщо так, то в чому різниця, на ваш погляд?
6. Підписання декларації – це моральне зобов'язання. Чи не краще було б надати декларації статус юридичного документа? Це б вирішило проблеми з дотриманням академічної доброчесності? Чому декларації не надають такого статусу, чому вона залишається в етичній площині?
7. Опишіть «умовний» університет, в якому декларація про дотримання академічної доброчесності є однозначно дієвим запобіжником від порушень, реальним інструментом захисту етичних норм. Чи є важливим чинником суспільство, в якому цей університет функціонує?
8. Першокурсники підписують декларацію про дотримання академічної доброчесності, і фактично більше про неї не згадують ні вони самі, ні адміністрація закладу. Яким чином можна використати підписані декларації в освітньому процесі як інструмент впливу на поведінку і ставлення здобувачів?
9. Чи бачите ви зв'язок між ставленням учасників освітнього процесу до декларації (як до папірця чи як до запобіжника) і ситуацією, коли порушення академічної доброчесності супроводжуються або не супроводжуються відповідними наслідками / санкціями?

10. Які чинники можуть зробити декларацію більш дієвим інструментом забезпечення академічної доброчесності у ЗВО? Опишіть практичні заходи, які посилять значення підписаної декларації.

4. Командна робота. Аналіз резонансних кейсів порушень академічної доброчесності

Здобувачі шляхом жеребкування об'єднуються в команди по 4–6 учасників. Представники команд «витягують» підготовлені фасилітатором картки з кейсами (*таблиця 17*). Команди знайомляться з вибраними кейсами, ідентифікують вид порушення академічної доброчесності та аналізують ситуацію за пропонованими допоміжним матеріалом.

Орієнтовний перелік запитань і завдань для аналізу кейсів

1. Який з *видів порушень* академічної доброчесності ілюструє кейс?
2. Проаналізуйте *причини* цього випадку (на особистісному, інституційному, суспільному рівнях). Чи можна було б запобігти виникненню такої ситуації? Які заходи могли б спрацювати як запобіжники?
3. Проаналізуйте *відповідальність* порушників та санкції, які вони отримали. Чи визначена відповідальність за таке порушення у нормативних / законодавчих документах? Як ви визначаєте це порушення: як умисне, усвідомлене чи неусвідомлене, зумовлене необізнаністю? Це впливає на відповідальність? Чи погоджуєтесь ви з оцінкою відповідальності?
4. Проаналізуйте всі *наслідки* цього випадку порушення (для порушників; для інституції, яку вони представляють; для країни, у якій трапився випадок). Як цей випадок вплинув на *репутацію* організації та країни? Чи можливо і як відновити репутацію?
5. Чи має значення *публічне обговорення* кейсу? Чи сприяє розвитку доброчесності суспільства висвітлення в ЗМІ цього і подібних фактів? Чи може бути тема академічної доброчесності інструментом політичного тиску? Чи є серед пропонованих кейсів такі, що викликають подібні підозри?
6. Чи має значення, у якій країні стався цей випадок? Чи є тут вплив суспільно-політичних, національних чи культурних особливостей? Якби він стався в іншій країні, чи такими самими були б наслідки розголосу?
7. Опишіть *ваше ставлення* до ситуації; поясніть різницю / збіг у ставленні до ситуації усіх членів команди.

Таблиця 17 – Кейси порушень академічної доброчесності для командної роботи

Кейс 3	Види порушень академічної доброчесності
<p>Декілька десятків людей були обвинувачені в махінаціях при вступі до престижних університетів у Сполучених Штатах Америки (Йель, Стенфорд, Джорджтаун та ін.). Обвинувачення отримали 11 співробітників університетів, котрі були залучені у схеми з метою гарантування вступу для 45 студентів. Головний обвинувачений – Уільям Сінгер, керівник компанії The Key, котра спеціалізується на консультуванні щодо вступу. Сінгер визнав провину та повідомив, що все, у чому його звинуватили, – правда. За період з 2011 по 2018 рік він отримав до \$25 мільйонів за свої послуги; окремі батьки платили його компанії від \$200 тис. до \$6,5 мільйонів. Сінгер використовував декілька стратегій для забезпечення вступу дітей своїх клієнтів. Один зі способів – гроші наглядчам на іспитах, які закривали очі на те, що іспит складала підставні особи.</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправоміра вигода.
<p><i>Совсун І. Корупція при вступі... в Йелі та Стенфорді. Уроки для України. Українська правда, 19 березня 2019. URL: https://life.pravda.com.ua/society/2019/03/19/236088/</i></p>	
Кейс 2	Види порушень академічної доброчесності
<p>Говард Дейвіс пішов з посади директора Лондонської школи економіки після того, як з'ясувалося, що цей заклад отримував сотні тисяч доларів від сина Муаммара Каддафі – Саїфа. У 2008 році той отримав докторський ступінь у Лондонській школі економіки, після чого профінансував дослідницьку програму з питань побудови громадянського суспільства в Північній Африці. Йдеться також про укладення компанією, пов'язаною зі Школою, контракту на суму у понад два мільйони доларів із лівійським благодійним фондом Каддафі та про численні гонорари в десятки тисяч доларів працівникам Лондонської школи.</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправоміра вигода.
<p><i>Зілгалов В. Керівник Лондонської школи економіки пішов у відставку через зв'язки з Каддафі. Радіо Свобода. 04 березня 2011. Режим доступу: https://www.radiosvoboda.org/a/2328371.html</i></p>	

Продовження таблиці 17

Кейс 1	Види порушень академічної доброчесності
<p>Компанія EduBirdie з офісами в Україні поширювала через Youtube рекламу написання за гроші рефератів, курсових тощо студентам по всьому світу. EduBirdie платила чималі гроші зіркам Youtube. Компанія розмістила понад 1400 рекламних роликів на 250 YouTube-каналах. Материнська компанія EduBirdie – Boosta – зареєстрована на Кіпрі, базується в Києві та Львові. Керують Boosta Д.Бондар (СЕО) і Я. Баклан (СОО).</p> <p>Boosta активно наймає розробників в Україні (понад 200 фахівців). Обороти компанії кілька років тому становив \$1 млн. «Якщо ти не можеш написати реферат, то може EduBirdie. Вибери професіонала, повідом, коли дедлайн і заплати тільки тоді, коли результат тебе задовольнить. І не хвилюйся: жодного плагіату». Після розслідування ВВС всю рекламу було видалено.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання незарядженої допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
<p>Готові реферати: YouTube видаляє відео із рекламою шахрайства. BBC News Україна. 06.05.2018. Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-44021353</p>	
Кейс 5	Види порушень академічної доброчесності
<p>Флорін Роман, який з жовтня 2021 року обіймав посаду міністра з інновацій та цифровізації Румунії вже у грудні того ж року пішов з посади. Він подав у відставку після проведеного журналістами розслідування, які виявили суттєві порушення в його резюме та науковій роботі. Румунська газета Libertatea опублікувала статтю, в якій ставляться під сумнів його заявлені документи про освіту:</p> <p>звинувачили Ф. Романа у порушеннях в його магістерській дисертації та заявили, що не змогли знайти наукову статтю 2006 року, яку політик вказав у своєму резюме.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання незарядженої допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода;
<p>У Румунії міністр подав у відставку через звинувачення у плагіаті і підробці документів про освіту. Європейська правда, 16 грудня 2021, url: https://www.eurointegration.com.ua/news/2021/12/16/7131632/</p>	

Продовження таблиці 17

Кейс	Види порушень академічної доброчесності
<p>У 2013 році 125 студентів Гарвардського університету понесли покарання за порушення академічної доброчесності на іспиті. З них 60 студентів були відраховані з університету, решта зазнали інших покарань. Розслідування інциденту тривало кілька місяців. З'ясувалося, що студенти допомагали один одному на останньому іспиті: «могли неналежним чином готувати відповіді спільно або використовувати заготовки своїх товаришів». Йдеться про іспит з курсу «Основ роботи Конгресу», який вважається одним із найлегших в університеті, і більшість здобувачів, як правило, отримують за нього високі оцінки. Декан факультету мистецтв і наук Гарварду Майкл Сміт підкреслив, що тепер керівництво Гарварду працює над розробкою заходів щодо підвищення рівня академічної чесності та студентської етики в університеті, щоб уникнути подібних скандалів у майбутньому.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
 <p>Внаслідок серйозного розслідування з Гарварду відраховали 60 студентів за «шпори». Сайт ТСН, 2 лютого 2013 р. URL: https://tsn.ua/tsikavinki/v-rezultati-seryoznogo-rozsliduvannya-z-garvardu-vidrahuvali-60-studentiv-za-shpori-280341.html</p>	
Кейс 5	Види порушень академічної доброчесності
<p>За підсумками проведення основної сесії національного мультипредметного тесту 2023 року за фотографування завдань в аудиторії і виставляння їх в інтернеті було скасовано результати 90 вступників.</p> <p>Того року в Українському центрі оцінювання якості освіти визнали проведення національного мультипредметного тесту безпрецедентним щодо кількості проявів недоброчесності серед вступників до ЗВО. Намагання учасників робити світлини зі змістом завдань та публікувати їх у мережі, направляти завдання своїм друзям або репетиторам стало одним з найбільших викликів щодо забезпечення академічної доброчесності.</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
<p>За списування на НМТ покарано 90 вступників. Онлайн-видання Освіта.ua, 5 липня, 2023. URL: https://osvita.ua/test/89506/</p>	

Продовження таблиці 17

Кейс	Види порушень академічної доброчесності
<p>У 2024 році ректорка Гарвардського університету Клодін Гей подала у відставку. Це виявився найкоротший термін перебування на цій посаді в історії університету. Причиною стало звинувачення в академічній недоброчесності. «Моя відставка в інтересах Гарварду, щоб наша спільнота могла пережити цей момент надзвичайних викликів, зосередившись на інституції, а не на якійсь окремій особі», – написала вона в листі до гарвардської спільноти. За місяць до відставки вона разом з ректорами інших провідних університетів США свідчила в Конгресі з питання про антисемітизм у кампусах після початку війни між Ізраїлем і ХАМАС. Консервативні активісти почали звинувачувати її у порушеннях академічної доброчесності, знайдених у її наукових роботах. Експерти заявили CNN, що наукова стаття К. Гей 2001 року містить кілька речень з книги іншого науковця, які дослідниця не взяла у лапки, не процитувала роботу у двох уривках і навела їх у висновках. Одним із прикладів порушень також названо скопійовані слова подяки за дисертацію, які нібито вона взяла в іншого автора.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
<p><i>Горлач П. Перша темношкіра ректорка Гарвардського університету йде у відставку: у чому її звинувачують. Суспільне Культура. 3 січня 2024</i> URL: <u>https://suspilne.media/culture/653106-persa-temnoskira-rektorka-garvardskogo-universitetu-jde-u-vidstavku-cerez-zvinuvacenna-u-plagiati/</u></p>	
Кейс 5	Види порушень академічної доброчесності
<p>У 2011 році стався масштабний патентний конфлікт між глобальними конкурентами, лідерами на ринку смартфонів. Компанія Apple подала до суду на компанію Samsung, звинувачуючи її в копіюванні дизайну та технологій, використаних для створення iPhone та iPad. У серпні 2012 року Каліфорнійський суд присяжних виніс рішення, за яким Samsung мав сплатити компенсацію збитків у розмірі 1,05 мільярда доларів за порушення шести патентів під час створення своїх смартфонів. «Сьогоднішній вердикт повинен розглядатися не як перемога Apple, а як програв американських споживачів. Він обернеться обмеженням вибору, інновацій і потенційним зростанням цін», – говорять у Samsung.</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
<p><i>Samsung зобов'язали виплатити Apple більш ніж мільярд доларів. Онлайн-видання LB.ua, 27 серпня 2012. URL: https://lb.ua/world/2012/08/27/167441_samsung_obyazali_viplatit_apple.html</i></p>	

Продовження таблиці 17

Кейс 4	Види порушень академічної доброчесності
<p>Головну редакторку українського журналу Vogue Ольгу Сушко (2018) двічі викрили на недоброчесності. Вперше це сталося, коли вона видала за «свою» статтю незначно перероблений текст з російського журналу «Harper's Bazaar» від 2006. Після викриття головна редакторка вибачилася перед читачами за цей випадок, вона пояснила це своєю великою завантаженістю, через що доручила вести редакторську колонку позаштатному автору. Саме таким чином на сторінки глянцю потрапив цей матеріал. Але потім вдруге в її матеріалі знайшли фрагмент з блогу, опублікованого в 2014 році. Як наслідок, Ольгу Сушко відсторонили від посади, і невдовзі вона зі скандалом змушена була звільнитися з роботи.</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) отримання неправомірної вигоди.
<p><i>Пиріг В. Головну редакторку українського Vogue двічі за тиждень спіймали на плагіаті. Онлайн-видання Zaxid.net, 31 жовтня 2018. URL: https://zaxid.net/golovnu_redaktorku_vogue_dvichi_spiymali_na_plagiati_foto_n1468854</i></p>	
Кейс	Види порушень академічної доброчесності
<p>Міністерка досліджень і вищої освіти Норвегії Сандра Борх у 2024 році подала у відставку, визнавши порушення академічної доброчесності у своїй магістерській роботі. У 2014 році вона здобула ступінь магістра права в одному з норвезьких університетів. На той час вона очолювала молодіжне крило Центристської партії і брала активну участь у політиці. Плагіат у її роботі знайшов студент бакалаврату і опублікував це в соціальній мережі, тему підхопили норвезькі ЗМІ. Цікаво, що за тиждень до скандалу С. Борх коментувала аналогічну справу студента одного з норвезьких ЗВО, який використав текст попередньої роботи без посилання на неї. За це його відрахували, але згодом через суд він поновився в університеті. Міністерка заявила, що міністерство подаватиме апеляцію на це рішення, бо «важливо, щоб правила боротьби з шахрайством та їхні дотримання були зрозумілими».</p> 	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
<p>Волошин М. У Норвегії міністерка звільнилася, бо студент виявив... Канал 24: Освіта, 22 січня 2024. URL: https://24tv.ua/education/plagiat-roboti-norvegivi-ministerka-zvilnilasya-cherez-spisuvannya_n2477952</p>	

Продовження таблиці 17

Кейс	Види порушень академічної доброчесності
<p>На тлі позитивних відгуків про новообраного міністра освіти і науки України Оксена Лісового (воїн, науковець, директор Малої академії наук) одразу зазвучала новина про його порушення академічної доброчесності у кандидатській дисертації. Зокрема, інформація про те, що робота О. Лісового не є унікальною, з'явилася на ресурсі «Помилки та фальсифікації у наукових дослідженнях». В освітньому комітеті Верховної Ради підтвердили, що в дисертації О. Лісового є помилка. Однак вона не така масштабна, щоб не призначати автора роботи на посаду міністра. О. Лісовий подав свою дисертацію на перевірку до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Міністр заявив, що кидає виклик старій системі і формуватиме в Україні нову культуру академічної доброчесності. Змінити «старі схеми» міністр вирішив відмовою від наукового ступеня. Уряд затвердив механізм добровільної відмови від наукового ступеня, міністр написав заяву про відмову і нині він офіційно не є кандидатом наук. «Триматися за формальні для себе статуси не збираюся. Набагато важливіші реальні справи та дії», – акцентував очільник МОН. Міністр заявив про новий етап у становленні культури академічної доброчесності – Закон України «Про академічну доброчесність».</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) академічний плагіат; 2) обман; 3) фабрикація; 4) фальсифікація; 5) присвоєння авторства; 6) створення академічного тексту на замовлення; 7) списування; 8) отримання / надання недозволеної допомоги; 9) виконання завдання іншою особою; 10) необ'єктивне оцінювання; 11) протиправний вплив; 12) неправомірна вигода.
<p><i>Волошин М. Міністр освіти Лісовий відмовився від наукового ступеня і анонсував новий закон. Канал 24: Освіта, 30 травня 2023. URL: https://24tv.ua/education/ministr-osviti-lisoviy-vidmovivsyia-vid-naukovogo-stupenya_n2323909 Також тут: https://24tv.ua/education/oksen-lisoviy-stane-vidmova-ministra-vid-naukovogo-stupenya-revoljutsijnim_n2324488 https://24tv.ua/novogo-ministra-osviti-lisovogo-zvinuvachuyut-plagiati-yogo-reaktsiya_n2278959</i></p>	

5. Груповий аналіз кейсу навчальної практики «Я викручувалася, як могла»

Захід передбачає 4-етапну композицію:

1. *Мотиваційний вступ* фасилітатора. *Мікродискусія* «Чи є випадки, коли можна собі дозволити академічну недоброчесність?»
2. *Організаційний етап*. Фасилітатор об'єднує студентів в команди по 4-6 учасників за бажанням чи жеребкуванням. Команди отримують роздруковані матеріали з QR-посиланнями на джерела та запитання, що допоможуть проаналізувати ситуацію.
3. *Командна робота з кейсом*. Упродовж 30 хв команди знайомляться з кейсом, готують відповіді на запитання, оформлюють їх на аркушах паперу для фліпчарта.
4. *Презентації напрацювань*. На цьому етапі відбувається обговорення результатів командної роботи. Команди подають свої відповіді послідовно на кожне запитання: розбір першого запитання починає одна команда, друге запитання розпочинає розглядати наступна команда, і далі «по колу». Фасилітатор стимулює команди ставити запитання одна одній. Після кожного кола фасилітатор підбиває підсумки: визначає збіги і розбіжності в позиціях та пропозиціях команд, уточнює аргументацію команд.
5. *Підбиття підсумків*. На цьому етапі для унаочнення фасилітатор пропонує метод картування. Команди озвучують заздалегідь визначені й стисло записані на стікерах причини кейса, його наслідки та запобіжні механізми. За можливості можна використати фасилітаційну дошку / тканину для роботи з модераційними картами.
6. *Сесія зворотного зв'язку*.

Кейс

Студентка другого курсу факультету журналістики одного з львівських ЗВО прийшла на практику у львівське онлайн-видання *Zaxid.net*. Вона запропонувала редакції власні теми для матеріалів, але вони не підійшли виданню.

В редакції їй запропонували таке завдання: зробити новину про туризм у Львові в 2021 році. Наставниця практикантки, журналістка *Zaxid.net* Катерина Родак так описує ситуацію: «Я написала покрокову інструкцію: кому подзвонити, які запитання ставити. Дала контакти. Наступного дня практикантка скинула мені матеріал. У ньому не було нічого підозрілого: багато цифр, фактів, важлива інформація – все на основі розмови з працівницею міської ради. Ми кілька разів переписували новину і зрештою опублікували».

За кілька годин до редакції зателефонували з міської ради. Виявилося, що цифри й факти в новині неправдиві, а людина, на яку посилалася авторка, не давала їй коментарів.

Катерина Родак: «Я запитала в практикантки, що сталося. Вона відповіла: «Я чесно хотіла взяти коментар, але не додзвонилась. Тому викручувалась як могла». Виявилося, що вона погуглила схожі за темою новини, взяла одну з них за шаблон, подумала інформацію та вклала її в цитати посадовиці, яка, на її думку, теоретично щось таке справді могла сказати.

Редакція перепросила міську раду за непорозуміння, видалила матеріал, який на цей час був на сайті близько години, та припинила співпрацю з практиканткою.

За словами заступника головного редактора Zaxid.net Ярослава Іваночка, видання й раніше не брало, а відтепер точно не братиме студентів на практику. «Кілька років тому ми ще брали практикантів, вважаючи своїм обов'язком навчати майбутніх журналістів і, можливо, готувати для себе кадри. Але з кожним роком рівень практикантів падав. Я не маю завищених очікувань, що студенти першого чи другого курсу будуть ідеально виконувати завдання, фонтанувати ідеями й просто з практики потраплять на роботу. Я вимагаю мінімального: розуміння засад нашої роботи, здобування інформації, логічного викладу цієї інформації, грамотності», – розповів Іваночка.

Оскільки студентам бракувало цих якостей, редакція відмовилася брати їх на стажування й після інциденту з вигаданою новиною повернеться до цієї політики.

На думку Ярослава Іваночка, більшість практикантів ставляться до стажування як до формальності – «треба зробити, бо на факультеті вимагають». Тож витратити час працівників редакції на керування практикою студентів немає сенсу. «Для навчання журналістів є факультети, є багато приватних курсів – це їхня робота. Я не знаю, чи сьогодні на факультетах журналістики пояснюють базові речі про роботу журналістів. Якщо ні, то в історії з практиканткою, яка вигадала новину, винні також викладачі», – сказав він.

ДЖЕРЕЛА:

1. Практикантка львівського видання вигадала новину. Більше редакція не братиме студентів на практику. Детектор медіа, 13 січня, 2022. URL: <https://detector.media/medialife/article/195533/2022-01-13-praktykantka-lvivskogo-vydannya-vygadala-novynu-bilshe-redaktsiya-ne-bratyme-studentiv-na-praktyku/>
2. Практикантка ZAXID.NET вигадала новину. Більше редакція не братиме на практику студентів. Інститут масової інформації: IMI.ORG.UA, 13.01.2022. Режим доступу: <https://imi.org.ua/news/praktykantka-zaxid-net-vygadala-novynu-bilshe-redaktsiya-ne-bratyme-na-praktyku-studentiv-i43300>

Запитання до кейса

Запитання 1. Чи справедливим було покарання студентки-практикантки позбавити її можливості продовжити практику?

<i>Консолідована позиція вашої команди:</i>	✓
так	
ні	

<i>На чий бік пристає ваша команда?</i>	✓
на бік студентки, яка «викручувалася як могла»;	
на бік видання, яке «вигнало» її з практики?	

Обґрунтуйте вашу позицію:

Запитання 2. Як насамперед ця ситуація «підсвічує» головну героїню

<i>Консолідована позиція вашої команди:</i>	✓
як здобувачку вищої освіти	
як майбутню професійну журналістку	
як особистість	

Запитання 3. Уявіть себе в ролі керівника видання, який має написати службову записку щодо відмови в продовженні практики цієї студентки. Сформулюйте ваше бачення причин такої відмови:

«Відмовити студентці NN у продовженні практики в нашому виданні, оскільки

1) _____

2) _____

3) _____

»

Запитання 4. Як, на вашу думку, має діяти в цій ситуації ЗВО, де навчається героїня історії?

<i>Консолідована позиція вашої команди:</i>	✓
спробувати якось домовитися про продовження практики в цьому виданні	
домовитися про проходження практики в іншому виданні	
відрахувати здобувачку із ЗВО	
інша відповідь _____	

Обґрунтуйте відповідь _____

Запитання 5. Заступник головного редактора видання в ситуації, що склалася, звинувачує також викладачів ЗВО. Якою мірою і у чому саме винен університет _____

Запитання 6. Уявіть себе на вашій навчальній практиці в межах вибраного фаху. Змодельуйте ситуацію, де можливі подібні порушення доброчесності. Опишіть можливі наслідки цього порушення _____

Запитання 8. Узагальніть вашу роботу над кейсом у вигляді таблиці можливих причин і наслідків порушення академічної доброчесності у ЗВО та дій (механізмів), які унеможливають чи мінімізують їх. Застосуйте метод мозкового штурму і сформулюйте для кожної комірки якомога

більше відповідей. Далі виберіть по три найбільш вагомих /дієвих причини, наслідки, механізми і запишіть їх на стікерах чи картках для подальшого картування.

Причини	Наслідки	Запобіжні механізми

6. «Шість капелюхів мислення»: значення дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі ЗВО

Результати досвіду авторки у застосуванні цього методу показують зацікавленість здобувачів у її виконанні. За коректної фасилітації, цей метод аналізу академічної доброчесності забезпечить глибоке і цілісне розуміння суті та значення академічної доброчесності як персональної практики й ціннісної основи для розвитку університетської спільноти.

Інформація, яку фасилітатор може обговорити з учасниками тренінгового заняття. Британський психолог та письменник Едвард де Боно, один з найвідоміших фахівців з розвитку практичних навичок мислення, ввів поняття «латеральне мислення» (від лат. *lateralis* – «бічний»; у значенні зміщеного, паралельного мислення). Його мета – руйнувати чи переформатовувати шаблони мислення, пропонувати альтернативні бачення, підходи, кути зору. Один з ефективних методів латерального мислення, розроблений психологом – «Шість капелюхів мислення» («Six Thinking Hats»). Білий, червоний, чорний, жовтий, зелений і синій капелюхи – вдалі образи-метафори шести когнітивних режимів, які спрямують до системного розгляду проблеми: виявити різні компоненти проблеми, не «застрягати» на якомусь одному з аспектів, напрацювати варіанти рішення. Цей дієвий метод організації мислення можна розглядати як різновид мозкового штурму, як рольову гру з одним чи кількома гравцями. Застосування «шести капелюхів мислення» розвиває гнучкість, відкритість, системність мислення, креативність, здатність керувати власними емоціями, приймати виважені рішення.

Метафора «капелюха» вдала, його легко уявно надягнути й скинути, легко «увійти в образ» та спонукати себе мислити відповідно. Процес мислення перетворюється на гру. Однакові, але різнокольорові капелюхи вказують на рівнозначність, рівноцінність фактів, емоцій, критики, нових ідей. На практиці можна використати створені власноруч різнокольорові паперові капелюхи та занотовувати результати напрацювань на аркушах паперу відповідних кольорів.

Отож, кожен капелюх має свій колір і відповідне призначення.

Білий капелюх нейтральний і об'єктивний, фокусує увагу на інформації (фактах і цифрах), з'ясовує, якої інформації бракує.

Червоний капелюх ідентифікує емоції, почуття, які викликає досліджувана тема, «вмикає» інтуїцію.

Чорний капелюх – як серйозний, прискіпливий критик, змушує нас бачити ризики, шукати слабкі місця.

Жовтий капелюх – як сонце, позитивний, відкритий, створює оптимістичну перспективу.

Зелений капелюх – як рослина в період бурхливого росту, він генерує ідеї, бачить альтернативи, можливості.

Синій капелюх – організовує процес мислення, робить висновки, приймає рішення.

Щоб зрозуміти, як «діє капелюх», учасники заходу спільно формулюють запитання відповідного спрямування. Фасилітатор починає, наводячи приклади запитань, учасники додають свої варіанти. Це окремий, ефективний для розвитку критичного мислення вид роботи.

Потренуймося ставити запитання «під капелюхом»! Продовжте списки запитань

Надягаючи *білий капелюх*, ми запитуємо чи кажемо:

- Що таке академічна доброчесність? Чи я маю таке ж уявлення про неї, як інші члени групи?
- Яка інформація щодо академічної доброчесності в нас є? Чи достатньо її для формування позиції, ставлення, прийняття рішення?
- Що означає бути доброчесним? Які є практики академічної доброчесності?
- Що означає бути недоброчесним? Які є практики недоброчесності?
- Якої інформації бракує?
- Де, на яких інформаційних платформах можна одержати інформацію, якої бракує?
- Якою є статистика щодо дотримання академічної доброчесності у ВНТУ, в інших ЗВО?

- В українських ЗВО рівень академічної недоброчесності вищий чи нижчий, ніж у зарубіжних університетах, провідних університетах світу?
- В яких українських університетах рівень дотримання академічної доброчесності найвищий? Як вони цього досягли?
- Чи всі здобувачі вищої освіти підписують декларацію про дотримання академічної доброчесності?
- Які ще запитання потрібно сформулювати для подальшого аналізу?
- ...

Надягаючи *червоний капелюх*, ми запитуємо:

- Що я відчуваю, коли вчиняю (не)доброчесно (назвати декілька емоцій / почуттів)? Чому я це відчуваю?
- Що я відчуваю, коли помічаю (не)доброчесну поведінку інших здобувачів (назвати декілька емоцій / почуттів)? Чому я це відчуваю?
- Що я відчуваю, коли звертаю увагу на (не)доброчесну поведінку викладачів (назвати декілька емоцій / почуттів)? Чому я це відчуваю?
- Що я відчуваю, коли помічаю (не)доброчесну поведінку інших життєвих ситуаціях (назвати декілька емоцій / почуттів)? Чому я це відчуваю?
- Наскільки сильні мої емоції в кожній з цих ситуацій?
- Що саме викликає ту чи іншу емоцію / почуття?
- Які емоції / почуття викликають мої доброчесні чи недоброчесні вчинки в інших людях?
- Я відчуваю ... (злість, задоволення, смуток, збентеженість, радість, роздратування, ентузіазм, злостивість ...), коли роблю / спостерігаю такі доброчесні / недоброчесні вчинки, як
- Якщо я опинюся освітньому середовищі з нульовою толерантністю до проявів недоброчесності, як я там почуватимуся? Чому саме так?
- ...

Надягаючи *чорний капелюх*, ми запитуємо чи кажемо:

- Чи справді академічна доброчесність така важлива, як про неї говорять?
- Чому обов'язково її треба дотримуватися?
- Я плачу за своє навчання, тому це моя справа дотримуватися чи не дотримуватися академічної доброчесності.
- Можна й не дотримуватися академічної доброчесності, адже...
- Навіщо університету перейматися за мою доброчесність? Це лише моя особиста справа!
- В чому небезпека не помічати академічну недоброчесність?
- Не треба й намагатися, всі люди брешуть, досягнути нульової толерантності до недоброчесності не вийде ніколи.

- Чому я маю бути доброчесним, коли бачу недоброчесність навколо себе?
- Недоброчесність не подолати, тому не треба навіть намагатися.
- Бути повсякчас доброчесним – не реально, тому достатньо проявляти таку поведінку в окремих важливих для людини випадках чи сферах.
- Більшість студентів не збирається працювати за спеціальністю, яку здобуває в університеті, то для чого дотримуватися доброчесності?
- Студенти Гарварду замовляють виконання навчальних завдань, то що вже про нас казати, не варто й намагатися змінити ситуацію.
- ...

Надягаючи *жовтий капелюх*, ми запитуємо чи кажемо:

- Що хорошого дасть мені / усім дотримання академічної доброчесності?
- Чому це важливо?
- Уявімо, що дотримуватися академічної доброчесності вигідно. Чому це є вигідним?
- Доброчесність – це цінність. Що в цьому є цінного для мене? Що тут цінного для інших, для суспільства, країни, світу? Яка в цьому загальна цінність?
- Уявімо, що це перспективно. Які тут є перспективи?
- Не треба оглядатися на інших, треба почати з себе?
- Можливо, це допоможе в розв'язанні інших питань? Яких саме?
- Чому корисно про це знати, думати, обговорювати цю тему?
- Чому важливо не приховувати, не бути байдужим до недоброчесності інших?
- Чому варто не дозволяти іншим порушувати академічну доброчесність? Які переваги в прийнятті цієї позиції? Який це дає мені важливий досвід? Які корисні уроки я винесу з цього?
- ...

Надягаючи *зелений капелюх*, ми запитуємо:

- Які мають бути зроблені основні кроки до створення університетського середовища з нульовою толерантністю до порушень академічної доброчесності?
- Як змінити байдуже чи позитивне ставлення до проявів недоброчесності на позитивне й активне?
- Якщо я уявлю себе у освітньому середовищі з нульовою толерантністю до проявів недоброчесності та почуваюся там некомфортно й небезпечно, що я маю змінити в собі?
- Як ефективно реагувати на недоброчесність інших студентів та викладачів?
- ...

Надягаючи *синій капелюх*, ми запитуємо:

- З якого капелюха починати?

- Який капелюх наступний? Як довго в ньому залишатися?
- Які висновки можна зробити?
- Чого ми досягли?
- Що робити далі?
- Які уроки я винесу?
- Чого це мене навчило?
- ...

Завдання

Використовуючи метод «шести капелюхів мислення», дослідити значення дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі ЗВО.

Завдання можна виконувати у двох форматах.

1. Здобувачі об'єднуються в кілька команд по 6 учасників. У середині команди кожен учасник вибирає собі капелюх і працює певний час самостійно, далі відбувається командне обговорення, узагальнення результатів і фіксація їх на аркуші паперу для фліпчарту. На наступному етапі команди презентують свої результати.
2. Учасники об'єднуються в 5 команд. Представники команд шляхом жеребкування «витягують» підготовлені фасилітатором картки, на яких записані кольори капелюхів, або ж самі капелюхи. Окрім синього капелюха, його роль виконує фасилітатор. Кожна команда виконує завдання «під своїм капелюхом». Далі для взаємодії команд фасилітатор застосовує метод «світового кафе» (див. опис на стор. 22). На прикінцевому етапі відбувається презентація результатів та загальне обговорення.

Джерела

1. De Bono E. Six Thinking Hats: Run better meetings, make faster decisions. London: Penguin Books Ltd, 2016. 192 p.
2. Six Thinking Hats. DEBONOGROUP.COM. URL: <https://www.debonogroup.com/services/core-programs/six-thinking-hats/>
3. Payette P., Barnes B. Teaching for Critical Thinking: Edward de Bono's Six Thinking Hats. The National Teaching & Learning Forum, 2017, Vol. 26, Issue 3. P. 8-10. DOI: [10.1002/ntlf.30110](https://doi.org/10.1002/ntlf.30110)

7. «Дерево очікувань»: краще навчатися в університеті з нульовою толерантністю до академічної недоброчесності чи в тому, де її толерують?

«Дерево очікувань» – традиційна тренінгова аналітична вправа, метафорична форма якої допомагає учасникам зробити аналіз причинно-наслідкових зв'язків щодо дотримання / недотримання академічної доброчесності в освітньому процесі.

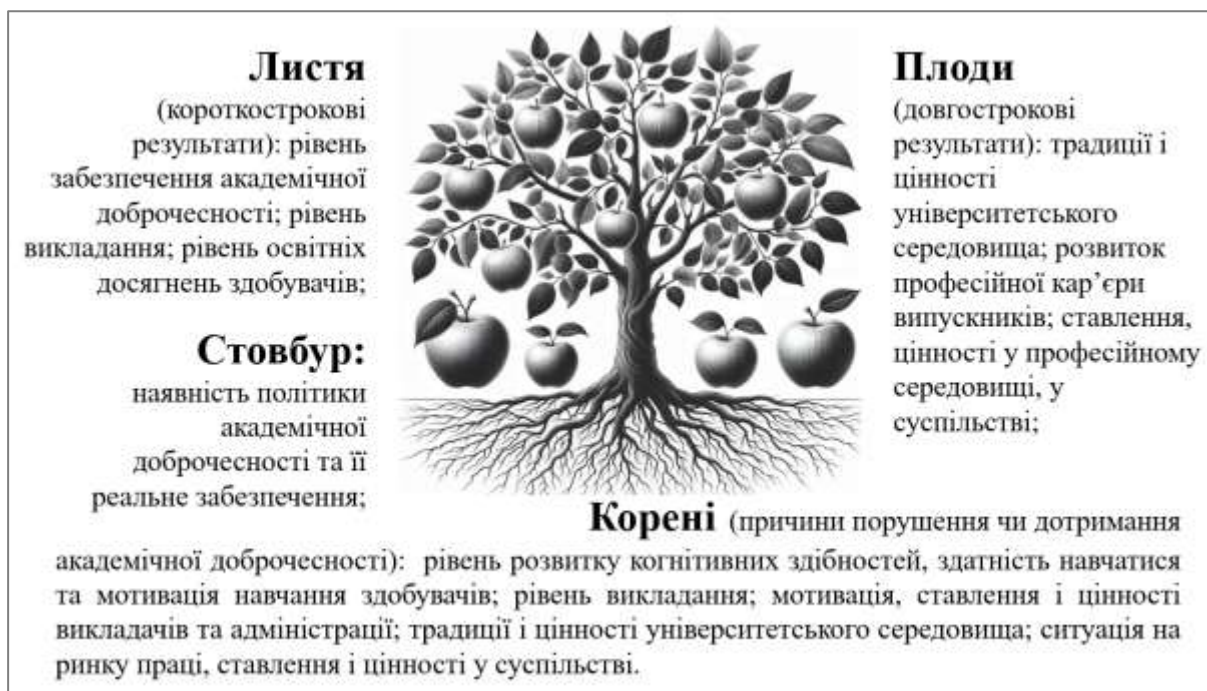

Рисунок 18 – Дерево очікувань «Освітній процес на засадах академічної доброчесності»⁸

Фасилітатор після мотиваційного вступу та пояснення метафори об'єднує учасників у дві команди, які мають проаналізувати відповідно два уявні академічні середовища: 1) з нульовою толерантністю до проявів недоброчесності; 2) яке толерує недоброчесність.

Результати аналізу учасники команд відображають на аркушах для фліпчарту у формах «дерева доброчесності» і «дерева недоброчесності» та презентують їх.

На завершальному етапі фасилітатор може поставити такі запитання:

1. Чи складно було створювати «дерево»? У чому саме була складність?
2. Чому «традиції і цінності університетського середовища», «ставлення і цінності у суспільстві» є і «коренями» проблеми, і її «плодами»?
3. Чи готові ви до реальної реалізації політики академічної доброчесності в університеті? Безумовно чи за певних умов? Якщо за певних умов, то що це за умови?
4. Чи змінилося ваше розуміння академічної доброчесності після цієї групової роботи? Чому?
5. Якщо змінилося розуміння, то чи змінилося ставлення?
6. Які перші кроки можна зробити вже сьогодні у розвитку персональної і колективної академічної доброчесності?

⁸ Образ дерева створено в програмі <https://designer.microsoft.com/>

8. Інтерактивне заняття «Розвінчуємо міфи про академічну доброчесність»

Заняття розроблено на основі наукової статті: *Artyukhov, A. (2025). Myths of academic (mis)conduct and integrity. Baltic Journal of Legal and Social Sciences, (3), 253-260. <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-3-28>*

У публікації розвінчуються чисельні міфи про академічну доброчесність. *Зауваження:* учасники заняття можуть заздалегідь ознайомитися зі змістом пропонованої статті (наприклад, якщо це заняття в межах педагогічної дисципліни) чи фасилітатор робить стислий її огляд на певному етапі заняття (якщо це позанавчальний захід).

Засоби навчання (ресурси): проєктор, електронний освітній ресурс Kahoot [<https://kahoot.com>], фліпчарт, папір для фліпчарту, маркери.

Мета заняття: ознайомити учасників з ключовими міфами про академічну доброчесність (за дослідженням А. Артюхова), виявити їх небезпеку для освітнього середовища; розкрити реальні суть і значення академічної доброчесності; розвинути критичне мислення, навички аргументації, роботи в команді.

Хід заняття

Групове обговорення: що таке міф і в чому його небезпека; у чому небезпека міфів медіасередовища; що таке педагогічний міф і його можливі наслідки; які міфи можуть бути створені щодо академічної доброчесності.

Kahoot-гра «Міф чи реальність». Фасилітатор створює гру за пропонованими автором статті міфами. Зокрема, такими:

- Плагіат є єдиною серйозною формою академічної недоброчесності.
- Самоплагіат не є серйозною проблемою.
- Покарання є найефективнішим засобом боротьби з академічними проступками.
- Академічна доброчесність поширюється лише на письмові роботи.
- Технології полегшують обман.
- Академічна доброчесність має значення лише під час оцінювання.
- Онлайн-навчання сприяє академічній нечесності.
- Академічна доброчесність менш важлива в окремих сферах.
- Наслідки академічної недоброчесності є незначними.
- Дрібні порушення не мають значення.
- Академічна доброчесність – це особистий вибір, який не впливає на інших.
- Політика академічної доброчесності – це лише формальність.
- Політика академічної доброчесності насамперед спрямована на покарання порушників.

- Політика нульової толерантності є найбільш ефективною.
- Усі стейкхолдери в академічному середовищі усвідомлюють і розуміють наслідки академічно неправомірної поведінки.
- Усі студенти за своєю суттю нечесні.
- Групова робота усуває проблеми доброчесності.
- Ділитися відповідями з одногрупниками, якщо їм важко, не є обманом.

Провокація гри полягає в тому, що серед варіантів, з-поміж яких гравці мають вибрати «міф» чи «реальність», будуть лише «міфи» (за баченням українського науковця). Kahoot-гру можна проводити як індивідуальну, так і командну.

Після гри фасилітатор проводить обговорення: чому якісь з пропонованих міфів учасники визначили як «реальність» (передбачаємо, що частина тез може бути віднесена учасниками до категорії «реальність»).

Робота в командах. Далі учасники заняття об'єднуються в команди (за власним вибором чи жеребкуванням) та отримують (методом жеребкування) по одному чи кілька міфів для глибшого опрацювання (це можуть бути саме ті, які в Kahoot-грі були більшістю визначені як «реальність»). Завдання: підтвердити чи спростувати, що обрані тези відображають міфи про академічну доброчесність в освітньому середовищі ЗВО.

Презентація результатів (на аркуші паперу для фліпчарту чи в PowerPoint-презентації) та *дискусія* (відповіді на запитання інших команд).

Орієнтовна схема подання результатів командної роботи:

1. Визначення статусу тези: команда підтверджує, що теза є міфом або що вона відображає реальність?
2. Аналіз походження нарративу (чому ця теза стала поширеним переконанням): чітко сформулювати кілька причин його появи (історичні, соціальні, культурні, освітні чинники).
3. Аргументація на підтвердження чи спростування тези: логічні умовиводи / аналіз причинно-наслідкових зв'язків; нормативні документи, політики ЗВО, факти, приклади з академічного життя, особистий досвід.
4. Які наслідки існування цього нарративу прогнозує / бачить команда: як він впливає на викладачів, здобувачів, організаторів освіти, суспільство (сформулювати в тезах)?
5. Розв'язання проблеми. Якщо команда підтвердила статус «міф», як його розвінчати? Якщо команда підтвердила статус «реальність», які шляхи подолання проблеми?

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Вінницький національний технічний університет

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор ВНТУ Віктор БЛІЧЕНКО

Наказ ВНТУ № 389 від 31.10.2024 р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВНТУ

СУЯ ВНТУ-03-03-П.007.03:24

Розглянуто та схвалено
Вченою радою ВНТУ
Протокол №5 від 31.10.2024 р.

Вінниця, 2024

	Вінницький національний технічний університет	Стор. 2
	СУЯ ВНТУ-03-03-П.007.03:24	Редакція 03

Розробники

	Посада	ПІБ	Підпис
Розроблено	Завідувач сектору розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО ВНТУ	Оксана ЗАЛЮБІВСЬКА	
Перевірено	Директор Центру забезпечення якості освіти ВНТУ	Станіслав ТУЖАНСЬКИЙ	
Узгоджено	Проректор з науково-педагогічної роботи та організації освітнього процесу	Олександр ПЕТРОВ	
	Проректор з наукової роботи	Ірина ЄПІФАНОВА	
	Заступник ректора з правової роботи	Олена АНДРОЩУК	

№	Зміст
1	Призначення та сфера застосування
2	Нормативні документи
3	Терміни та означення
4	Скорочення
5	Відповідальність
6	Цінності і принципи етики та академічної доброчесності
7	Практики дотримання академічної доброчесності
8	Порушення академічної доброчесності
9	Відповідальність за порушення академічної доброчесності
10	Комісія з питань академічної доброчесності
11	Звернення до комісії з питань академічної доброчесності
12	Порядок подання апеляції та її розгляд
13	Заходи щодо попередження порушень академічної доброчесності
14	Група сприяння академічній доброчесності
15	Прикінцеві положення

1. Призначення та сфера застосування

1.1. Положення про академічну доброчесність у ВНТУ (далі – Положення) розроблено відповідно вимог внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

1.2. Положення є нормативним документом, що регламентує загальні принципи, підходи, кращі практики та відповідальність за недоброчесну поведінку учасників освітнього та наукового процесів.

1.3. Метою є забезпечення честі, гідності, взаємної поваги і довіри, рівноправності та толерантності всіх учасників освітнього процесу шляхом дотримання принципів та загальноприйнятих норм щодо доброчесної поведінки всіма науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти, а також іншими учасниками освітнього та наукового процесів.

1.4. Положення є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освіти ВНТУ та розроблено відповідно до вимог п. 8.5.1 ДСТУ ISO 9001 та п. 8.5.1 Настанови з якості ВНТУ.

1.5. Вимоги цього положення поширюються на діяльність структурних підрозділів ВНТУ, що задіяні в процесах надання освітніх та наукових послуг.

2. Нормативні документи

Положення базується на основоположних людських цінностях, нормах й принципах, нормах Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні від 05.09.2004 р., а також відповідно до таких нормативних документів:

- 2.1. Конституція України.
- 2.2. Закон України «Про освіту».
- 2.3. Закон України «Про вищу освіту».
- 2.4. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
- 2.5. Закон України «Про авторське право і суміжні права».
- 2.6. Цивільний Кодекс України.
- 2.7. Етичний кодекс ученого України.
- 2.8. Статут ВНТУ.
- 2.9. Політика з якості ВНТУ.
- 2.10. Настанова з якості ВНТУ.
- 2.11. Положення про організацію освітнього процесу в ВНТУ.
- 2.12. Кодекс етики ВНТУ.
- 2.13. Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах у ВНТУ.

3. Терміни та означення

3.1. *Автор* – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір.

3.2. *Академічна доброчесність* – сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

3.3. *Академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства. Академічним плагіатом також є оприлюднення як результатів власної академічної діяльності текстів та/або результатів, сформованих (згенерованих) комп'ютерною програмою в автоматичному режимі, якщо цей факт не зазначено в академічному творі чи супровідних матеріалах до нього.

3.4. *Здобувачі вищої освіти* – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

3.5. *Необ'єктивне оцінювання* – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

3.6. *Несанкціонована співпраця* – надання навмисної чи усвідомленої допомоги (чи їх спроба), придбання в інших осіб чи організацій з наступним поданням як власних результатів навчальної та наукової діяльності (звітів, рефератів, контрольних, розрахункових, курсових, дипломних та магістерських робіт, есе, статей, монографій, навчальних посібників тощо).

3.7. *Обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

3.8. *Освітня діяльність* – діяльність закладів вищої освіти, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу.

3.9. *Освітній процес* – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

3.10. *Особа з особливими освітніми потребами* – особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти;

3.11. *Плагіат* – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

3.12. *Самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів.

3.13. *Стискування* – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

3.14. *Твір* – інформація, як результат інтелектуальної (зокрема наукової) творчої діяльності автора або колективу авторів, подана на паперових носіях або в електронному вигляді в мережі Інтернет (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, препринт, автореферат і рукопис дисертації (дисертаційна робота), магістерська чи бакалаврська робота, курсова робота чи проєкт, реферат, есе, контрольна робота тощо) або в усній формі (виступи, лекції, промови та інші усні твори).

3.15. *Учасники освітнього процесу* – це наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші працівники закладу вищої освіти та стейкхолдери.

3.16. *Фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях.

3.17. *Фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень.

3.18. *Хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

4. Скорочення

- 4.1. ВНТУ – Вінницький національний технічний університет.
- 4.2. ЦЗЯО – Центр забезпечення якості освіти.
- 4.3. БДР – бакалаврська дипломна робота.
- 4.4. МКР – магістерська кваліфікаційна робота.

5. Відповідальність

5.1. Відповідальним за виконання вимог Положення у ВНТУ є ректор.

5.2. Відповідальним за адміністрування програмно-технічних систем для перевірки академічних робіт на наявність текстових запозичень та координацію їх роботи в структурних підрозділах ВНТУ є ЦЗЯО.

5.3. Відповідальними за організацію перевірки академічних текстів наукових, кваліфікаційних, навчальних або науково-методичних робіт відповідних учасників наукового та/або освітнього процесів у структурних підрозділах ВНТУ є декани, завідувачі кафедр, керівники наукових підрозділів ВНТУ, редакції журналів та збірників тез (матеріалів) конференцій.

5.4. Відповідальність за попередження та профілактику академічної недоброчесності несе сектор розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО ВНТУ.

6. Цінності і принципи етики та академічної доброчесності

6.1. Права і свободи людини, покладені в основу ціннісних настанов академічної доброчесності закладають підґрунтя для формування розумної, обізнаної та відповідальної особистості, забезпечують високу якість результатів освітньої та наукової діяльності, стимулюють творчість та інноваційність в суспільстві.

6.2. Чесність, гідність, добросовісність і справедливість, повага і довіра, рівноправність і толерантність, відповідальність та культура поведінки, професійна компетентність та недискримінаційність є безумовними та основоположними принципами взаємовідносин учасників освітнього.

6.3. **Принцип справедливості, рівноправності та недискримінаційності** – усі учасники освітнього процесу визнають та поважають особистість кожної людини, незалежно від її соціального, наукового чи громадського статусу, віку, статі, расової чи етнічної належності, є рівними в своїх правах та діють справедливо в рамках норм поведінки, прийнятих в суспільстві. Справедливість у викладанні, оцінці освітніх досягнень студентів, наукових дослідженнях, кар'єрному просуванні персоналу, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів, має ґрунтуватися на законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних, неупереджених і об'єктивних критеріях.

6.4. **Принцип чесності, гідності і добросовісності** – у своїй діяльності всі учасники освітнього процесу прагнуть до знань, обізнаності та кращих практик чесної поведінки, гідного поводження в суспільстві та добросовісного дотримання вимог законів, внутрішніх організаційно-розпорядчих актів, процедур та стандартів якості, відповідають за результати своєї діяльності, добросовісно виконуючи взяті на себе зобов'язання, що сприяє прозорості, підзвітності та вільному вираженню поглядів. Кожен учасник освітнього процесу має особисто дотримуватися принципів чесності, гідності та добросовісності, і лише потім спонукати інших учасників освітнього процесу, утримуватися від брехні, обману, шахрайства, крадіжок та інших форм нечесної й ганебної поведінки, які підривають довіру до якості освіти та науки.

6.5. Принцип поваги, довіри та толерантності – усі учасники освітнього процесу в основу своїх відносин покладають взаємну довіру та повагу до себе, інших, освітнього процесу та досліджень, а також визнають розмаїття та багатоманітність результатів діяльності кожної людини, сприяючи вільному обміну інформацією та ідеями, залучаючи до співпраці, творчості та індивідуального розвитку. Вільний обмін ідеями і свобода висловлювань базуються на взаємній повазі, яку поділяють усі учасники освітнього процесу, незалежно від віку, статі та положення в освітній та науковій ієрархії. Усі учасники освітнього процесу з повагою та доброзичливо ставляться до інших, їхніх думок, поглядів, переконань тощо.

6.6. Принцип компетентності й професіоналізму – усі учасники освітнього процесу зобов'язані здійснювати свою діяльність на високому професійному рівні, постійно підвищувати науковий і освітній рівні – «від освіти на все життя – до освіти впродовж усього життя».

6.7. Культура поведінки здобувачів освіти, викладачів та науковців.

6.7.1. Здобувачі освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми (індивідуального навчального плану за його наявності), дотримуючись принципу академічної доброчесності та досягти результатів навчання, передбачених стандартом освіти для відповідного рівня освіти.

6.7.2. Педагогічні, науково-педагогічні працівники зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами освіти в освітньому процесі та науковій діяльності.

6.7.3. Здобувачі вищої освіти та педагогічні, науково-педагогічні працівники мають поводитися тактовно, стримано, зберігати самоконтроль і витримку, слідкувати за власним зовнішнім виглядом, уникаючи проявів негативних емоційних реакцій, що принижують людську честь і гідність.

6.7.4. Усі учасники освітнього процесу мають бути ввічливими і коректними, дотримуватися норм етикету в кожній окремій життєвій ситуації, уникаючи конфліктів та будь-яких дій, що ображають особистість, ненормативної, нецензурної лексики, грубих і образливих фраз.

6.7.5. Науково-педагогічні працівники повинні мати почуття міри і такту, постійно дбати про культуру мови і спілкування, уникати авторитарності та категоричності, погроз, примусу чи насильства.

7. Практики дотримання академічної доброчесності

7.1. Забезпечення дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу досягається шляхом створення

середовища, що сприяє академічній доброчесності, та впровадження механізмів виявлення порушень академічної доброчесності, притягнення до академічної відповідальності.

7.2. Дотримання академічної доброчесності *педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками* передбачає:

7.2.1. посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

7.2.2. дотримання норм права інтелектуальної власності;

7.2.3. надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

7.2.4. контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;

7.2.5. формування нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності;

7.2.6. об'єктивне оцінювання результатів навчання.

7.3. Дотримання академічної доброчесності *здобувачами вищої освіти* передбачає:

7.3.1. самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

7.3.2. посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

7.3.3. дотримання норм права інтелектуальної власності;

7.3.4. надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

8. Порушення академічної доброчесності

Основними формами порушення академічної доброчесності є:

8.1. Академічний плагіат.

8.2. Зловживання результатами освітньої (освітньо-творчої) або наукової (науково-технічної) діяльності.

8.3. Обман.

8.4. Фабрикація.

8.5. Фальсифікація.

8.6. Присвоєння авторства, зокрема щодо текстів, згенерованих програмами штучного інтелекту.

8.7. Створення академічного тексту на замовлення.

8.8. Несамостійне виконання завдання.

Формами несамостійного виконання завдання є, зокрема:

- 1) списування;
- 2) отримання недозволеної допомоги;
- 3) виконання завдання іншою особою;
- 4) несанкціоноване використання програм генеративного штучного інтелекту для виконання завдань.

8.9. Порухення вимог щодо оцінювання.

Формами порушення вимог щодо оцінювання є:

- 1) необ'єктивне оцінювання;
- 2) надання недозволеної допомоги під час оцінювання;
- 3) створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження оцінювання;
- 4) відсутність реагування на несамостійне виконання завдання.

8.10. Протиправний вплив.

8.11. Отримання неправомірної вигоди.

9. Відповідальність за порушення академічної доброчесності

9.1. Учасники освітнього процесу несуть академічну, адміністративну, кримінальну, цивільну та дисциплінарну відповідальність згідно з законом за недоброчесну поведінку.

9.2. Види академічної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності (зокрема додаткові та/або деталізовані) учасників освітнього процесу за конкретні порушення академічної доброчесності визначаються спеціальними законами та внутрішніми положеннями ВНТУ, що затверджені Вченою радою ВНТУ.

9.3. Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається Вченою радою ВНТУ з урахуванням вимог Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту» та інших спеціальних законів України.

9.4. Кожна особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, має такі права:

9.4.1. ознайомитися з усіма матеріалами перевірки щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження;

9.4.2. особисто або через представника надавати усні та письмові пояснення або відмовитися від надання будь-яких пояснень, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності;

9.4.3. знати про дату, час і місце та бути присутньою під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності та притягнення її до академічної відповідальності;

9.4.4. оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності до органу, уповноваженого розглядати апеляції, або до суду.

9.5. Форми та види академічної відповідальності ВНТУ

визначаються чинним законодавством України та локальними нормативно-правовими актами ВНТУ, виходячи з правового принципу автономії, зазначеного у п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту».

9.6. За дії (бездіяльність), що визнані Положенням порушенням академічної доброчесності, особа, стосовно якої порушено питання про порушення нею академічної доброчесності, може бути притягнута до інших видів відповідальності в порядку та з підстав, визначених чинним законодавством України.

9.7. За порушення академічної доброчесності, визначені в пунктах 8.1.–8.7., 8.9. – 8.11. цього Положення, **педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники** університету можуть бути притягнені до академічної відповідальності у вигляді:

1) попередження – за порушення академічної доброчесності, передбачене п. 8.2. цього Положення (самоплагіат у наукових працях, не пов'язаних із присудженням наукового ступеня або вченого звання, посади), або за порушення, передбачене п. 8.9. цього Положення, скоєне вперше;

2) позбавлення права на участь у певних органах управління закладу освіти, наукової установи строком до одного навчального року – за порушення академічної доброчесності, передбачене п. 8.1.–8.7. цього Положення (виявлене у наукових працях, не пов'язаних із присудженням наукового ступеня або вченого звання, посади), або п. 8.9. (скоєне вдруге), п. 8.10. Положення;

3) позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності за підтримки закладу освіти (наукової установи), де працює особа, на строк до одного навчального року – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1. – 8.7. Положення (виявлене у наукових працях, не пов'язаних із присудженням наукового ступеня або вченого звання, посади), п. 8.9 (скоєне вдруге), п. 8.10. Положення;

4) обмеження участі в наукових дослідженнях та/або окремих наукових проєктах закладу освіти (наукової установи), де працює особа, на строк до одного навчального року – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1.–8.7. Положення (виявлене у наукових працях, не пов'язаних із присудженням наукового ступеня або вченого звання, посади), п. 8.9 (скоєне вдруге), п. 8.10. Положення;

5) позбавлення нагород, відзнак, почесних звань, наданих закладом освіти, науковою установою – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1.– 8.7. Положення (виявлене у наукових працях, не пов'язаних із присудженням наукового ступеня або вченого звання, посади), п. 8.9–8.10. Положення, скоєне вдруге впродовж одного навчального року у порядку згідно з актом, яким такі

нагороди, відзнаки, почесні звання передбачені;

6) відмови у внесенні подання щодо присвоєння педагогічного, вченого або іншого звання – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1.–8.7. Положення або за інше порушення, передбачене п. 8.9., 8.10 Положення, скоєне вдруге впродовж одного навчального року;

7) звільнення з посади педагогічного, науково-педагогічного, наукового працівника – за порушення академічної доброчесності, передбачене п. 8.10 цього Положення, або за інше порушення, передбачене 8.1.–8.7. Положення, скоєне вдруге, або за інше порушення, передбачене 8.10.–8.11. цього Положення, скоєне вдруге впродовж одного навчального року;

8) за порушення академічної доброчесності, визначені в пункті 8.1 (академічний плагіат) позбавити права бути керівником (БКР/МКР) або науковим керівником (консультантом) здобувачів вищої освіти (здобувачів ступеня доктора наук) строком на три роки.

9.8. За порушення академічної доброчесності, передбачені пунктами 8.1–8.8., 8.10., 8.11. цього Положення, **здобувачі освіти** можуть бути притягнуті до академічної відповідальності у вигляді:

1) попередження – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1., 8.8., 8.10, скоєне вперше;

2) повторного виконання завдання та/або проходження оцінювання (включно підсумкове оцінювання або атестацію) – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктом 8.8 цього Положення;

3) повторного проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1–8.6, 8.8., 8.10. Положення, скоєне вдруге впродовж проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

4) позбавлення академічної стипендії на строк до одного навчального року – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.7. або 8.10 цього Положення, або інше порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1. – 8.10. цього Положення, скоєне вдруге впродовж одного навчального року;

5) позбавлення права брати участь у конкурсах щодо отримання стипендій, грантів, участі в академічній мобільності за підтримки ВНТУ на строк до одного навчального року – за порушення академічної доброчесності, передбачене п. 8.10 цього Положення, або за інше порушення, передбачене пунктами 8.1.- – 8.11., скоєне вдруге;

6) позбавлення пільг з оплати в навчанні та/або інших пільг, наданих ВНТУ – за порушення академічної доброчесності, передбачені пунктами 8.1. – 8.11. Положення, скоєне вдруге впродовж одного навчального року в порядку згідно з актом, яким такі пільги передбачаються;

7) відрахування з ВНТУ – за порушення академічної доброчесності, передбачене пунктами 8.1. – 8.11., скоєне вдруге протягом одного навчального року;

8) відмови в присудженні освітнього ступеня вищої освіти, наукового ступеня, вченого звання – за порушення академічної доброчесності, передбачені п.8.1. – 8.6. Положення у дисертації, монографії або наукових статтях, які подавались автором на захист для присудження наукового ступеня.

10. Комісія з питань академічної доброчесності

10.1. З метою виконання норм цього Положення у ВНТУ створюється Комісія з питань академічної доброчесності (далі – Комісія).

10.2. У своїй діяльності Комісія керується нормативно-правовим актами, зазначеними в розділі 2.

10.3. Комісія наділяється правом одержувати та розглядати заяви щодо порушення норм цього Положення та подавати звернення до ректора щодо накладання відповідних санкцій.

10.4. Склад Комісії затверджує ректор ВНТУ своїм наказом.

10.5. Строк повноважень Комісії становить 2 роки.

10.6. До складу Комісії *за посадами* входять: проректор з науково-педагогічної роботи та організації освітнього процесу (голова Комісії); проректор з наукової роботи (співголова Комісії); проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародного співробітництва та молодіжної політики; директор Центру забезпечення якості освіти; завідувач сектора розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО; начальник навчального відділу, директор Інституту докторантури та аспірантури, директор Центру діджиталізації освітнього процесу, заступник ректора з правової роботи, освітній омбудсмен, голова Наукового товариства студентів та аспірантів, президент студентського самоврядування університету, голова студентського профкому. *За згодою можуть запрошуватися*: члени групи сприяння академічній доброчесності, члени Наглядової ради ВНТУ, декани факультетів, завідувачі кафедр, керівники науково-дослідних тем, куратори академічних груп, представники студентського самоврядування факультетів, а також інші науково-педагогічні, педагогічні працівники, відповідальні за навчальну, наукову, методичну та організаційну роботу кафедри.

10.7. До складу Комісії не можуть входити особи, які притягувались

до відповідальності за порушення академічної доброчесності. У разі встановлення факту порушення академічної доброчесності членом комісії, він виводиться з її складу наказом ректора.

10.8. Учасник освітнього процесу може звернутися до Комісії із заявою про порушення норм цього Положення, внесення пропозицій або доповнень.

10.9. Голова Комісії веде засідання, підписує протоколи та рішення тощо. За відсутності Голови його обов'язки виконує заступник. Повноваження відносно ведення протоколу засідання, технічної підготовки матеріалів до розгляду їх на засіданні тощо здійснює секретар.

10.10. Організаційною формою роботи Комісії є засідання. Засідання можуть бути чергові, визначені планом роботи, та позачергові, що скликаються за необхідності розгляду поданої до комісії заяви щодо випадків порушень академічної доброчесності, вирішення оперативних та нагальних питань. Засідання вважаються повноважними, якщо на них присутні 2/3 від складу Комісії за посадами.

10.11. Рішення приймаються відкритим голосуванням. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засіданні Комісії.

10.12. Засідання Комісії оформляється протоколом, який підписує голова та секретар Комісії.

10.13. Комісія не рідше одного разу на рік звітує про свою роботу перед Вченою радою ВНТУ.

10.14. Повноваження Комісії:

10.14.1. Ініціювати, проводити та підтримувати дослідження щодо якості освіти та наукової діяльності ВНТУ, зокрема – здійснювати щорічний моніторинг стану академічної доброчесності в університеті окремо в розрізі здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників;

10.14.2. Готувати пропозиції щодо підвищення ефективності впровадження норм та принципів академічної доброчесності в освітню та наукову діяльність університету;

10.14.3. Залучати до своєї роботи експертів з тієї чи іншої галузі, а також використовувати технічні і програмні засоби для достовірного встановлення фактів порушення норм академічної доброчесності за поданою заявою;

10.14.4. Одержувати, розглядати, здійснювати аналіз заяв щодо фактів порушення академічної доброчесності та готувати відповідні висновки;

10.14.5. Надавати рекомендації та консультації щодо способів і шляхів більш ефективного дотримання норм та принципів академічної доброчесності;

10.14.6. Здійснювати інші повноваження відповідно до вимог чинного законодавства України та нормативних (локальних) актів ВНТУ.

11. Звернення до комісії з питань академічної доброчесності

11.1. Учасник освітнього процесу, якому стали відомі *обґрунтовані* факти порушення академічної доброчесності чи наміри про можливість такого порушення, має звернутися до голови або секретаря Комісії з письмовою заявою на ім'я голови (або ж на e-mail адресу (center.eqa@vntu.edu.ua) Центру забезпечення якості освіти. У заяві обов'язково зазначаються особисті дані заявника (прізвище, ім'я, по-батькові, контактні дані: адреса, телефон, місце роботи, посада, курс, група, особистий підпис). Анонімні заяви чи заяви, викладені в некоректній формі, Комісія не розглядає. *Голова Комісії відповідає за дотримання конфіденційності інформації щодо персональних даних особи-заявника.*

11.2. На засідання Комісії, на якому розглядаються факти порушення академічної доброчесності, обов'язково запрошуються заявник та особа, відносно якої розглядається питання щодо порушення академічної доброчесності.

11.3. За результатами проведених засідань Комісія готує рішення у вигляді висновків щодо порушення академічної доброчесності. Зазначені висновки носять рекомендаційний характер. Вони подаються ректору для подальшого вирішення щодо вибору відповідних заходів морального, дисциплінарного чи адміністративного характеру; скерування висновків комісії до правоохоронних органів.

12. Порядок подання апеляції та її розгляд

12.1. У разі незгоди з результатами перевірки на наявність ознак академічного плагіату автор (автори) твору, що перевірявся, має право на апеляцію.

12.2. Апеляція подається особисто автором (авторами) твору на ім'я голови Комісії у триденний термін після оголошення результатів перевірки.

12.3. Для розгляду апеляцій до складу Комісії можуть включатися, за їх згодою, інші особи, які не є працівниками університету.

12.4. Апеляція розглядається Комісією в тижневий термін з наступного дня після виходу наказу (доручення) ректора про розгляд апеляції, якщо інший термін не зазначено в наказі (дорученні). Висновки Комісії оформлюються відповідним протоколом.

12.5. За результатами засідання Комісія формує висновки, які підписує голова Комісії, її члени та заявник, зазначаючи «З висновками Комісії погоджуюся / не погоджуюся».

13. Заходи щодо попередження порушень академічної доброчесності

13.1. Для попередження порушень академічної доброчесності в освітній та/або науковій діяльності здобувачів освіти та/або науково-педагогічних працівників здійснюється комплекс профілактичних заходів.

13.1.1. Обов'язкове інформування учасників освітнього процесу про необхідність дотримання принципів та норм академічної чесності, професійної етики відбувається шляхом:

13.1.1.1. Ознайомлення всіх учасників освітнього процесу із нормами цього Положення;

13.1.1.2. Розповсюдження методичних, просвітницьких матеріалів; залучення кураторів академічних груп першого року навчання та науково-педагогічних працівників до пропагування принципів академічної доброчесності;

13.1.1.3. Проведення для учасників освітнього процесу тренінгів з основ академічного письма, етики та доброчесності, із захисту прав інтелектуальної власності та трансферу технологій, з проектно-орієнтованої діяльності в науковій та підприємницькій діяльності.

13.2. З метою забезпечення якості вищої освіти і наукової діяльності у ВНТУ, відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах ВНТ – обов'язковій перевірці на плагіат підлягають:

13.2.1. Твори, створені здобувачами освіти всіх рівнів: кваліфікаційні роботи, курсові роботи (проекти), реферати, есе тощо, організацію перевірки яких здійснюють завідувачі відповідних кафедр;

13.2.2. Науково-методичні праці, авторами яких є науково-педагогічні та наукові працівники ВНТУ (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні вказівки, монографії, а також дистанційні курси тощо);

13.2.3. Такі твори, як рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів) ВНТУ, організацію перевірки яких здійснюють представники наукової бібліотеки ВНТУ та керівники структурних підрозділів, які організують відповідні заходи;

13.2.4. Такі твори, як дисертаційні роботи і автореферати, організацію перевірки яких здійснюють секретарі спеціалізованих вчених рад.

13.3. Перевірка на наявність ознак академічного плагіату здійснюється на етапі подання творів для розгляду спеціалізованою вченою радою, редакційною колегією або кафедрою.

13.4. Перевірка на наявність ознак академічного плагіату

проводиться за допомогою спеціалізованих програмно-технічних засобів з визначенням оригінальності роботи.

13.5. Згідно з пунктом 4.9 Положення про запобігання академічному плагіату та порядку його виявлення у навчальних, наукових, кваліфікаційних та науково-методичних роботах ВНТУ (Наказ ВНТУ № 275 від 29.08.2024) технічним адміністратором та координатором використання систем перевірки (Turnitin, StrikePlagiarism або інші) в університеті є відповідальна особа Центру забезпечення якості освіти ВНТУ (ЦЗЯО). Протоколи перевірки на виявлення у текстових запозиченнях твору ознак академічного плагіату (далі Протоколи про перевірку на наявність ознак академічного плагіату), сформовані спеціалізованим програмним забезпеченням, передаються для подальшого розгляду на засіданнях деканатів, кафедр, спеціалізованих вчених рад, оргкомітетів конференцій.

13.6. Протоколи про перевірку на наявність ознак академічного плагіату у випускових кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти прикріплюються до них і зберігаються разом з ними.

13.7. Протоколи про перевірку на наявність ознак академічного плагіату в таких творах, як рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів) ВНТУ, зберігаються в науковій бібліотеці ВНТУ або в керівників структурних підрозділів, які організують відповідні заходи.

13.8. Протоколи про перевірку на наявність ознак академічного плагіату в творах, таких як дисертаційні роботи і автореферати, зберігаються в особових справах авторів у спеціалізованих вчених радах.

14. Група сприяння академічній доброчесності

14.1. З метою сприяння дотриманню академічної доброчесності в освітній та науковій діяльності ВНТУ шляхом координації зусиль у цьому напрямку різних структурних підрозділів та відповідальних осіб створюється Група сприяння академічній доброчесності (далі – Група).

14.2. У своїй діяльності Група керується нормативно-правовим актами, зазначеними в розділі 2.

14.3. Склад Групи затверджує ректор ВНТУ своїм наказом.

14.4. До складу Групи входять: проректор з науково-педагогічної роботи та організації освітнього процесу (голова Групи); директор Центру забезпечення якості освіти; завідувач сектора розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО; відповідальні за моніторинг якості бакалаврських та магістерських кваліфікаційних робіт, освітній омбудсмен, директор науково-технічної бібліотеки; голова Наукового товариства студентів та аспірантів, президент студентського самоврядування університету, представник студентського профкому.

14.5. Строк повноважень Комісії становить 2 роки.

14.6. Основною організаційною формою роботи Групи є координаційна нарада.

14.7. Основними завданнями Групи є:

14.7.1. Загальна координація дотримання академічної доброчесності в освітньому середовищі університету;

14.7.2. Розробка і вдосконалення нормативної та інформаційної бази університету, яка описує систему й механізми сприяння принципам академічної доброчесності в освітній та науковій діяльності університету;

14.7.3. Популяризація дотримання академічної доброчесності як одного з основоположних принципів корпоративної культури;

14.7.4. Створення дієвих механізмів залучення всіх стейкхолдерів університету (ректор та адміністрація, групи забезпечення освітніх програм, науково-педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти, випускники, працедавці) до популяризації академічної доброчесності в освітньому процесі;

14.7.5. Проведення просвітницьких заходів (тренінгів, семінарів, відкритих лекцій) з формування культури академічної доброчесності;

14.7.6. Надання консультаційних послуг із формування культури академічної доброчесності в структурних підрозділах університету;

14.7.7. Моніторинг та опитування щодо випадків порушення академічної доброчесності учасниками освітнього процесу;

14.7.8. Проведення наукових досліджень за тематикою академічної доброчесності.

14.8. За результатами діяльності Групи завідувач сектора розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО готує звіт на Вчену раду ВНТУ (1 раз на рік).

15. Прикінцеві положення

15.1. Це Положення затверджується рішенням Вченої ради ВНТУ та вводиться в дію наказом ректора.

15.2. Зміни та доповнення до Положення вносяться за рішенням Вченої ради ВНТУ та вводяться в дію наказом ректора.

ЛИСТОК РЕЄСТРАЦІЇ ЗМІН

Номер зміни	Дата введення в дію	Номер пункту, що змінюється	Прізвище ініціали особи, що зробила запис

ДОДАТОК Б

Декларація академічної добročесності першокурсника

Вінницького національного технічноно університету

Дорогі першокурсники і першокурсниці!

Вітаю вас із вступом до Вінницького національного технічного університету, до університету, який має репутацію потужного закладу освіти в регіоні, знаного як в Україні, так і далеко за її межами.

Студентська пора – це найкращий час для самовдосконалення, опанування знань і компетенцій, які згодом допоможуть стати справжніми фахівцями в професійній сфері та зайняти гідне місце в житті. Ці роки, присвячені пошукам істини, прагненню до творчості та досконалості.

Вам читатимуть лекції викладачі, результати досліджень яких гідно представлені в науковому світі. Ви працюватимете в наукових лабораторіях, що стане першим кроком до наукових досліджень. Сподіваюся, що саме серед вас є ті, хто в подальшому розвиватимуть науковий потенціал нашої держави.

Випускники університету завжди відзначалися високим рівнем підготовки, широтою світогляду і самовідданою працею на благо України. Бажаю вам гідно продовжити їхні традиції, однією з яких є дотримання принципів академічної добročесності, які забезпечують довіру до результатів навчання та наукових (творчих) досягнень.

Академічна добročесність є гарантією якості освіти та необхідною й важливою складовою навчального досвіду. Щоб досягти високої мети, а саме, стати конкурентоздатними на ринку праці, потрібно багато й наполегливо працювати. Факт підписання Декларації засвідчить, що кожен бере на себе відповідальність за чесний підхід до навчання.

Бажаю вам повною мірою скористатися можливостями, які дає університет, і здобути високоякісну освіту. Хай буде у вас багато перемог – творчих і наукових. Бажаю знайти своє місце в житті. Все – у ваших руках!

Ректор Віктор БІЛЧЕНКО

ДОДАТОК В

ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ Здобувача (-ки) II (магістерського) ступеня вищої освіти Вінницького національного технічного університету

Я, _____,

як член (-ка) академічної спільноти університету,

ВИЗНАЮ, що цінності академічної доброчесності – чесність, справедливість, довіра, відповідальність, повага, мужність – є умовою досягнення якісної вищої освіти;

ДОТРИМУВАТИМУСЯ принципів і норм академічної доброчесності у виконанні навчальних завдань та написанні магістерської роботи, у взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу в університеті;

ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ

- самостійно виконувати всі навчальні завдання, контрольні роботи, магістерську роботу, уникаючи будь-яких форм академічної нечесності, зокрема:
 - списування;
 - плагіату або привласнення чужих ідей чи матеріалів без відповідного посилання;
 - фальсифікації чи фабрикації даних;
 - отримання чи надання несанкціонованої допомоги під час виконання завдань.
- маркувати та обґрунтовувати використання програм генеративного штучного інтелекту;
- поважати інтелектуальну власність інших, належно посилаючись на джерела у своїх роботах;
- не пропонувати та не надавати членам академічної спільноти університету неправомірну вигоду.

УСВІДОМЛЮЮ, ЩО

- недотримання принципів і норм академічної доброчесності вплине не лише на мою репутацію як здобувача освіти та фахівця, а й на репутацію університету і його академічної спільноти;
- за порушення академічної доброчесності я нестиму відповідальність, згідно з нормами університетської політики та законодавства України.

(Дата)

(Підпис)

ДОДАТОК Г

ДЕКЛАРАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

здобувачів III (наукового) ступеня вищої освіти

Вінницького національного технічного університету

Я, _____,

як член/членкиня академічної спільноти університету

ВИЗНАЮ академічну доброчесність основоположним принципом проведення наукових досліджень і розвитку освіти;

ЗАЯВЛЯЮ, що буду здійснювати свою наукову та освітню діяльність відповідно до Стратегії розвитку ВНТУ та дотримуватись моральних, етичних і правових норм академічної доброчесності, керуючись Положенням про академічну доброчесність у ВНТУ, Положенням про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення в наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах у ВНТУ;

ЗОБОВ'ЯЗУЮСЬ:

- провадити наукові дослідження з дотриманням етичних принципів і норм академічної доброчесності, уникаючи:
 - фальсифікації чи фабрикації даних, маніпуляцій із результатами досліджень;
 - порушення авторських прав, плагіату, привласнення чужих ідей;
 - прихованого чи необґрунтованого використання програм штучного інтелекту;
 - неетичних форм співпраці;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про методики та результати наукових досліджень;
- забезпечувати прозорість та відкритість у поширенні своїх наукових результатів;
- поважати принципи академічної свободи та відповідально взаємодіяти з усіма учасниками освітньо-наукового середовища університету.

УСВІДОМЛЮЮ, ЩО:

- дотримання академічної доброчесності є моєю особистою відповідальністю, яка зміцнює мої моральні якості, професійний рівень і репутацію, а також репутацію університету та загалом системи освіти і науки України;
- у разі, якщо я порушу норми зазначених документів, нестиму відповідальність перед академічною спільнотою університету згідно з університетською політикою забезпечення академічної доброчесності та законодавства України.

(Дата)

(Підпис)

ДОДАТОК Д ІНФОРМАЦІЙНІ ПЛАКАТИ⁹

⁹ Інформаційні плакати розроблені студентками ВНТУ Анастасією ШЕНДЕРУК і Анастасією СЕРДЮК під керівництвом завідувачки сектора розвитку практик академічної доброчесності ЦЗЯО ВНТУ (2018-2021 р.р.), кандидатки педагогічних наук Олени СЛОБОДЯНЮК. Електронний варіант розміщений на сайті ЦЗЯО /Академічна доброчесність. Паперові плакати розміщені в просторах кожного факультету університету.

Рекомендації для ЗВО щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (затверджено рішенням НАЗЯВО від 29.10.2019)

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

Серед викладачів

- посилання на джерела інформації;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності студентами;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Серед студентів

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Стосовно викладачів

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєння вченого звання;
- відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати певні посади.

Стосовно студентів

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік, іспит тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

оприлюднення наукових (творчих) результатів,
отриманих іншими способами без вказання авторства

ФАБРИКАЦІЯ

вигадування даних чи фактів, що використовуються
в освітньому процесі або наукових дослідженнях

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ

свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних,
що стосуються освітнього процесу

ОБМАН

надання неправдивої інформації стосовно власної
освітньої, наукової чи творчої діяльності

СПИСУВАННЯ

використання без дозволу зовнішніх джерел
інформації під час оцінювання

ХАБАРНИЦТВО

надання (отримання) учасником освітнього процесу
коштів для отримання переваги в освітньому процесі

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ

Академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими способами, як результат власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднення творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Що не є плагіатом?

- ▲ перефразування своїми словами фрази при перекладі;
- ▲ анонімний твір;
- ▲ прес-інформація;
- ▲ загальновідомі факти;
- ▲ ідіоми;
- ▲ загальновідомі знання;
- ▲ широко розповсюджені ідеї;
- ▲ розклади та аналогічні бази даних;
- ▲ грошові знаки;
- ▲ офіційні документи;
- ▲ твори народної творчості;
- ▲ державні символи України.

Різновиди плагіату:

**Дослівний
плагіат**

Реплікація

Републікація

**Відсутність
посилань на
прямі цитати**

**Поєднання
власного та
запозиченого
без посилання**

Фальсифікація

**Згадування
джерела без
посилання**

**Списування
письмових робіт
інших студентів**

**Копіювання
чужої наукової
роботи**

Рерайт

**Неадекватне
перепаразування**

**Мозаїчний
плагіат**

Як уникнути плагіату?

Шукайте свій стиль

Перед початком написання роботи визначте чітко завдання і план

Дотримуйтесь правил цитування

Висловлюйте свою думку

Завжди копіюйте назву сайту та повну назву джерела, з яким працюєте

У процесі роботи свої коментарі та висновки пишіть окремо

Систематизуйте інформацію

Будьте самостійними

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. монографія / за заг. ред. Н. Сорокіної, А. Артюхова, І. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/Monografiya_young_scientist1.pdf
2. Академічна доброчесність: стан та фактори впливу. Аналітичний центр CEDOS, Gfk Ukraine, SAIUP, 2016. URL: <https://academiq.org.ua/novyny/motyvatsiya-studentiv-navchannya-yak-vyznachalna-umova-akademichnoyi-dobrochesnosti-doslidzhennya/>
3. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. Проект, 2016. URL: <https://surgery-four.pdmu.edu.ua/storage/common/docs/R1vyfIum4hNfJntUrILfR6KRh1FhLdBWxXuD6Amv.pdf>
4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. Фінікова, А. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
5. Башкір О. Академічна доброчесність та інтелектуальна власність: конспект лекцій. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 92 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d91b3953-becd-4ca7-a523-a88cfad330b5/content>
6. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика: монографія / [Калашнікова С., Базелюк Н., Базелюк О. та ін.]; за наук. ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 255 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Vdoskonal_vykladan_u_VO-IVO-2023-255p.pdf
7. Довідник з академічної доброчесності / уклад. : В. Гур'янова, Л. Ониксимова, Н. Поберій; за заг. ред. Т. Маринич. Суми : Сумський державний університет, 2018. 24 с. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/71531>
8. Гаєв Є. Шість уроків з академічної доброчесності : навч. посіб. Київ : Інтерсервіс, 2020. 41 с.
9. Зубик С., Щербяк А., Глоб М. Кращі практики подолання академічного плагіату у сфері вищої освіти. ACRECREVIEW. 2021. №1. (Спеціальний випуск). URL: <https://acrec.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/AR01-6-3.pdf>

10. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / [Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В. Кременя]. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.
11. Кришталь А. Академічна доброчесність : курс лекцій. Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. 124 с.
12. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо». Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. українознавства; уклад. С. Ревуцька. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2018. 81 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1379/1/Revutska_textbook_27_09_2018.pdf
13. Мельник Ю., Тодорова С., Шевченко Г. Філософія штучного інтелекту у вищій освіті. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. 19 (96). P. 126–134. DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-19-96-14>
14. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. *Освітологічний дискурс*, № 1 (44), 2024. С. 68-83. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2024.15>
15. Хоружий Г. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : «Навчальна книга — Богдан», 2012. 320 с.
16. Хоружий Г. Студентоцентризм як принцип академічної культури. Вища школа: Науково-практичне видання. Київ, 2012. №4. С. 7–24.
17. Василюк А. та ін. Якість вищої освіти: теорія і практика : навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей. Київ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.
18. Луговий В. та ін. Теоретичні та методичні основи модернізації механізмів підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» та повоєнного відновлення України як сильної європейської країни : монографія / за ред. В. Лугового, І. Драч, О. Петроє. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 173 с. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/doslidn-univ-vidkryta-nauka_IVO-2023-173p.pdf
19. Топузов О. Освітня сфера України: національні пріоритети, проблеми і перспективи : монографія. Серія «Наукова школа». Київ : Педагогічна думка. 2024. 208 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Topuzov_2024_.pdf
20. Рижко О. Плагіат як соціальнокомунікаційне явище : монографія. Київ : Паливода А. В., 2017. 387 с.
21. Полякова Г., Лола Ю., Почуєва О. Упровадження, моніторинг та оцінка академічної доброчесності в закладах вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Т. 2. № 13. С. 149–155.

22. Семенов О. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 216 с. URL: https://jmm.sspu.edu.ua/images/2021/kursi_vse/ACR_course/pocibnik/Researcher_Academic_Culture_EURDOC_02a61.pdf
23. Слободянюк О. Академічна доброчесність у вищій освіті України : особливості впровадження та тенденції розвитку. *Педагогіка XXI століття : сучасний стан та тенденції розвитку* : колективна монографія у 2-ох ч. Ч. I. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. 504 с. С. 388-414.
24. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* (Серія: Педагогічні науки). 2018. Вип. 3–4 (56–57). С. 52–56
25. Сопова Д. Поняття академічної чесності: науковий дискурс. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. (Серія: Педагогічні науки). Київ, 2017. Вип. 3/4 (52/53). С. 26–31.
26. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP. 2019. 18 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/items/ffb9cc0a-d67d-45b9-8a3c-29e74c830019>
27. Стукало Н. та ін. Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання: метод. посібник. Дніпро : ДНУ ім. О. Гончара, 2013. 44 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2013/Methodichka-plagiat.pdf
28. Ткаченко В., Кожекіна Л. Досвід застосування методу контент-аналізу до дослідження практик академічної доброчесності в українських ВНЗ. *Освітня аналітика України*. Київ, 2017. Вип. № 1 (1). С. 55–69. URL: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/55_69_Tkachenko_ta-in.pdf
29. Тодорова І. Психологічні чинники толерантності студентів до академічної недоброчесності. *Психологія і особистість*. Полтава; Київ, 2019. № 2 (16). С. 116–131. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/7094>
30. Толочко С., Бордюг Н., Міронєць Л. Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Т. 2. URL: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.4>
31. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма : методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. URL:

- https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Academic_Writing_Course.pdf
32. Шопіна І. Генеза правового забезпечення академічної доброчесності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*. Київ, 2020. Вип. 1 (43). С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2020.43.36-39>
 33. Anderman E-M., and others. Assessing Academic Integrity: The ICAI/McCabe Survey 2.0. URL: <https://en.naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/Assessing-Academic-Integrity.pdf>
 34. Arnold R., Bigby L., Jinks M., Martin B. Is there a relationship between honor codes and academic dishonesty? *Journal of College and Character*. 2007. № 8(2). P. 1–20. URL: https://www.researchgate.net/publication/241460019_Is_There_a_Relationship_Between_Honor_Codes_and_Academic_Dishonesty
 35. Bertolami C.N. Why our ethics curricula don't work. *J Dent Educ* 2004. Vol. 68. P. 414–425.
 36. ChatGPT and Artificial Intelligence in higher education: Quick start guide. Authors: Emma Sabzalieva and Arianna Valentini. UNESCO, 2023 URL: https://www.iesalc.unesco.org/wp-content/uploads/2023/04/ChatGPT-and-Artificial-Intelligence-in-higher-education-Quick-Start-guide_EN_FINAL.pdf
 37. Colby A., Ehrlich T., Beaumont E., Stephens J. *Educating Citizens: Preparing America's Undergraduates for Lives of Moral and Civic Responsibility*. San Francisco CA: Jossey Bass, 2003. 332 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/360120865_Educating_Citizens_Preparing_America's_Undergraduates_for_Lives_of_Moral_and_Civic_Responsibility
 38. De Lisle J, Hyland-Joseph S, Bowrin-Williams C «A little leaven corrupteth the whole lump»: academic cheating as a hindrance to achieving quality in higher education. *Caribb Teach Scholar*. 2011. Vol. 1(1). P. 5–19.
 39. Drach, I. and Slobodianiuk, O. Building a Culture of Academic Integrity in the Student Environment Case of Vinnytsia National Technical University (Ukraine). *Creative Education*. 2020. Vol. 11, P. 1442-1461. DOI: 10.4236/ce.2020.118105.
 40. Engler J., Landau J., Epstein M. Keeping up with the joneses: students perceptions of academically dishonest behaviour. *Teach Psychol*. 2008. Vol. 35(2). P. 99–10.
 41. Five more cases of exam cheating. *BBC News*. 14 April 2015. URL: <https://www.bbc.com/news/world-32003844>

42. Gallant T. Academic Integrity as a Teaching & Learning Issue: From Theory to Practice. Theory Into Practice Volume. 2017 (56). Issue 2: Theoretical Approaches to Understanding and Promoting Academic Integrity. DOI: <https://doi.org/10.1080/00405841.2017.1308173>
43. Gallant T., Drinan P. Toward a model of academic integrity institutionalization: Informing practice in postsecondary education. Can J Higher Educ, 2008. Vol. 38(2). P. 25–43. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ815066>
44. Glossary for Academic Integrity. European Network for Academic Integrity (ENAI) URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/glossary/>
45. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017. Report URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine_9789264270664-en.html
46. Kidwell, L. Student Honor Codes as a Tool for Teaching Professional Ethics. Journal of Business Ethics. 2001. Vol. 29, P. 45–49. URL: <https://doi.org/10.1023/A:1006442925586>
47. Mazar, N., Amir, O., Ariely, D. The Dishonesty of Honest People: A Theory of Self-Concept Maintenance. Journal of Marketing Research, December. 2008. Vol. 45(6). URL: https://www.researchgate.net/publication/228263998_The_Dishonesty_of_Honest_People_A_Theory_of_Self-Concept_Maintenance
48. McCabe, D. Cheating among college and university students: A North American perspective. International Journal for Educational Integrity, 2005. Vol. 1 № 1. DOI: <https://doi.org/10.21913/IJEI.v1i1.14>
49. McCabe D., Butterfield K., Treviño L. Cheating in college: Why students do it and what educators can do about it. JHU Press, 2012.
50. McCabe D., Trevino L. What We Know About Cheating in College: Longitudinal Trends and Recent Developments, Change, 1996. Vol. 28 (1). P. 28–33.
51. Sullivan, M., Kelly, A. and McLaughlan, P. ChatGPT in higher education: Considerations for academic integrity and student learning. Journal of Applied Learning and Teaching. 2023. Vol. 6 (1). DOI: <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.17>.

НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗВО НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

52. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ: ТОВ «ЦС», 2015. 32 с. URL:

- https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/04_2016_ESG_2015.pdf
53. Паризьке комюніке. Париж, 25 травня 2018 р. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf>
54. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Перекл. за вид. «The Fundamental Values of Academic Integrity», 2-ге вид. Міжнародний центр академічної доброчесності. Ред. Т. Фішман. Університет Клемсон, 1999.
55. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region, 2004. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000139478>
56. The Fundamental Values of Academic Integrity. International Center for Academic Integrity [ICAI], 3rd ed. 2021. URL: https://academicintegrity.org/images/pdfs/20019_ICAI-Fundamental-Values_R12.pdf
57. ETINED - Council of Europe - Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education - Volume 2 - Ethical principles. Smith I., Hamilton T. 2016. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c90cd>
58. Paris communiqué. Paris, May 25th 2018 [ePub]. URL: https://ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/EHEAParis2018_Communique_final_952771.pdf
59. Rome Ministerial Communiqué (2020). EHEA Rome [ePub]. URL: https://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf
60. Tirana Ministerial Communiqué. Tirana, 29-30 May 2024 [ePub]. URL: <https://erasmusplus.org.ua/library/?page=5>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗВО УКРАЇНИ

61. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності. Листі МОН від 20 травня 2020 р. № 1/9-263. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti?fbclid=IwAR3dJ0PKnGtsIdT8fIPhgogOQOCyYvYPNNZmvT-9d3qYeQQmW_xmlYhYjQfI

62. Закон України «Про вищу освіту». Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
63. Закон України «Про освіту». Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
64. Етичний кодекс ученого України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>
65. Конституція України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
66. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, надані Міністерством освіти і науки України, 2018. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>
67. Проект Закону України «Про академічну доброчесність». Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43481>
68. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти 2019. URL: <https://surl.lu/vivuuk>
69. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо). Лист МОН від 15.08.2018 р. № 1/11-8681. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/akredytatsiya/instruktsiya-list/1-11-8681-vid-15082018-rekomendatsii-shchodo-zapobigannya-akademichnomu-plagiatu.pdf>
70. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. МОН №1/3263-22 від 23.02.2022. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Stratehiya.rozv.VO-23.02.22.pdf>
71. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти Лист МОН від 23.10.2018 р. № 1/9-650 [Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.); в рамках Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВНТУ

72. Положення про академічну доброчесність у ВНТУ. СУЯ ВНТУ-03-03-1.007.03:24. Вінниця: ВНТУ, 2024 URL: <https://vntu.edu.ua/uploads/2022/acad.pdf>
73. Положення про запобігання академічному плагіату та порядок його виявлення у наукових, кваліфікаційних, навчальних та науково-методичних роботах Вінницького національного технічного університету. СУЯ ВНТУ-03-03-П.005.02:24. Вінниця: ВНТУ, 2024 URL: <https://vntu.edu.ua/uploads/2024/Stateofplag.pdf>
74. Положенні про організацію освітнього процесу у ВНТУ. СУЯ ВНТУ-03-03-П.003.03:24. Вінниця: ВНТУ, 2024. URL: https://vntu.edu.ua/uploads/2024/Pol_study_process.pdf
75. Система управління якістю освіти. Настанова з якості. НЯ-2020. Вінниця: ВНТУ, 2020. URL: <https://vntu.edu.ua/uploads/2020/nastya.pdf>
76. Стратегія розвитку ВНТУ 2023-2027. URL: https://vntu.edu.ua/projects/development_strategy-2023.pdf

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВНТУ В НАУКОВИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

77. Драч І., Слободянюк О. Порушення академічної доброчесності: причини та ставлення студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / [редкол. : А. Суценко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ. 2020. Вип. 70. С. 220–227.
78. Залюбівська. О. Інтеграція теми «Академічна доброчесність» у зміст дисципліни вільного вибору «Медіаграмотність і критичне мислення». *LII Науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету НТКП ВНТУ*, Вінниця: ВНТУ, 2023. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2023/paper/view/17313>
79. Залюбівська О., Ланова В., Тарасюк М. До питання забезпечення студентоцентрованого підходу у закладах вищої освіти. *LIV Всеукраїнська науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету НТКП ВНТУ* (24–27 березня 2025 р). Вінниця: ВНТУ, 2025. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2025/paper/view/23364>
80. Залюбівська. О., Слободянюк О. Положення про академічну доброчесність: проблеми імплементації. *Наукові записки Бердянського*

- державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Випуск 1. 2023. С. 30–42. URL: <https://pedagogy.bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/5.pdf>*
81. Залюбівська О., Слободянюк О. Модель забезпечення академічної доброчесності у закладі вищої освіти (на прикладі Вінницького національного технічного університету) *Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості в закладах вищої освіти України: досягнення та проблеми – погляд ззовні та зсередини: електрон. наук. зб. тез доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (5 груд. 2024 р.). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2024. С 19–23. URL: <https://surl.li/jzpgga>*
 82. Залюбівська О., Слободянюк О. Структурно-функціональна модель забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2025. Вип. 75. С. 59 – 68.*
 83. Малогулко Ю., Затхей М. Проблеми академічної доброчесності в вищих навчальних закладах. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (14–23 березня 2018 р.).* Вінниця : ВНТУ, 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvt/all-hcvt-2018/paper/view/3857> .
 84. Насталенко Я., Савчук І., Радченко Є. Залюбівська О. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі у світлі академічної доброчесності. *LIII Науково-технічна конференція підрозділів Вінницького національного технічного університету НТКП ВНТУ.* Вінниця, 2024. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2024/paper/viewFile/19932/16514>
 85. Слободянюк, О., Залюбівська, О. Забезпечення академічної доброчесності в закладах вищої освіти крізь призму нормативно-правових документів. *Академічні візії*, 2025. Вип. 39. Вилучено з <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1676>
 86. Слободянюк О., Залюбівська О. Об'єктивне оцінювання як фактор підтримки академічної доброчесності в закладах вищої освіти (на прикладі ВНТУ). *Знання, Освіта, Освіченість в умовах трансформації цивілізаційних процесів – 2020.* Зб. матеріалів V міжнар. наук.-практ. конф., (1–2 жовтня 2020 р). Вінниця : ВНТУ, 2020. С. 95–98.
 87. Слободянюк О. Моніторинг стану сформованості системи забезпечення академічної доброчесності. *Матеріали LI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (31 травня 2022 р.).* Вінниця : ВНТУ, 2022. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2022/paper/view/16066>
 88. Слободянюк О. Недоброчесні практики: масштаби проблеми та шляхи

- вирішення (британський та український досвіди). *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*: зб. наук. праць. Мукачево : Вид-во МДУ, 2019. Випуск 2 (10). С. 217–221.
89. Слободянюк О. Роль науково-педагогічного колективу у формуванні культури академічної доброчесності. *Вісник Вінницького політехнічного інституту* : наук. журнал. 2018. Вип. 6 (141). С. 134–139.
90. Слободянюк О. М. Академічна доброчесність-нечесність – дилема вищої школи. *Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця (14–23 березня, 2018)*. Вінниця : ВНТУ, 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hcvt/all-hcvt-2018/paper/view/4292>.
91. Слободянюк О. Положення про академічну доброчесність: потреба модифікації. *Матеріали L науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця (10–12 березня, 2021 р.)*. Вінниця: ВНТУ, 2021. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2021/paper/view/12808>
92. Слободянюк О. Плагіат: міжкультурний контекст. *Матеріали L науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (10–12 березня 2021 р.)*. Вінниця: ВНТУ, 2021. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-inkonf/all-inkonf-2021/paper/view/12778>.
93. Слободянюк О. Розвиток лідерського потенціалу університету в процесі реалізації освітніх грантових проєктів. *Матеріали XLVIII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (13–15 березня 2019 р.)*. Вінниця: ВНТУ, 2019. URL: https://conferences.vntu.edu.ua/public/files/1/hum_2019_netpub.pdf

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

94. Академічна доброчесність: інформаційний бюлетень / Є. Ніколаєв. *Academic IQ*. 1-29 випуски. 2019–2023. URL: <https://www.skeptic.in.ua/bulletin/>
95. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP). URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
96. Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED). URL: <https://www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-in-education>

97. European Network for Academic Integrity (ENAI) URL: <https://www.academicintegrity.eu/wp/>
98. International Center for Academic Integrity (ICAI) URL: https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page
99. Fundamental Values of Academic Integrity. International Center for Academic Integrity (ICAI) URL: <https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/values>
100. Академічна доброчесність в університеті: онлайн-курс / Квіт С., Чуканова С.; НаУКМА-онлайн; ГО ЕлібУКР. VumOnline. 2018. URL: <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>
101. Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів / Чапайло Я., Бершадська О., Артюхов А. та ін. Prometheus. 2023. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/akademichna-dobrochesnist-dlya-vykladachiv>

Електронне навчальне видання

Оксана Броніславівна Залюбівська

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Практикум

Рукопис оформила *О. Залюбівська*

Редактор *Т. Старічек*

Оригінал-макет виготовила *Т. Старічек*

Підписано до видання 27.01.2026 р.

Гарнітура Times New Roman.

Зам. № P2026-009

Видавець та виготовлювач

Вінницький національний технічний університет,

Редакційно-видавничий відділ.

ВНТУ, ГНК, к. 114.

Хмельницьке шосе, 95,

м. Вінниця, 21021.

press.vntu.edu.ua;

Email: irvc.vntu@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.